ORHAN KEMAL

Önce Ekmek

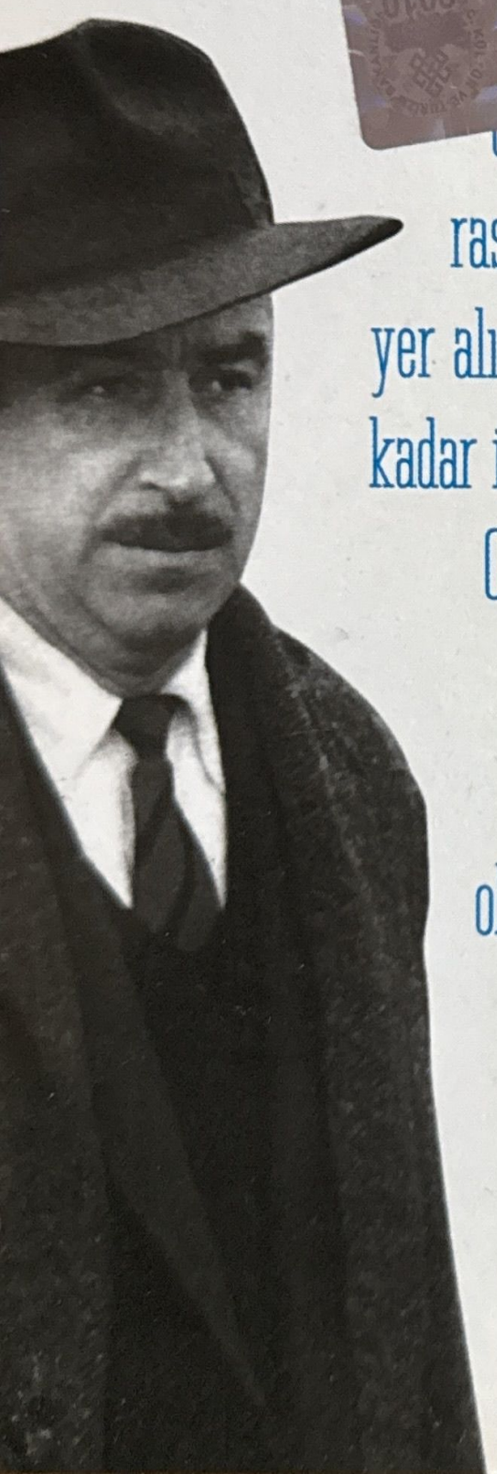
1969 Sait Faik Hikâye Armağanı
1969 Türk Dil Kurumu Hikâye Ödülü

8. BASKI

ÖYKÜ

Orhan Kemal'in 1969 yılında hem Türk Dil Kurumu hem de Sait Faik Hikâye Ödüllerini kazanan kitabı **Önce Ekmek**, bu büyük romancının öykücülükte de ne kadar büyük bir kalem olduğunu gösteriyor. Büyükşehir insanının yaşama ve şehre tutunma uğraşısını, kavgasını anlatan bu öyküler, tüm Orhan Kemal yapıtlarında olduğu gibi, okurun insana dair inancını besliyor, güçlendiriyor ve direnme gücünü artırıyor.

Orhan Kemal'in kitapları bir okurun hayatta rastlayabileceği o çok nadir hazineler arasında yer alır. Çok az yazar okurunun dünyasında onun kadar iz bırakır, okurunu onun kadar biçimlendirir. Orhan Kemal umudu ve iyimserliği yeniden kazanmamız için yol gösterir bize. Edebiyatımızın en değerli ustalarından biri olan Orhan Kemal'in kitaplarını yayımlamaktan onur duyuyoruz.

EVEREST

ORHAN KEMAL

Asıl adı Mehmet Raşit Öğütçü olan Orhan Kemal, 15 Eylül 1914'te Adana'nın Ceyhan ilçesinde doğdu. Babası ilk TBMM'de milletvekilliği ve Adalet Bakanlığı yapmış olan Abdülkadir Kemali Bey'dir. Adana'da *Ahali Cumhuriyet Fırkası*'nın kurucusu olan Abdülkadir Kemali Bey daha sonra partisinin kapatılması üzerine ailesiyle birlikte Beyrut'a yerleşti ve Orhan Kemal bu dönemde orta son sınıftaki eğitimini yarıda bıraktı. 1932'de Türkiye'ye geri döndükten sonra, çırçır fabrikalarında işçilik, dokumacılık ve ambar memurluğu yapan Orhan Kemal 1937 yılında evlendi. 1938 yılında, Niğde'de askerlik görevini yaparken Ceza Yasası'nın 94. maddesine muhalefetten yargılanarak beş yıl hüküm giydi. 1940 yılında Bursa Cezaevi'nde Nâzım Hikmet'le tanışması sanat yaşamının önemli dönüm noktalarından biri oldu. 26 Eylül 1943'te serbest kalan Orhan Kemal 1951 yılında İstanbul'a yerleşti. Bu dönemden itibaren geçimini yazarlıkla sağlayan Orhan Kemal, 1966 yılında bir ihbar nedeniyle yeniden tutuklanarak Sultanahmet Cezaevi'ne gönderildi. Otuz beş gün sonra salıverildi. 1968 yılında bu davadan beraat ettikten iki yıl sonra 2 Haziran 1970'te davetli olarak gittiği Sofya'da öldü. İlk şiirlerini Raşit Kemali adıyla *Tedüğün*, *Yeni Mecmua* gibi dergilerde yayımlayan Orhan Kemal, Nâzım Hikmet'in etkisiyle düzyazıya yöneldi. İlk düzyazısı *Balık* adıyla 1940 yılında *Yeni Edebiyat* gazetesinde yayımlandı. İlk öykülerini ise 1942 ve 43 yıllarında *İkdam* ile *Yurt ve Dünya* dergilerinde yayımlayan Orhan Kemal daha sonra *Varlık*, *Gün*, *Yiğit*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Yaprak*, *Yeni Başdan*, *Teditepe*, *Beraber* gibi dergilerde de yer alırken birçok romanı da *Vatan*, *Dünya*, *Ulus*, *Son Havadis* ve *Cumhuriyet* gazeteleri tarafından tefrika edildi. *Kardeş Payı* ile 1958 yılında Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazanan Orhan Kemal, *Önce Ekmek* ile de 1969 yılında Sait Faik Hikâye Armağanı'nı ve TDK Öykü Ödülü'nü kazandı. *72. Koğuş*, *Murtaza*, *Eskici Dükkânı*, *Kardeş Payı* ve *Ispinozlar* (Yalova Kaymakamı) adlı yapıtlarını oyunlaştırdı. *72. Koğuş* ile 1967 yılında Ankara Sanatseverler Derneği tarafından en iyi oyun yazarı seçildi. Orhan Kemal'in ailesi tarafından 1972 yılından beri yazarın ölüm yıldönümünde verilmek üzere Orhan Kemal Roman Armağanı düzenlenmektedir. Yapıtları: *Murtaza*, *El Kızı*, *Yalancı Dünya*, *Sokakların Çocuğu*, *Müfettişler Müfettişi*, *Üç Kâğıtçı*, *Ekmek Kavgası*, *72. Koğuş*, *Eskici ve Oğulları*, *Cemile*, *Nâzım Hikmet'le Üç Buçuk Yıl*, *Bereketli Topraklar Üzerinde*, *Sokaklardan Bir Kız*, *Vukuat Var*, *Hanımın Çiftliği*, *Suçlu*, *Dünya Evi*, *Kötü Yol*, *Yağmur Yüklü Bulutlar*, *Kırmızı Küpeler / Babil Kulesi*, *Oyuncu Kadın*, *Grev*, *Serseri Milyoner*, *Gurbet Kuşları*, *Evlerden Biri*, *Kaçak*, *Kanlı Topraklar*, *Arkadaş Islıkları*, *Devlet Kuşu*, *Bir Filiz Vardı*, *Avare Yıllar*, *Sarhoşlar*, *Baba Evi*, *Çamaşırcının Kızı*, *Önce Ekmek*, *Tersine Dünya*, *İstanbul'dan Çizgiler*, *Oyunlar 1-2*, *Yazmak Doludizgin* (Günlükler-Şiirler), *Senaryo Tekniği ve Senaryolar*, *Önemli Not!* (Düzyazılar).

ÖNCE EKMEK

Orhan Kemal

1969 Sait Faik Hikâye Armağanı
1969 Türk Dil Kurumu Hikâye Ödülü

§

Türkçe Edebiyat 140

Önce Ekmek
Orhan Kemal

Yayına hazırlayan: Çiğdem Su
Kapak tasarım: Utku Lomlu
Arka kapak fotoğrafı: Ara Güler
Dizgi: Bahar Kuru

© 1968, Orhan Kemal
© 2007; bu kitabın Türkçe yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: 1968, Yeditepe Yayınları
2-6. Basım: 1972-2002 Tekin Yayınevi
7. Basım: Eylül 2007, Everest Yayınları
ISBN: 978 - 975 - 289 - 423 - 5

Orhan Kemal Müzesi
Akarsu Caddesi No: 30 Cihangir/İSTANBUL
Tel: (0212) 292 92 45 Fax: (0212) 243 67 82
E-mail: info@orhankemal.org
www.orhankemal.org

Baskı ve Cilt: Morpa Ofset

Dağıtım: Doğan Gazetecilik A.Ş.

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 53 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (0212) 513 34 20-21 Fax: (0212) 512 33 76

e-posta: everest@alfakitap.com
www.everestyayinlari.com

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

İÇİNDEKİLER

Önce Ekmek 1
Bir Çocuk 8
Üçüncü 16
Tarzan 23
Coni 30
Mavi Taşlı Küpe 37
Çocuklar 46
Pazartesi 51
Sevmiyordu 58
İncir Çekirdeği 66
Elli Kuruş 73
Sağiç 78
Sezai Bey 83
Taş 87
İki Buçuk 92
Biletsiz 96
Uzman 103

ÖNCE EKMEK

ÖNCE EKMEK

Geceydi. Ayten, tavanda yanan ufacık ampulün ışığında sırtüstü uzanmıştı sedire. Elinde günlük bir gazetenin haftadan haftaya verdiği eklerden biri. Görmeden bakıyordu. Oysa neler yoktu ekin o sayfasında, genç kız kalplerini hoplatacak!.. Eldivenlerden söz ediyordu ek. Kumaş, yün, saten, podanj, desenli, desensiz. On beş liradan yetmiş beş liraya kadar. Sonra pudriyerler. Gümüş, sarı maden. Yetmiş beş liradan üç yüz liraya kadar. Bilezik, tarak, çeşitli kolyeler, gece ayakkabıları, botlar, çantalar, sonra gece elbiseleri, şapkalar, boneler, orlon, yün, naylon kazak, bluzlar, makyaj takımları, vazolar, şekerlikler, seramikler...

Elindeydi ek, bakıyordu oysa, görmüyordu. Artık, ne olursa

olsun okula bir tekme, çalışacaktı. Az sonra kim bilir hangi İstanbul şaraphanesinden fitil gibi sarhoş dönecekti babası. Açacaktı ağzını, yumacaktı gözünü:

"Bıktım, usandım sizden hanım. İşler akıntıya gitti, kazanamıyorum diyorum, anlamıyor musunuz? Maksadınız beni öldürmek mi? Ben ölünce çalışmaya köpek gibi razı olmayacak mısınız? Sen de çalış, kızın da çalışsın, varsayın ki öldüm, geberdim yahu..."

Bir zamanlar ilkokula kuş cıvıltılarını hatırlatarak gidip geldiği mahalle arkadaşlarından pek çoğu gibi, o da artık veda etmeliydi ortaokula. Ortaokula, ardından gelecek liseye, üniversiteye, doktorluğa. Yarı aç yarı tok, birbirini kesen sokaklarla dolmuş, otobüslerin vızır vızır gelip geçtiği caddeleri yaya, beş parasız ama hiçbir şeye imrenmeden, hiçbir şeye benim olsa diye bakmadan, iç geçirmeden gidip gelişlere de elvedaydı artık. İlkokuldan sonra öğrenime sırt dönüp ekmek ardında koşan arkadaşları gibi, o da trikolarda çalışacaktı. Annesi kaç kez iki gözü iki çeşme:

"Aman yavrum, bakma sen babana. Oku. Hevesin de var, bırakma okulcuğunu. Biz bugün varsak, yarın yokuz!"

Elindeki eki attı.

Babası hiç olmazsa annesinin çamaşıra, tahtaya falan gitmesini istiyor, zorluyordu. Gecelerce dinlemişti kavgalarını gözyaşları içinde:

"Babanın savcı olduğu devirler tarihe karıştı hanım. Eski çamlar bardak oldu, bardak!"

"Bağırma. Komşulardan utan. Ele güne karşı rezil olduğumuz yeter!"

"Artık rezalet de, vezaret de vız gelir bana!"

"Bana gelmez. Kızımız var. Çocuğunun istikbalini düşün."

"Beni düşündüler mi? Benim istikbalimi düşündüler mi? On beşimde yoktum boynuma işporta takılıp sokaklara salıverildiğimde. Benim canım yok muydu? Ben insan değil miydim? Ben

okumak istemiyor muydum? Okuyan, birer meslek sahibi olan arkadaşlarıma hâlâ içim yanarak bakmam mı? Kim acıdı bana? Kim çekti benim nazımı?"

"Neden evlendin? Niçin çocuk yaptın?"

"Pencerede yolumu gözetlemesen, romanlarımın arasına aşk mektupları koymasan..."

"Susssss!"

"Ne var, gene komşular mı?"

"Hayır, kız uyanıktır belki, duyar, ayıp olur!"

"Duysun, duysun be! Neyimeydi benim evlenmek? Hem de koskoca bir savcı kızıyla? Çalışan bir kadın yeterdi de artardı bana. Sırt sırta verir, birbirimize yük olmadan..."

"Evet, öylesi daha iyiymiş ama, geçti."

"Geçtiyse, zararın neresinden dönülürse kârdır. Madem kızının okumasını istiyorsun, tahtaya git, çamaşıra git, aşçılığa git. Beni düşünme, kızını düşün!"

"..."

"..."

Yorganın altında sıcak gözyaşları dökerek gecelerce dinlemişti. Dışarda karlar savrulur, acı rüzgâr kendini yerden yere çalar, sonra baharlar gelir, evde gecelerce süren bu atışma değişmezdi. Annesi sızılı, kalbi pır pır, gözlerinden kara kara gölgeler uçuşan, dermansız kadın, nasıl giderdi el kapılarının tahtası, çamaşırı, yemeği, söküğü, dikiğine?

Kirası aylardır ödenmeyen evin sokak kapısı çalındı. Ayten anladı. Fırladı sedirden, koştu açtı. Babasıydı, şarap kızılı vurmuş ablak, koskocaman yüzüyle öfkeli, girdi içeri. Bakmadı bile yüzüne kızının. Çalışsınlardı efendim, şaraphanedeki emekli haksız mıydı? "Baktım işler gitti akıntıya. Emeklilik maaşı yetmiyor. Oğlanlarla kızı seferber ettim. Şimdi her biri işte. Evinize bet bereket geldi, bet bereket!"

Sonra da eklemişti:

"Önce ekmek!"

Altları delinmiş, sarısını atmış, kat kat pençeli ayakkabılarını çıkardı, ağır ağır çıktı merdiveni. "Önce ekmek!"ti. "... Sonra başkası. Okumak, bir meslek sahibi olmak, evet ama neyle? Önce ekmek, sonra her şey. Hayhaym gitti vay vaym kaldı. Bir bu kadar daha yaşayacak değilim. Bana ne kızımın ben öldükten sonraki doktorluğundan? Kendi gibi bir doktor yahut eczacıyla evlenir, ooooh keka."

Az önce kızının sırtüstü uzandığı sedire kendini bıraktı.

Ayten çok eskiden olduğunca, geldi, babasının dizine oturdu. Kolunu boynuna attı. Adam bir şeyler sezerek okşadı kızının gür kumral saçlı başını. Yolda karısı için düşündüğü çok ağır şeyleri unutuverdi. Oysa gene pek çok gecelerde olduğunca sövüp sayacak, en çok karısının "savcı" babasını karıştıracaktı.

"Okulu bırakıyorum babacığım!"

Adam, birden tokatlanmışçasına şaşırdı:

"Niçin?"

"Çalışacağım."

"Nerede?"

"Trikolarda. Arkadaşlarım var orada çalışan. İlk zamanlarda pek bir kazanç yokmuş ama, zamanla, ustalaştıkça, hem biliyor musun, onlarla birlikte çalışacağım diye öyle sevindiler ki. Yarın sabah gidiyorum."

Günlerden beri kızıyla karısının çalışmasını isteyen babanın içinden pişmanlığa, acımaya dair bir şeyler geçti. Ağlayacak kadar hislendi. Gırtlağına bir şeyler sokulmuşçasına huzursuzluk duydu. Belli belirsiz, "Hanım!" diye seslendi, "Hanımcığım!"

Uzun boylu, kupkuru, renksiz kadın, sabunlu ellerini kirli önlüğüne kurulayarak geldi:

"Efendim?"

Adam konuşamadı: "Bu kız çalışmak istiyormuş. Haberin var mı?" diyemedi. Dese boşanacak, ağlayacaktı. Karısına uzun uzun baktı, bakıştılar. Ayten babasının ayakucunda dikiliyordu. Parmaklarıyla oynuyor, veda ettiği okulunu, daha çok da bayıl-

dığı kimya dersini düşünüyordu. Kimya, biyoloji, aritmetik. Yarın için hazırlanacak yığınla ödevi vardı. Şimdi otursaydı masa başına gece yarısı hazır olabilirdi ancak. Ama yıllardan beri ilk kez kimyacı, belki de aritmetikçi, Ayten'i soracak, arkadaşları, "Gelmedi efendim," diyecekler, öğretmenini şaşırtacaklardı. Yıllar yılı okula kırk derece ateşle gelip bütün zorlamalara karşı eve dönmeyen Ayten neden gelmezdi? Niçin? Oysa onunla övünüyorlardı. Biyoloji öğretmeni aklına sokmuştu asıl doktor olmasını. Bir de komşuları varisli Hediye Nine. Yıkıldım yıkılacak bir ahırda terk edilmiş, yetmişlik bir kadındı. Komşular elbirliğiyle yiyecek, arada eski teneke mangalına kömür ateşi, sırtına geçirecek üst baş vermeseler, yapayalnız çıldırmasa bile, acı rüzgârların kendini yerden yere vurduğu gecelerden birinde, belki de sabaha sağ çıkmazdı.

"Hediye Nine?"

"Yavrum."

"Ben doktor olunca seni muayenehaneme alırım, varislerini tedavi ederim..."

"İnşallah kızım."

"Sırtına beyaz bir iş gömleği, ayaklarına yeni ayakkabı."

"O zaman beni unutursun kız?"

"Unutmam Hediye Nine, vallahi unutmam!"

"Ya unutursan?"

"İki gözüm kör olsun ki unutmam ha!"

"Aman yavrum, o nasıl laf? Düşmanların gözü kör olsun. Unutsan bile, değil mi ki bu kadar düşünüyorsun, bu da yeter bana."

Dışarıda sulusepken mahalleye saldırıyordu gene. Aklına Hediye Nine geldi. Koştu mutfağa. Bir kap aldı, mercimek çorbası doldurdu; bir parça ekmek, kocaman bir baş soğan, biraz tuz. Babasıyla annesinin ne konuştukları umurunda bile değildi. Evden yıldırım gibi fırladı. Sulusepken az kalsın uçuracaktı. Kurşun gibi daldı Hediye Nine'nin yarı aralık kapısından içeri. Az

önce bir komşu bir parça kömür ateşi götürmüştü. Sırtında yorgan adına lime lime mitil, kapanmıştı ateşe. Elli beş yıl önce İstanbul'un gene böyle mahalleyi döven sulusepkenini düşünüyordu düşündüğünü seçemeden. On beş yaşındaydı. Zeyrek'in arka mahallelerinden birinde, saçakları dantela gibi işli kocaman bir ahşap evin merdivenlerini genç ayaklarıyla kurşun gibi iner çıkar, karların savrulduğu, ayazların kestiği erken sabahlarda, dirseklerine kadar çemirli tombul kollarıyla su taşırdı köşe başındaki çeşmeden.

"Hediye Nine bak, ben geldim!"

Uyandı elli beş yıl önceki İstanbul'un sulusepken sabahından. Baktı Ayten'e:

"Hoş geldin yavrum!"

"Ne düşünüyorsun?"

"Bilmem."

"Bak sana mercimek çorbası, ekmek, bir de ne getirdim, bil bakalım!"

Bilirdi, bilirdi:

"Soğan mı?"

"Al. İyi ettim mi?"

"Sağ ol yavrum. Allah iki cihanda aziz etsin!"

Sonra çorba sahanı, ekmek, soğanı oracığa bırakıp doğrulmakta olan kızın kumral başını avuçlarıyla tuttu, yanaklarını öptü:

"Ayten," dedi. "Aytenim benim, yavrum sen doktor olunca-ya kadar bekleyeceğim, ölmeyeceğim. Karar verdim. Senin doktor olmanı bekleyeceğim!"

Ayten kendini tuttu.

"Kaç yıl vardı doktor çıkmana Ayten?"

"Sekiz."

Hediye Nine parmaklarıyla hesapladı. O zaman yetmiş sekiz yaşında mı olacaktı? Mümkün müydü? Sekiz yıl daha yaşayabilir miydi? Ama bunları genç kıza açık edemez, onun neşesini kaçıramazdı.

"Muayenehaneni silip süpüreceğim. Hastalarına bakacağım. Sen de benim varislerimle şekerimi, midemdeki yelleri, bağırsak ağrılarımı iyi edeceksin, değil mi?"

Ayten kendini zor tutarak, "Tabii tabii," dedi her zamanki gibi.

Sonra dışarının sulusepkenini yıldırım gibi geçti.

BİR ÇOCUK

İstanbul'un baharı yoktur!

İstanbul'da on iki ayın yarısı kış, yarısı yazdır. Bahar, çokluk kış ortalarına serpişmiş yazdan kalma harikulade aydınlık, sımsıcaktır; karakışın ortasında, karanlıklarda çakan şimşekler gibi bir an gelir, ertesi gün bu bir anlık mutluluğun öcünü almak istercesine, daha karanlık, daha gümbürtülü, daha sınlsıklam günler birbirini kovalamaya başlar.

İstanbul'un baharı yoktur!

Nisan ortalarıydı. Karakıştan kalma sımsıcak, pırıl pırıl bir gün. Böyle bir günün akşamıydı. Gökyüzünde yıldızlar pırıl pırıl, İstiklal Caddesi'nde dolmuşlarla troleybüsler durmamacasına akıyorlardı. Arada trafik görevlilerinin sert düdükleri.

Bir çocuk yürüyordu caddenin sağ kaldırımında, Taksim'e doğru. Ayakları yalındı, kınnapla sımsıkı bağlanmış pantolonunun paçaları lime lime. Yine böyle yazdan kalma bir kış günü. Harbiye'deki bir apartmanın çöplüğünde bulmuş, bacağına geçirmiş, bacağındaki daha parça parça kısa pantolonu da atmıştı çöplüğe. Gömlek adına, kirden muşambaya dönmüş, yer yer yırtıklarından esmer etinin gözüktüğü birtakım paçavralar. Saçları uzamıştı kirli kirli. Vız geliyordu Beyoğlu, İstiklal Caddesi, durmamacasına akıp geçen dolmuşlarla, troleybüsler, kaldırımlarda omuz omuza kalabalık. Vız geliyordu caddenin iki yanında uzanan, iki sıra dağ gibi apartmanlar, apartmanların altlarındaki aydınlık vitrinler, karanlık vitrinler, yanıp sönen yarı aydınlık, yarı karanlık vitrinler... Parmaklarının arasında kara kâğıtlı bir "Yaka" izmariti, somurtuyor, dumanını iki sıradağ gibi uzanan apartmanların vurdumduymazlığına, bencilliğine, yanıp sönen, yanmayan, sönmemecesine yanan vitrinlere, vizon, pelüş, astraganlarına bürünmüş kadınlara, kadınları kollarında korkunç bir kıskançlıkla çekip sürükleyen çatık kaşlı erkeklere savuruyordu.

Kara kâğıtlı izmaritinden bir duman daha aldı, üfledi umursuzca... Kalın, tokmak tokmak bacakları vardı; etli ayakları. Parmaklarının arasındaki kara kâğıtlı izmaritini almaya kalkan Beton Ağabey bile olsa boş verirdi. Betooon! Bir kafa, bir yumruk... Koskoca herifi mest edip kodese bile girmişti!

Yürüyordu, yere çıplak ayaklarıyla sağlam sağlam basarak yürüyor, yürüyordu. Tükenen izmarit parmaklarını yakınca müthiş bir küfürle fırlattı. Ufacık izmarit sarı yaldızıyla küçük bir eğriden sonra, kolunda güzel bir kadınla geçmekte olan birinin pırıl pırıl rugan ayakkabısının sol tekine düştü. Adam yiyecek gibi baktı. Kolunda kadın olmasa, kadından utanmasa, sövüp sayacaktı ki, çocuk, "Ne bakıyorsun lan?" dedi.

Adam şaştı, şaşaladı. Bu yalınayaklı, pantolonu lime lime,

saçları taraz taraz, bu bücür, bu Allah rızası için birkaç kuruş istemesi gereken çocuk dikleniyordu ha?

Çocuk dişlerinin arasından fırt diye tükürdükten sonra ekledi:

"Taş arabası!"

Beton Ağabey kadar güçlüydü şu an. Bir kafa, bir yumruk, sonra? Beton Ağabey gibi kodese mi? Vız gelirdi be. Beton Ağabey üç ay mı, altı ay mı yatıp çıkmıştı da ne olmuştu? Hazır apartman kaloriferlerinin de söndüğü şu nisan ortalarında, kodesin sönmemecesine yandığını işittiği sobası, ekmek kayıntı da varken, sonra... İzmaritine barbut var demişti Beton Ağabey. Ama dayılık yapacak, yedireceksin demişti dayılığını. O öyle yapmış. İçeri girince çocuklar bir almışlar çevresini, o itmiş, öteki çekiştirmiş... Beton Ağabey bir kafa, bir yumruk... Beton Ağabey gibi onun da yoktu ardından ağlayacak kimsesi. Ana baba hak getire, teyze, hala, dayı, amca, büyükbaba, haminne... Yenir mi, içilir mi bunlar? Minarelerde ezanlar okunur beş vakit, kiliselerde çanlar çalınır. Kalabalıklar camilere, kiliselere koşarlar, camilerden, kiliselerden, havralardan çıkarlar. Ne için girerler, ne için çıkarlar? Ramazanlar gelir, bayramlar gelir, toplar atılır, analı babalı çocuklardan birçoğu allar, morlar, yeşiller, sarılar içinde birer türkü gibi cıvıldaşırlar, bayramlar gider, ramazanlar gider, yine eski günler, yine her zamanki günler gelir. Yağmurlar yağar, fırtınalar saçaklarında parçalanır evlerin, karlar savrulur lapa lapa, karlar savrulur sulusepken, karlar...

Karların lapa lapa savrulduğu, fırtınaların kendini yerden yere çaldığı, sulusepkenlerin İstanbul'u gri bir sırılsıklama boğduğu ıslak günler ne iyiydi. Bütün kaloriferler yanardı. Yanan kaloriferlerin ızgaraları sımsıcak. Beton Ağabey, Üçkâğıt Erol, Tüvist Erdal, Keş Ali falan izmaritine pişpirik oynamaktan yorulur, sıcacık ızgaraların üzerine serilir kalırlardı. Şimdi söndü kaloriferler. Söndü be anam babam, söndü be!

İstanbul'un baharı yoktur.

İstanbul'da on iki ayın altısı kış, altısı yazdır. Nisanda kaloriferler söner. Nisan kıştır çokluk, fırtına, sulusepken, ayaz, ama kimin umrunda? Beton Ağabey, Üçkâğıt Erol, Tüvist Erdal, Keş Ali.

Erdal'a arkadaşları takmıştı "Öztürk" adını. *Abidik Gubidik* filminden sonra. "Yeşeee..." derdi sotasına düşürdü mü. Sonra yoktu üstüne Tüvist'te. Ama gel anlat filmcilere. Ulan taş arabaları, verin Öztürk Erdal'a rol, bir kıvırsın, çalkalasın; ya da ver gangster yamağı rolü, gece bir erkete beklesin dağ gibi apartmanların aralarında, parmaklarını ağzına koyup bir ıslık çalsın, bir şaşırtsın polis arabalarını, şaşırmadılar mı, vurulmuş gibi bir atsın yere kendini, gör bak. "Şerefsizim, alkıştan yıkılır sinema! Ama gel de anlat sinemacılara... Tuttumuşlar bir Ayşecik, bir Parla... Yabancı filmler nasıl? Ah ben Amerika'da olmalıyım ki... Yalan mı Üçkâğıt? Ne gülüyorsun lan? Dalga mı geçiyorsun yani? Başlarım ama ablanın..."

Şıp, durdu. Sinemacıları, yabancı filmleri, Amerika'yı, Üçkâğıt'ı falan unuttu. Büyük bir lokanta. Lokantanın floresan lambalarıyla gündüze dönmüşlüğü, kadınlı erkekli bir kalabalığın masalarda karınlarını doyurmaları falan değil, lokantanın vitrini. Vitrindeki tabaklar da değil, kocaman bir balık çekmişti dikkatini. Keskin bir satırla tam ortasından bir vuruşla, şıp, ikiye ayrılmıştı sanki. Deniz canavarını hatırlamıştı birden. Bir filmde mi görmüştü, Beton Ağabey mi okumuştu bir gece resimli bir romanda. Deniz, canavar, gemi. Kırmızı sakallı kaptan, tayfalar. Çok eskiden dünya ne iyiymiş! Korsan gemileri varmış. Korsan gemilerinde çocuklar. Böyle gemilerden birinde geminin miçosu olmak isterdi. Kayıntı bol, en dipteki yatağı sıcacık. İnsan bir gece yarısı düşman gemileriyle sarılarak uyanıverir. *Demir Maske* filmindeki gibi, korsanlar gemidekileri kılıçtan geçirirler. Bağlarlar reisi. Gecedir. Herkes uykuda, *Demir Maske* filmindeki çocuk gibi uyanır, çözer iplerini kaptanın. Birlikte atlayıp bir san-

dala kaçarlar. Kaçarlarken gazyağına bulanmış paçavralar fırlatırlar korsan gemisine. Korsan gemisi karanlık sularda alev alev.

Sonra ıssız bir adaya gelirler. Kaptanın gizli hazinesi buradadır. Yüklerler sandala... Büyük bir limana varırlar kürek çeke çeke. Gemiler satın alacaklardır. Kaptan gözcü bırakır *Demir Maske* filmindeki gibi, bir de tabanca verir. Gider. Gemiler satın alacaktır, bayraklarında kurukafalar işli korsan gemileri. Ama liman, limanda tek kulakları küpeli adamlar, yumruklarına sıkı, sarhoş, aksi, ters. Çakarlar sandalı. Yaklaşırlar yüze yüze. Çocuğu bastırıp konacaklardır gizli hazineye. Alt tarafı çocuktur. Karşılaşınca tabancasıyla ama, kesiliverir yağı hoşafın. Tabanca patlar. Bir daha, sonra bir daha, bir daha. Kulakları küpeli haydutlar, karanlık, kirli, pis sularına yuvarlanırlar limanın. Liman adamları gelirler sonra, kelepçe takarlar bileklerine. Kodes! Kodesse ne? Beton Ağabey girip çıkmış işte, ölmüş mü? "Ense," demişti bir gece sıcak ızgaraların üzerinde uykuya geçmeden önce. "Soba pupa yanar nisan, mayıs sonlarına kadar, kayıntı bol, kumar mangırına, mangırın yoksa dayan izmaritine!"

İç çekti. Lokanta vitrinindeki kocaman balık, yaprak dolmaları. Nisan ortalarında kırmızı domates, but but et, böbrek, ciğer, kıvırcık salata...

Yeni bir tükrük attı İstiklal Caddesi kaldırımına. "Açacan gözünü kodeste," demişti Beton Ağabey. "Açtın mı korkma! Bir kafa, bir yumruk, serdim enayiyi, ondan sonra yıldılar benden... Sonra da bağladım haraca çocukları, yaşadım paşa gibi!"

Gözü birden floresanın gündüze çevirdiği lokantanın ön masasındaki yuvarlak çeneli, iriyarı adamın lokmasına takıldı:

"Yuuh, lokmaya bak lokmaya! Ulan amma da kayıyor be haybeci."

Soy lacivert façasından, sök kravatını, kazı saçlarını usturayla, tak kulağına küpeyi, giydir korsan elbisesini, al sana *Demir Maske* filmindeki haydut! "Versinler bana *Demir Maske* filmindeki miço rolünü, anam avradım olsun yıkmazsam sinemayı alkıştan!"

Floresanın gündüze çevirdiği lokantanın en ön masasındaki yuvarlak çeneli, iriyarı adam da çocuğa bakıyordu ters ters. O da bir zamanlar tıpkı bu çocuk gibi yalınayaklarıyla etli etli basardı soğuk nisan kaldırımlarına. Onun da üstü başı bu çocuğunki gibiydi, o da bu çocuk gibi bakardı aydınlık lokantalarda karın doyuranlara aç gözlerle. Onda da ana, baba, hala, teyze hak getire. Hak getire ama, açmıştı gözünü efendim! Su satmış, karamela satmış, kokoreççinin yanında çalışmış, küfe hamallığı yapmış, Çerkeşli Rasim'in yanında erkete beklemiş, Sultanahmet yangın yerlerinin vurucu kırıcı hırsızlarına Maçka'larda, Şişli'lerde Hamalbaşı'larda. Enselenmiş, mariz yemiş, ensesini kaşımış, yol kesmiş, adam soymuş, kafa atmış, bıçak yemiş, ama en sonunda da vurmuştu voliyi. Nerden? Nasıl? "Eeee.. Fazla eşeleme, müteahhidim bugüne bugün. Kaydım var ya Ticaret Odası'nda!"

Rakısını yeniden yudumladı, seslendi:

"Garson!"

Garson siyahlar içinde, koştu:

"Evet beyim?"

"Kov şu piçi ordan!"

Piç mi? Değil mi? Piçse ne olmuş? Suçu ne? Ne yapmış yani?

"Haydi bakalım küçük, al voltanı!"

Neden! Niçin? Kayıntı istemiyorum ki sizden? O adamı tek küpeli korsana benzettikse ne oldu yani?

"Alsana voltanı be!"

"Niye be ağabey? Yuttuk mu lokantanızı?"

"Fazla konuşma?"

Garson kızmaktan çok gülmek arası. Tam üstüne yürüyecekti ki, kırmızı kravatlı, kurnı, saçları sıkı sıkı taralı bir başka ses:

"Garson!"

"Evet beyim?"

"Niçin kovuyorsun çocuğu?"

Ticaret Odası'na kayıtlı eski bitirim:

"Ben öyle istedim!"

"Siz? Ya! Niçin?"

"Midemi bulandırıyor."

"Midenizi bulandırıyor demek?"

"Beğenmedin mi ulan kayarto?"

"Neee? Kayarto mu?"

"Seni satın alırım ulan!"

"Ulan babandır. Beni tanıyor musun huyar?"

"Allah mısın? Allah olsan yerim seni!"

"..."

"..."

Peçeteler fırlatılmıştır masaya, "... Vay anam babam Kumkapı. Yenikapı. Aksaray. Samatya. Yedikule", "... Ordan dikine doğrul Edirnekapı'ya, vur Atikali, Yavuzselim, annadın mı...", "... Malta, Fatih, Unkapanı. Şişhane."

Yumruk, yumruklar, devrilen masalarla kırılan kadeh, bardak, sürahi, saçılan çatal bıçak...

"Bekçiii!"

"Polis! Bekçi! Polis!"

"Yuuu!"

Kalın bilekli ayaklarıyla çocuk sanki adını unuttuğu bir yerli filmdeki içkili lokanta sahnesini seyrediyordu. Soluk soluğa. "... Ah be, olmuyor be, vur be ağabey, vur be anam babam. O gün Ayhan Işık mıydı, Eşref Kolçak mı? Ulan ne dövüştüydü be!"

Bekçi, bekçiler, polis, polisler... Kavgacılarla içkili lokanta müşterileri, garsonlar... Takıldı peşlerine. Yanlarında seğirtiyor. Kavga onun yüzünden çıktı. Şimdi karakolda sorarlarsa ki senin yüzünden mi, göğsünü gere gere, "Evet," diyecek. Atacaklar mı kodese? Atsınlar be. Soba mayıs ortalarına kadar yanarmış, kayıntı bol, barbut... Yaşadı, yaşadı şerefsizim, anam avradım olsun, yaşadı. Hava bugün sıcaksa bile yarın bozabilir. Apartmanların kaloriferleri de söndü. Barınılmaz hâle geldi ızgaralar. Oo-oh. Kodes be, kodes be, kodes!

Kavgacılar tam dalıyordu karakoldan içeri, bir polis tuttu kolundan:

"Bas bakalım, haydi!"

"İyi ama ağabey..."

"Bas ulan, tüy buradan..."

Oldu mu be, oldu mu be ağabey, oldu mu? Yakışır mı adalete, kitaba, Kuran'a? Ulan mayısa kadar idare edecektik be yahu. Kayıntı, barbut... Olsun, izmaritine olsun. Tuh be, tuh be yahu...

Yeni bir polis, karakol kapısında. Büktü boynunu:

"Ağabey, dayı, polis ağabey polis ağabey be, polis ağabey be yahu. Çıngar bizim yüzümüzden çıktı, atın beni kodese!"

Polis duydu mu, duymadı mı? Kayıtsızlıkla içeri çekildi.

Çocuk, "Tuh be," dedi, "tuh be yahu. Hiç mi kanun kalmadı memlekette? Atın içeri de dalgamıza bakalım bu kışta kıyamette."

ÜÇÜNCÜ

Rüzgâr acıydı, sertti, savuruyordu sulusepkeni İstanbul'a. İstanbul, kararmış tahtaları, yıkıldım yıkılacak evleri, birbirini kesmiş ara sokaklarıyla sinmişti. Titriyordu sulusepken, acı rüzgârlar bindirdikçe. İçine kapanmıştı...

Anacadde boydan boya uzanıyordu, tenha. Dolmuşlarla otobüsler sokulmuşlardı titreşerek kovuklarına. Üşüyordu İstanbul, titriyordu. Daha şimdiden zar kadar ince bir buz kaplamıştı eski İstanbul'ları hatırlatan 1963 yılı İstanbul'unun yüzünü. Yıkıldım yıkılacak evlerin karanlık pencereleri korkuyla bakıyorlardı bozuk parkeli, dar sokaklara.

İki kişi titriyordu bu sokaklardan birinin başında. Biri uzun boyluydu, kuruydu, ceketi rehin vermişti Küçükpazar'daki Siirt-

li'nin kahvesinde. Kirli beyaz gömleğinin üstündeki süveteri gene bir Küçükpazar kahvesindeki altıkollu'da yutmuştu bir başka Siirtliden. Tiftiklenmişti gri süveter, akmıştı yer yer, solmuştu. "Gözünü sevdiğimin hapishanesi..." dedi kısa, kalın arkadaşına bakarak. "Bu saatte soba harıl harıl yanar. Geçen yıl bugünler..."

Kısa, kalın arkadaşı duymadı. Duydu duymasına, anlamadı. O da girmiş çıkmıştı, kapkaçtan. Böyle acı rüzgârlı, sulusepkenin savrulduğu değil, önceki yılın yazdan kalma, sıcak bir ekim gecesinde hiç tanımadığı bir bayanın çantasını kapmış, kaçmıştı. Ama memlekette inek mi ararsın? Takılmışlardı ardına. Ardına takılmaları önemli değil, önemli olan, daracık bir sokağa saparken, farları sönük bir gaz arabasının toslaması. Davranıp yerden kalkmıştı zemberek gibi ama, yetişmişlerdi. Sille tokat, sonra, bekçi, daha sonra polis, ardından karakol, mahkeme, muhakeme, hapishane.

"Cigaran var mı?"

"Yok."

"İçerde izmaritine barbut atardık!"

"Gözünü seveyim içerinin."

"Hem de izmaritler kefal gibiydi. Eski Demokratlar yarım yarım atardı cigaraları."

"Bizim koğuştaki Kemal Bey, Kemal Ağabey derdik, artan yemeklerini bana verirdi!"

"Hır çıkmaz mıydı aranızda?"

"Kimle?"

"Öteki berduşlarla?"

"Ne hır çıkacak? Karnımı doyurduktan sonra artakalanı başkalarına verirdim. Onlar kendi aralarında hırlaşırlardı ama, it dişi, domuz derisi der, geçerdim."

"Şu ceketini ver de biraz da biz ısınalım!"

"Boş koysana sen..."

"Adam değilsin ki ne fayda. Donuyorum ulan, donuyorum!.."

Yeni, yepyeni bir rüzgârın savurduğu sulusepken. "Vuuuu..." dedi ceketsiz, kuru sol yumruğunu kuru sağ avucuna vurdu. İçten, ta içerlerden geliyordu titreme. Sarsılıyordu. Karşılardaki bir telin ucunda durmadan sallanıyordu bir elektrik ampulü. Yıkıldım yıkılacak bir evin kararmış tahtaları aydınlanıp kararıyordu.

"Ya gelmezse?"

"Mümkün değil, gelir!"

"Demek evden çıktığını gördün?"

"Bunlar göz oğlum, düğme deliği değil!"

"Cami dağılmamış mıdır şimdiye?"

"Dağılsa gelirdi!"

Yoksa ne diye beklesinlerdi acı rüzgârın kırbaç gibi şaklattığı sulusepkenin altında? Gelecekti kambur kambur, geçecekti önlerinden. Kaba kaba öksürecek, yere, sıkı bir dini bütün gibi "hark tuuu" diye tükürecekti. Kısa, kalın öylesine biliyordu ki bütün bunları. Her gece, ama her gece böyle, kim bilir hangi Beyoğlu mağazasından alınıp gene kim bilir hangi Beyoğlu terzisine özenile bezenile diktirilmiş lacivert paltosuna sıkı sıkıya sarınıp geçerdi bu daracık ara sokaktan. Evine giderdi. Babasının sağlığından tanıyordu adamı. Küple altını olduğunu söylerdi babası sık sık. Arkadaştılar. Anılarında kalmıştı adamın rahmetli babasıyla konuştukları: "Merhaba Tahsin Efendi!" derdi babasına. "Vay, merhaba beyim efendim..." karşılığını verirdi babası ellerini önünde ovalayıp saygıyla eğilerek. Cana minnet bilirdi. Akşam eve, evin harıl harıl odun yanan teneke sobasıyla ısınmış, sokağa bakan pencere camları kâğıtla yer yer yamalı sıcacık odasına geldiği zaman, gururla anlatırdı: "Şu Abdurrahman Bey ne iyi adam kanı be! Nerde, ne zaman rastlasa hatırımı sorar, selamını, iltifatını eksik etmez. Nerde şimdi böyle komşu hatırı bilenler?"

Derin bir iç geçirirdi.

"Şimdi on yaşımızda olmalıyız ki..."

Ceketsiz, uzun, 1963'lerin hapishanesinde, gürül gürül yanan sobanın yanı başında izmaritine oynadıkları kumara dalmıştı. Kızdı arkadaşına bayağı.

"Ne?"

"Şimdi diyorum, on yaşımızda olmalıyız!"

"N'olurdu?"

"Soba gürül gürül yanar, babam kesekâğıtlarıyla bir şeyler getirmiştir. Annem sofrayı hazırlar..."

"Boş ver. Şu anda hapishanede olsam başka bir şey istemezdim!"

"Niye?"

"Kumar gani, izmarit bol. Zarın da tuttu mu, bırak. Serserilere satarsın. Mangırın var. Keşanlı'nın yanına tak, bir tabak kuru, yarım somun, bir avuç da kuru kırmızı biber..."

Kuru kırmızı biberlerin kıpkırmızı alevi sardı içini. Alev çatır çatır yanan bir ahşap evin buzları eriten sıcağını yayıvermişti içine bir an. Canlandı. Gözleri parladı. Artık umurunda bile değildi arkadaşının, ceketli arkadaşının ceketliliği de, babasının birtakım paketlerle eve gelişi de, annesinin sofrayı kuruşu da. Keşanlı'nın kepçesi boldu. Kurunun suyuna dokunu dokunuverirdi. Ekmek de tazeyse, çıkar içini, ban bol sulara...

"Şimdi birer tabak kuruyla taze ekmeğimiz olmalı, ha?"

Öteki, yıllarca öncenin babalı analı sofrasına bağdaş kurmuş, anasının kuru nane serpilmiş, sarımsaklı yoğurt dökülü tatarböreğine girişmişti:

"Boş ver kuruya. Tatarböreğinden şaşma!"

"Keşanlı'nın kurusunu yedin mi, kurusunu?"

"Sen annemin tatarböreğini?"

"Keşanlı'nın kurusu gibi lezzetli kuru, tüm yeryüzünde yok be!"

Tam bu sırada kaba bir öksürük!

Geliyordu adam, sağlama geliyordu. Birbirlerine sokuldular, kestiler soluklarını. Acı rüzgâr savursun savurabildiğince sulusepkeni eski İstanbul'lardan bir mahallenin suratına. Gelecek, önlerinden geçerken atılacaklardı üzerine. Ama kısa, kalının babası zamanından kalmaymış, babasının her zaman hatırını sorarmış, babası hanl hanl yanan odunlarla ısınmış odalarına geldiğinde adamın iyiliğinden söz edermiş. Eski çamlar bardak olmuştu. Abdurrahman Bey'in iyiliği mahalle bakkalına yüz dirhem peynir verdirmiyordu!

Kaba öksürüğün sahibi tam hizalarına gelince ikisi iki yandan yay gibi atıldılar üzerine ama, vay anasını, Berduş Ahmet'ti bu be!

"Yuuuuh keresteler!" dedi. "N'oluyorsunuz lan? Bize de mi yolbağı? Vay inekler vay!"

Kısa, kalın, "Yanlışlık oldu!" diye kaçırdı.

Berduş çakmıştı manzarayı. Sırık ceketsizdi, demek kumara yutulmuş, Siirtli'nin kahvesinde ceketi rehine bırakmıştı.

"Kimi bekliyorsunuz? Onu mu?"

İki arkadaş bakıştılar: Onu da aralarına almaktan başka çare yoktu. Çocuklukları bir arada geçmişti, askerliği birlikte yapmışlardı. Doğu'da bir yerlerde, o da Abdurrahman Bey'i en az onlar kadar tanırdı. Hatta bir yaz günü Osman'ın Küçükmustapaşa kahvesinin bahçesinde sopa yontup şurdan burdan konuşurlarken, bu üçüncü arkadaş açmıştı Abdurrahman Bey'in küple altını olduğunu. Geceleri teravihten tek başına döndüğünü.

"Onu mu bekliyordunuz?"

"Kimi?"

"İneklik etmesenize lan!"

"Boş ver ona, dokuza. Bu gocuk nerden?"

"Tahtakale'de Arap, Bahriyeli, Parlak, bir de ben, düşürdük Sivaslıları, onlar mangır arakladılar, bana da bu gocuk, şu bacağımdaki yün pantolon, şu yemeniler... Yemeni ama, bak, topuklara bak. Şerefsizim değişmem kız oğlan kız ayakkabıya!"

Sonra gene az öncekini hatırladı:

"Ha? Onu mu bekliyorsunuz?"

Anlamışlardı kimi sorduğunu, çakal olduğunu anlamışlardı, anlamazlıktan gelmeye çalıştılar:

"Yok canım..."

"Ulan, yer miyim ben be!"

Acı rüzgâr, savrulan sulusepken, pervazlarda ıslık çalan ayaz. Semiz bir sigara paketi çıkardı bahriye biçimi bol paça lacivert yün pantolonunun çapraz ön cebinden, bir de kibrit. Yaktı sigarasını:

"Yarın bombası patlarsa, böyle böyle birinin boğazlandığını gazeteler yazarsa..."

"N'olur?" dedi ceketsiz, çeneleri vurarak.

"Polis," dedi üçüncü. "Polis belki beni de alır içeriye!"

"Söyler misin?"

"O saat!"

Kısa, kalın sövdü, yere tükürdü:

"Sen adam değilsin ki zaten!"

"Niye?"

"Arkadaş mısın sen?"

"Siz arkadaş mısınız kerizler? Hani bunu üçümüz birlikte yapacaktık? İkimiz erkete bekleyecektik de, bu gırtlaklayacaktı herifi hani?"

Ceketsiz büsbütün kurumuştu, morarmıştı:

"Bir cigara ver!" dedi.

Verdi. Ötekine de uzattı paketi:

"Al yak da ciğerlerin bayramı etsin, sığır. Ben sizin gibi inek değilim. Adamım ben, adam! Siz olsanız, basar geçer, ertesi gün de kahvede alay edersiniz benden bahsedip. Ben etmem. Neden? Herkesin kendine göre dostu var, düşmanı var!"

Kısa, kalına sert bir bakış fırlattı:

"Hatırlarsın ya, Toz Osman'ın kahvesinde zil kaldığım yılbaşını?"

Kısa, kalının aklından hızla 1962'nin yılbaşı gecesi geçti. Gerçekten de, Toz Osman'ın tersosuna gelmiş, ceket, pantolon,

ayaklarındaki fortları basık sivri burunlulara kadar yutulmuştu da, bir sigara bile vermemişti.

"Boş ver!" dedi.

"İşine gelmedi değil, mi? Ulan size acımak..."

Uzun, ince arkadaşı gözüne çarptı birden, oğlan sarsıla sarsıla titriyordu. Birden sırtıyla ahşap eve dayandı. Bayıldı bayılacak. Acı rüzgâr da bir çarpıyordu ki sulusepkeni! Hemen sırtındaki gocuğu çıkarıp, kirli beyaz gömleğiyle nerdeyse donacak arkadaşının omuzlarına koydu.

"Sizin kötülüğünüz size kalsın. Bu dünya kimseye baki değil. Bugün siz zilsiniz, yarın ben kalabilirim. İnsan olan arkadaşını alarga tutmaz. Size pazar ola arkadaşlar, bana eyvallah. Polis benden ser alır, sır alamaz, korkmayın..."

Birkaç adım gitti, durdu, geri döndü:

"Yarın gocuğu Toz'un kahvesine bırakırsın!"

Acı rüzgâr, eski, harap İstanbul'un kararmış tahtalarına kaldırıp kaldırıp vuruyordu sulusepkeni.

Gocuğa sıkı sıkı sarınan, "Tüyelim!" dedi.

Kısa, kalın şaştı:

"Niye?"

"N'olur n'olmaz..."

"Boş ver yahu, Ahmet erkek çocuktur!"

"Ben tüyüyorum, bu iş yattı bende arkadaş!"

Adımlarını açıp oradan uzaklaştı. Kısa, kalın ardından uzun uzun baktı. Bilirdi zaten bu tekerleğin kalleş olduğunu. Gocuğa sarınınca ısındı, sinirleri gevşedi...

Mahalleye onun gittiği yoldan gitmeyecekti. Adam mıydı o? Bundan sonra ne selam, ne de aleykümselam!

Caddeye çıktı.

TARZAN

Kahvenin yanındaki lokantanın önünden daha aşağıdaki taksitçiye kadar uzanan beton kaldırımda, yere oturmuş, sırtını belki de İmparator Konstantin günlerinden kalma harap duvara dayamış, ayaklarını uzatmıştı. Yanı başında işportası. İşportada bayatlamış kâğıt şekerler, firkete, kopça, birçok balonlu düdükle, kara, parlak boyası pul pul dökülmüş, dökük yerleri paslı bir tabanca, mantar tabancası.

Dalmıştı elindeki kitabın Atlas Okyanusu ötesindeki kalın bedenli, boy atmış ağaçlar kalabalığı içinden kıvrılarak geçmekte olan yola. Yolda bin sekiz yüzlerden kalma bir araba. İçinde nerden, nereye, ne için gitmekte olduğu belirsiz taşbebek bir Mis. Arabacı arabanın önündeki yüksek yerine oturmuş, yapış-

mış dizginlere. Kamçısını aldı bir ara, şaklattı besili atların kapkara, pırıl pırıl yeleleri üzerinde. Hayvanlar şahlanacak oldular. Mis, içeride ciyak ciyak. Arabacı güldü bıyıksız yüzüyle kurnazcasına. Adamıydı geniş kenarlı şapkaları, daracık pantolonları, bellerinde çifte tabancalarıyla ortalığı kasıp kavuranların. Ama arabacılık yapıyordu. Teksas'taki babasına götürüyordu güzel Mis'i. Güzel Mis halasının yanından geliyordu. Halasının yanında, tahta saçakları oymalı evler vardı. Halasının evi de bunlardan biriydi zaten. Duru beyaz yüzünde kıl kıl damarlar. Bin yedi yüz bilmem kaçta ölen dedesinden kalmış büyük bir mirası yeğenine bırakmak için çağırmıştı yanına. Yeğeni, yani güzel Mis, usullacık kalkmış babasının öküz, inek, daha çok da at tozları yükselen çiftliğinden, halasına gelmişti. Mirası alacaklardı. Ama nasıl götüreceklerini bilmiyorlardı Teksas'a. Teksas tehlikeli yerdi. Teksas'ta havayı koklayıp, kokladığı havadan hile sezen boynu mendilliler vardı. En küçük bir şüphede tabancalarının ikisini birden yıldırım gibi çekip, istedikleri yerden istediklerini şıp diye vuruverirlerdi.

Çocuk, İmparator Konstantin devrinden kalma duvara sırtıyla daha bir dayandı, kaşıdı sırtını Konstantin duvarında, önünden değnek atları, beygir çene kemikleri, gazete kâğıtlarından şapkalarıyla geçen mahalleli arkadaşlarına bakmadı bile. Görmedi, "yip yip yuuu"larını da duymadı, "kara yılana ölüüüm"lerini de. Boy atmış, kalın bedenli ağaçlar ormanındaki dar yoldan sarsılarak geçmekte olan arabanın içindeki Mis'i düşünüyordu. Planlar kimin elindeyse o bulurdu hazineyi, o sahip olurdu altınlara.

Mis güzeldi. Onları altı ay önce bırakıp bir kötü kadınla kim bilir nerelere gitmiş hayırsız babası, vitaminsizlikten bir deri bir kemik annesi, kardeşlerinin falan hep birlikte barındıkları, arabacı Bekir'in ahırı yanındaki barakada yaşayan komşu Leman Abla'ya benziyordu. Leman Abla ama, bir rol alsın da bak! Ne Muhterem Nur, ne Türkan Şoray, ne de Fatma Girik!

"Boş versene sen!"

"Niye?"

"Madem onlardan güzel, niye film çevirmiyor?"

"Vakti yok oğlum!"

"Ne işte?"

"Ne bileyim ben? Ama güzel olmasa köşe başındaki apartmanın beyi Impala'sıyla her sabah Unkapanı Köprüsü'nün yanında bekler mi?"

"Onu mu bekliyor?"

"Onu bekliyor tabii!"

"Benim ablamı da yeşil Impala'lı Reşat Ağabey bekliyor, ne haber?"

"Senin ablan Leman Abla kadar güzel olamaz ki!"

"..."

"..."

Boy atmış, kalın bedenli ağaçlar ormanındaki arabada büyük büyük açılmış gözleriyle korkudan titreyen Mis, Leman Abla'ya benzemese bu kadar dalmazdı. Onun da değnekten atı vardı, beygir çene kemiğinden tabancası, gazete kâğıdından şapkası... Hatta bir gün şu, yanı başında duran işportasındaki tabancayla Koca Kid olmuştu da, kavgada tabancayı yere düşürmüş, parlak kara boyaları pul pul dökülmüştü. Satılmıyordu bu yüzden, inek oğlu inekler almıyorlardı beşliğe. Elli kuruş eksiğine demişti, vermemişlerdi. Bir gün ekmek alması gerekmişti. Gripin alması, annesine süt alması, üç liraya vereyim demişti köşedeki apartmanın Eray'ına. Almamıştı hergele. Cebinde paralar, elli lirası bile olurdu. Almamıştı işte. Ama annesi ertesi gün Gripinsiz, sütsüz, ekmeksiz falan kalkıp gitmişti Tahtakale'deki kocaman işhanının üçüncü katına. Orada, çikolatacının yanında çalışıyordu. Bu tabancayı oradan aşırmıştı bir akşam paydosunda. Kardeşleriyle gitmişti annesine. En küçük kardeşi, sağ kulağında her zaman tek taşlı kırmızı bir küpe, o aşırmıştı. Daha doğrusu aşırmak da değil. Bir kıyıda duran tabancalardan birini almış. Elinde taban-

ca, hep birlikte çıkmışlardı çikolata yapımevinden. Sonra işhanından. Daha sonra da mahalleye gelmişlerdi. Bakmış, görmüş, gülmüş, iki kâğıtlı şekerle tavlayıp almıştı elinden. O gece işte, tam da o geceydi Leman Abla'yı dikizlediği. Impala gene gelmişti. Uzak durmuştu azıcık. Adam her zaman boyalı ayakkabılarıyla usul usul. Leman Ablaların evi. O sıra ne annesi vardı evde, ne de kardeşleri. Kocamustapaşa'daki haminnesine mi ne gitmişlerdi. Yalnızdı. Leman Abla yıkanırken her zaman dikizlediği budak deliğine uydurmuştu gözünü. Leman Abla onu mu bekliyordu ne, adam açık kapıdan dalıvermişti. Sarılmışlardı sonra sıkı sıkıya. Ta karşılardaki elektrik direğinde yanan ampulün ışığı vuruyordu. Işıkta kucaklaştıklarını görmüştü. Sonra adamın Leman Abla'yı yer yatağına atışını. Ondan sonrası tozdu, dumandı. Elektrik ışığı yer yatağını aydınlatmadığı için görememişti ama, Uçak, ayakkabıcı tamircisinin oğlu Uçak Ali kulağına fısıldamıştı ne yaptıklarını. Şaşırmıştı:

"Hadi!"

"Şerefsizim ki..."

"Leman Abla karısı değil onun ama?"

"Olmasın!"

"Hadi be sen de..."

"Şerefsizim ki ha. Bizim orada Zeliha Teyze var ya?"

"Var."

"Arabacı Bekir'le seyrettim bir gün!"

"Gündüz mü?"

"Gündüz. Tam öğle üzeriydi. Zeliha Teyze'nin kocası evde yoktu. Yattılar. Bırak, pis şey be..."

"Biz de Bekir Ağabey kadar olunca?"

"Boş ver!"

"Ben babam kadar olunca rakı bile içmem!"

"Ben de."

"Bobi Ağabey bana iş bulacak!"

"Nerde?"

"Nerde olursa..."

"Ne zaman?"

"Bilmiyorum."

"..."

"..."

Mis'in arabası tam kalın bedenli, boy atmış ağaçların ormanından çıkıyordu, art arda iki silah patladı. Çıldıracaktı Mis. Ufacık, bembeyaz eliyle küçük ağzını kapatarak, "Ooooo!" yaptı.

Leman Abla'ya benzemese vız gelirdi. Ama Leman Abla'ya benziyordu. Leman Abla ona her zaman para verirdi, birtakım mektuplar verirdi:

"Tarzan, al bunu bakkala götür ama sakın kimse görmesin verirken!"

"Ayıp ettin abla, çocuk muyum?"

"Akşam beni Unkapanı Köprüsü'nün öbür başında beklesin. Tam sekizde..."

"Peki abla!"

"Bunu da, harcarsın..."

"Teşekkür ederim abla ama bana kovboy dergileri alsan daha çok sevinirdim..."

"Kovboy dergileri de alırım!"

Alırdı, alıyordu. Her çeşidinden. Onun için çok seviyordu Leman Abla'yı. Kâhya, dolmuş kâhyası Bobi'yi de seviyordu ama, asılıyordu boyuna:

"Tarzan, söyledin mi Leman'a?"

"Söyledim ama gülüverdi..."

"Vay o..... vay. Demek gülüverdi?"

Yalnız gülüvermek değil, "Bobi'ye kadar düştümse kaldırır atarım kendimi Sarayburnu'ndan denize!" demiş, küçük, pırıl pırıl törpüsüyle ayağının kırmızı boyalı başparmağını törpülemeye koyulmuştu. Ama söylememişti Tarzan bunları Bobi Ağabey'e. Söylerse ona iş bulmaz, arada evlerine gelmez, annesiyle falan oturmazdı. "Gelmezse gelmesin!" diyordu küçüğü,

kız. İlkin üçünde. "İyi ama, paketlerle geliyor, doğranmış pastırma bilem getiriyor enayi!"

"Getirsin, bana ne?"

"Yemiyor musun?"

"Bundan sonra yemeyeceğim!"

"Niye?"

"Öyle!"

"Niye ama?"

"Ne diye kucağına oturtuyor beni zorla?"

"Seviyor!"

"Sevmesin, istemiyorum. Ben onun şeyi değilim..."

"Neyi?"

"Neyiyse neyi."

"Dikilme, döverim ama?"

"Döv, öldür. Oturmayacağım kucağına, zorla mı? O gün ne diye okuldan dönerken beni bileğimden tuttu? Ne diye lastiği patlak boş dolmuşa çekti?"

"Anneme söylemedin mi?"

"Söylemedim."

"Niye?"

"Zaten hasta. Gene ağlayacak, kan gelecek ağzından. Sonra..."

"Söylemezsen ölü yüzümü öp!"

"Eve sokmaz onu annem, sokmayınca pastırma, kaşarpeyniri, ekmek getirmez!"

"Getirmezse getirmesin. Onun bulacağı işte de çalışmayacağım. Büyüyüm de görsün..."

"Ne yaparsın?"

"İki bıçak!"

"Deli. Niçin?"

"Seni niye dolmuşa çekmek istemiş?"

"Gitmedim ki!"

"..."

"..."

Geniş kenarlı kovboy şapkalarıyla daracık pantolonlular. Mis arabadan indi korku içinde. Leman Abla gözleri. Leman Abla ağzı, Leman Abla yüzü, Leman Abla elleri, Leman Abla kulakları...

"Ne istiyorsunuz benden? Canıma kıymayın, n'olursunuz kıymayın canıma!"

"Planlar nerde?"

"Hangi?"

"Halandan aldığın, define planları?"

"Orada, orada işte, arabada, sedirin altında. Alın. Bana iliş-meyin, n'olursunuz!"

Tam bu sırada yeniden silah sesleri. Mis'in sevgilisiyle arkadaşları yetişmişlerdir. Tarzan fırlar ayağa. Bir el yapışır bileğine:

"Sana iş buldum, gel!"

Bileğini sertçe çekti:

"İstemiyorum!"

"Neden?"

"Bize de gelme, pastırma filan da getirme bundan sonra!"

"İyi ama, neden?"

"Benim kardeşim senin şeyin değil!"

Ağır ağır mahalle içine yürürken, değnekten atları, beygir çene kemiklerinden tabancaları, kâğıttan şapkalarıyla çocuklar yıldırım gibi geçtiler Bobi'nin önünden. Bobi, Tarzan'ın ardından bakıyordu.

CONİ

Ufak tefek, kara kuru bir adam. İçine kapanmış, iyicene kapanmış içine. Dünyaya, insanlara, insanların çeşitli taşıtlar akan caddelerine, caddelerin kıyılarındaki irili ufaklı evlere, dükkânlara, mağazalara, apartmanlara küsmüş. Kavruk mu kavruk. Ama bu küskünlük, kavrukluk, saçlarını ıslatıp ayna karşısında sıkı sıkıya taramasına engel olamaz. Saçlarını briyantinleyip ayna karşısında sıkı sıkı tararken yüzü büsbütün asılır. "Böylesine kocaman, kambur, biçimsiz bir burnu olanın ayna karşısına geçip saçlarını sıkı sıkı taramaya hakkı var mı?" gibilerden sorar kendi kendine. Yok gibi gelir. Sonra hatırlar ki, evde karısı, "Güzelim benim!" der çokluk, sevişirken, çocuklardan çalınmış, çocuksuz anlarında, evinin. Pazarları örneğin... Kızları

mahalleli kızlarla seksek, saklambaç, enemene doosi, kaydırak; oğlanları çift kale, kovboyculuk, yazı mı, tura mı oynarlarken bakkalın pırıl pırıl vitrini önündeki betonda. Sevişirlerken karısının dediklerine inansa bile, sonraları ayna karşısında saçlarını briyantinleyip sıkı sıkı tararken burnunu görünce inancı uçup gider. Çirkindir, kısacıktır, güçsüzdür. Çokluk, karısıyla sokağa çıkmaz. Sinemaya falan götürmez pazarları. Korkar. Birileri çıkabilir önlerine, omuz ya da dirsek vurabilirler karısına. Kadın çimdiklenebilir ya da. Çimdiklenince en çok, bağırabilir, bağırınca nedenini sorması gerekir. Sorup öğrenince de kavgaya tutuşması. Güçsüzdür. Hiç kimseyle kavgaya tutuşamayacağı kanısındadır. Dayak yiyebilir. Dayak yiyince koruması gerekir erkekliğini. Çekip vurması. Vuramaz. Kandan ödü patlar. Ne vurmak, ne de vurulmak! "Sinirleriniz çok bozuk," demişti gözlüklü bir doktor yıllarca önce, kadın bacaklarının boyuna kımıldandığı, şuralarının buralarının görünüp yittiği bir klinikte. Neden, niçin demişti doktor? Hiç aklında değil. Unutur hep. Boyuna unutur. Sinirlerinin bozukluğu, boyuna unutması... Biliyor. Yirmi yıl önce, belki de daha önceden başlar bunun nedeni. Nereden başlarsa başlasın, cılızdır, güçsüzdür, karısının yanında avradına sövülse gık diyemeyecektir, boktan filmler çevirmekle ünlü prodüktörün yanında en son akla gelir. En son akla gelişi daha çok, ay başlarında, maaşlarla ücretler verilirken.

"Coni, koş kahve söyle!"

"Coni, rejisörü bul!"

"Coni, atla figürancıya, iki figüran karı gönderecekti..."

"Coni, kahvenin yanında su hani?"

"Coni..."

"Coni..."

"Coni..."

Mahallede Coni deseler kimse bilmez. Mahallede Coni değildir. Yalnız mahallede değil, dünyanın hiçbir yerinde Coni ol-

mak istemez. İster belki, saçları sarı, gözleri mavi, bir de kıçına daracık yapışan beyaz dikişli mavi blucini olsa!

Beyaz dikişli, mavi blucin... Evet, biliyor, Tahtakale'de, kurukahveciye giderken, terhis bavulları, renk renk hazır gömlek, yün çorap, kirli beyaz yünden kazak, süveter satanlar da var, biliyor ama alamaz! Beyaz dikişli mavi blucini giymek için, beyaz dikişli mavi blucini gerecek kalça, semiz kıç gerek. Yoktur, yoktur, Allah belasını versin. Üçkâğıtla enayi söğüşlemek, köşe başlarında barbut, sigara dumanı yüklü, ana avrat küfürlü kahvelerde altıkollu, pişpirik, blumla üçün beşin yoluna bakacağım diye çokluk iskele sancak dayak yiyip, eve mosmor suratla dönen babası değil de, sarı ayakkabıları, sarı çantası, frenk gömleği falan uykularına giren Nejat'ın babası gibi eczacı, eczacı olmazsa doktor, doktor olmazsa avukat, avukat olmazsa tüccar falan olsaydı babası; evlerine her gün et girseydi, taskebapları, pirzolalar yeseydi, sadeyağlı, zeytinyağlı dolmalar yeseydi, börekler, pembe pembe kızarmış çıtır çıtır tavuklar, baklavalar, börekler yeseydi, hoşaflar içseydi...

Bütün bunlar içinden küfür gibi geçer çokluk. Esmer yüzü kızarır, morarır hatta. Kime olduğu belirsiz, ana avrat söver içinden, burnu daha bir kocamanlaşır, yüzü ufalır, elleri öfkeden titrer.

"Ne o lan Coni? Niye kurudun gene kara kara?"

"Ben mi? Yok bir şey..."

Bir de çok yakışıklılara kızlarla kadınların imrenerek baktıkları sıra! Çok yakışıklıların yanında daha bir çirkinleştiğini sanır. Çaktırmadan uzaklaşır hemen. Kulakları uğuldar, ayakları dolaşır yürürken, gözleri kararır. "Ah ulan, ah ulan baba, inek baba, deyyus baba! Senin Allah'ın var mı? Kitabın var mı senin? Elime bir geçsen..." Sonra kendini toplar. Ne olur geçse eline? Hiiç. Babası da kısa boylu, kara suratlı, çelimsizin biriydi ama, hatırlıyor, birinde, kaç yaşındaydı o zaman? Bir kavgasını görmüştü babasının, yumruk yumruğa. Bakkalla mı, manavla mı? Manav-

la, tamam. Domates tartırırken bir de çaktırmadan maydanoz araklarken enselenmiş, anasına avradına sövmüşler diye işitmişti. O zaman, o zaman işte yumruk kadar adam büyümüş, şişmiş, kocaman olmuştu. O ne yumruklardı manavın yassı burnuna, suratına! İşte babasının en övündüğü yanı. Ama kimseler bilmiyordu bunu. Bilenler unutmuş. Anlatsa. "Hastir lan!" diyecekler. "Baban da senin gibi solucanın biriydi!" Kafa tutsa, korumaya kalksa yirmi yıl önce ölmüş babasını, dayak yiyebilir, karısının yanında avradına sövülür. Karşılık verse olmaz, vermese evde kan, "Yazık!" der. "... Hiç mi kan yoktu sende? Neden haddini bildirmedin?"

"Coni!"

Patronun kapısının yanındaki sandıktan fırladı:

"Evet beyim!"

Saçları sıkı sıkı taralı patron boktan filmler çevirir ama yanakları kocaman. Kadınlar konuşurken kırılır dökülürler önünde beğeniyle. Açık saçık şakalar yapsa hoşlanırlar.

"Aa... terbiyesiz!" falan demezler.

"Atla Çemberlitaş Sineması'na, ver şu kartı, hesaba karşılık olarak para vereceklerdi. Al çabuk gel!"

Sigara dumanı içinde odada kadınlar, erkekler, genç kızlar. Bir yanda daktilo makinesinin şakırtısı. Mukaveleler yapılıyor, mukaveleler imzalanıyor. Yeni bir film çevrilecek. Boktan, sidikten, ne olursa olsun, çeviriyor ya adam! Artistlerin paralarını tamı tamına veremiyormuş da bonoya bağlıyormuş. Bağlasın, çeviriyor ya! Bonoları zamanı gelince ödemiyormuş. Ödemesin, çeviriyor ya! Kadın artistlerden biri günü geçmiş bir bonoyu suratına fırlatmışmış. Fırlatsın, çeviriyor ya! Her yeni filmde yepyeni artistler oynatıyor bonoya bağlayarak. Oynatsın, çeviriyor ya!

İstanbul gene her zamanki gibi kocaman, ama çok çok çok kocaman bir arı kovanı. Uğul uğul. İnsanlar kaldırımlarda, taşıtlar, taşıtlar, taşıtlar. "Atla Çemberlitaş Sineması'na, ver şu kar-

tı." Atlar atlamasına, kartı verir vermesine ama. Beyoğlu neresi, Çemberlitaş nere! Cepte metelik nanay. "Atla Çemberlitaş Sineması'na, ver şu kartı, hesaba karşılık para vereceklerdi. Al çabuk gel! Ulan ben de bilirim atlayıp, alıp, çabuk gelmesini. Hırt. Sorsana mangırın var mı diye? Sormazsın! Karıların yanında fiyakan bozulur. Sorsan bile yok mu diyeceğim onların önünde?"

Her zaman mangır nanaydır. Bu yüzden sabahları, kış yaz, erkenden uyanıp düşer yollara. Bakkal, manav, kasap falan filan açmadan henüz dükkânlarını. Açmışlarsa, mahalleli çocukların kovboyculuk, hırsız-polisçilik oynadıkları, serserilerin esrar çekip barbut attıkları yıkıntıların aralarından gölge gibi geçer, birbirini kesen birtakım sokaklarla caddeler aşar. Çıkar Atatürk Bulvarı'na. Bulvarı kıyıdan kıyıdan, bir maratoncunun ölçülü adımlarıyla yer, yutar. Şişhane, Tünel önünden İstiklal Caddesi, ara sokaklardan birine gelirdi.

Tıngır yoktu şu sıra. Ama çabucak kartı götürüp, Çemberlitaş Sineması'ndan paraları alıp gelmesi de gerekli. Eskiden ne iyi, tramvaylar vardı. Ne diye kaldırmışlardı sanki tramvayları? Mangır nanay mı? Tırıl mısın? İşin acele mi? Atla bu kapıdan, biletçi gelirken in, bekle arkadan gelecek tramvayı, daha olmazsa asıl ardına. Biletçi mi geldi? Elindeki tahta kutusuyla eline mi vuruyor in diye? Elin acırsa salıver kendini yere. Otobüsler bir bela. Cebinde elli yok mu? Kaçılmaz da. Atlanmaz da. Madara olduktan başka, biletçi işi uzatabilir de.

Tepebaşı, Şişhane, Unkapanı, Saraçhane, Beyazıt, Çemberlitaş. İstediğin kadar idmanlı ol, hava! Bacak bunlar be, bacak! Ama gel de anlat boktan filmlerin kolalı yaka, kravatlı sahibine. Çaylar, kahveler, sigaralar. Hem de Cool, Kent, bilmem ne kanın ağrısı. Ulan çaktırmadan iyi ediversene bir teklik! İki buçuk versen işler daha da çabuk yürürdü. Atla bir dolmuşa, git, al, gel, şipşak, hemen tamam.

Çemberlitaş Sineması'nın muhasebecisi berbere tıraş oluyormuş.

"Hangi berberde?"

"Şu, lokantanın yanındaki!"

Birkaç zıplayışta berber. Yok adam.

"Nerede?"

"Az önce çıktı. Sanırsam terziye gitti."

"Terzi nerde?"

"Çarşıkapı'da..."

"Neresinde Çarşıkapı'nın?"

"Kiğılı Pasajı var ya..."

Gene birkaç zıplayış. Kiğılı Pasajı, pasajın karşısı, terzi. Adam oradan da az önce çıkmış. Nereye gitmiş?

"Valla bilmiyoruz. Beyazıt'ta, Beyazsaray'daki lokantaya bir bak. Orada çeker kafayı ara sıra."

Haydi gene zıplayış, zıplayışlar. Ayak derler bunlara ama, boktan filmlerin sahibi, "Çabuk gel!" demişti. Paralar alınıp artistlere avans verilecek. Zaten ay başı da. Maaşlarda en son akla gelmesi, hatta gelmemesi önemli değil şu sırada. Ama Beyazsaray'daki lokantada da yok. Haydi gene zıplayışlar. Sinema. Orada. Kart. Kartın okunması. Camlarında cıva kadar oynak gölgelerin cümbüşüyle gözlük. Muhasebeci bir gözlüktür. Akları baygın, akları sarı sarı gözler:

"Ha, evet. Biz de para bekliyoruz zaten Şişli Sineması'ndan. Filmlerimizi geçmişlerdi. Para gelecek. Bekleyin isterseniz..."

"İşim çok acele ama..."

"O hâlde bir kâğıt yazıp vereyim size, bir zahmet, atlayın bir dolmuşa..."

En kısa, en kestirme yollardan Şişli. Bunlara bacak mı derler? Makine mi? Nedense sinema muhasebecileri ya berberde oluyor, ya terzide ya da lokantada. Ama burası Çemberlitaş değil, Şişli. Hangi berber? Hangi terzi? Hangi lokanta?

Saatler... Patron alıp alıp veriyordur şimdi. Sular kararır. Uzadı gölgeler. "Akşam oldu, gene sular kararır..." Babası söylerdi bu türküyü çokluk, yanık yanık. Ama şimdi başlayacak ba-

basından da, türküden de. Saat beşe çeyrek. Gelse bile hava ol va derken, kupkuru, sipsivri biri:

"Haa, evet. Bir çek yazsam da Beyoğlu'ndaki bankadan alsanız?"

"Siz bilirsiniz."

"Ama şimdi kapanmıştır banka. En iyisi, yarın gelin. Sabahleyin. Bir dolmuşa atlarsınız... Oldu mu?"

Olmayıp da...

Patron sigara içiyordu boktan filmler çevirmekle ünlü firmasının kapısı önünde. Sinirli. Bir barut fıçısı mübarek:

"Nerde kaldın be? Nerde kaldın?"

İstiklal Caddesi, Tepebaşı, Şişhane, Unkapanı, Saraçhane, Beyazıt, Çemberlitaş. Berber, terzi, Kiğılı Pasajı karşısı, Beyazsaray, tekrar Çemberlitaş. Ordan Şişli, Şişli'den sinema, sinemanın muhasebecisi, akıp geçen saatler. Sonra banka, bankaların kapanma zamanı...

"Kes, kees! Bir bok gelmez elinden, beceriksiz, defol!.."

MAVİ TAŞLI KÜPE

Onarımı yeni bitmiş yapının önünde hayvanının dizginlerini tıpkı tıpkısına bir erkek gibi çekti:

"Çüüüüüüüş!"

Araba durdu, atladı erkek yemenileriyle. Kırbacı tıpkı tıpkısına bir erkek gibi soktu yerine, yemenilerinin topuklarına bir erkek gibi basarak kıl torbayı, hayvanın yem torbasını aldı, götürdü, hayvanın başına bir erkek gibi geçirdi... Bilal'e baktı sonra. Elinde bir gazete parçası, kırk yıllık gazete tiryakisiymiş gibi, dalmış gitmişti arabanın arkasında. Ayaklarını sarkıtmıştı. Güneşin altında büsbütün sararmışa benzeyen uzun saçları, mavi gözleri... Bakmıyordu. Canı adamakıllı sıkkın gibiydi. Öfkeli de gözüküyordu. Sağırmış da, yanında top atılsa duymazmışa benzi-

yordu. Böyle zamanlar düşünürdü kara kara, uzun uzun, derin derin...

Karşıki küçük esnaf kahvesine, hep o erkeği hatırlatarak gitti. Herkes ona bakıyordu. Az önce onun üzerine konuşulmuş, gülünmüş, hatta kahkahalar atılarak yarenlikler edilmişti:

"Yahu kadından arabacı olur mu?"

"Erkekten kadın oluyor da, kadından arabacı niye olmasın?"

"Kim o erkekten kadın?"

"Sen!"

"Oşt!"

"Ulan kayarto, evde yemeği kim pişiriyor? Çocuğun bezlerini kim yıkıyor? Ortalığı kim süpürüyor?"

"O başka oğlum. Ben köroğluya yardım için..."

"?.."

"!.."

Ama şimdi bütün bunlar dinmiş, esnaf kahvesi bir tek göz. İri, çok iri, tek göz gibi ona çevrilmişti: Yün pantolonu, yün ceketi, kasketi, üzerleri çatlamış, kir içinde elleri, boynunda irice bağlı kırmızı mendili, yemenileri, ellerini hatırlatan içleri çatlak, kirli kirli, kocaman topukları...

Esnaf kahvesindekilere göre, kadın kadındı, erkek de erkek. Kadından arabacı olmamalıydı. Çalışmamalıydı kadın. Elinin hamuruyla ne diye burnunu sokuyordu erkek işine? Bu yüzden değil miydi erkeklerin yerini kadınların almaları, aile babalarının işsiz kalmaları?

"Heey, kahveci güzeli!"

Soğuklamış, kalın bir erkek sesiydi. Esnaf kahvesindeki "soğan erkekleri"nden birçoğunun sesinden daha erkek.

İçeriden çaycı, "Hooop!" dedi.

"Gel de mübarek yüzünü görelim!"

Ufak tefek bir adamdı çaycı. Sesı birden tanıyamamıştı. Geldi, gördü:

"Vaay, abla! Abla gelmiş yahu... Hoş geldin be!"

Tıpkı tıpkısına bir erkeği hatırlatarak bir iskemle çekti altına:

"Hoş bulduk ulan!"

"Ulan deme ulan, efendiyim ben!"

"Ne efendisi?"

"Kalem..."

"Ne zamandan beri?"

"Kalubcladan!"

"O senin dediğin Kara Hafiz'ın Müslümanlığı... Çayın taze mi?"

"Ayıp ettin. Parmağımı kestim, demliğe doldurdum az önce!"

"Hadi bakalım, göster adaletini öyleyse!"

Bu söz, yani, "Göster adaletini öyleyse!" sözü kocasınındı. Yani babasının evinden pek çok genç kız gibi allar, teller, pullar içinde, donatılmış art arda arabalarla gelin gittiği celep kocasının. Uzun boylu, geniş omuzlu, sırım gibi biriydi. Kara saçları kıvır kıvır. Hani on sekizinde, ağzı süt kokan bir kız için bile "sapına kadar erkek!"

Daha önce görmemişti onu. Adama "şöyle kız, böyle kız" demişler, o da annesiyle ablasını göndermiş... Kadınlar, kahveyi getirişini, misafire tepsi tutuşunu, sonra adım adım kapı yanına gerileyişini, gözlerini yerden kaldırmayışını pek beğenmişlerdi. Bir de zamane kızlarına benzemeyen, uzun, nerdeyse topuklarını döven saçlarını.

Eve dönmüş, gördüklerini bire beş katarak, o zamanlar mahalle arasında kasaplık yapan, domuzuna kazanan oğullarına anlatmışlardı. Oğul, dünyanın en güzel kızı bile olsa önemsemeyeceği için, sormuştu:

"Uzun lafın kısası, beğendiniz mi yani?"

"E, bu kadar olur. Bir içim su!"

"Ya kahveleri verirkenki pençe pençe kızarışı?"

"Adım adım gerileyişi ya?"

"Bu kadar olur..."

"Yarın sana nur topu gibi çocuklar doğurur vallahi..."

"?.."

"!.."

Perçemi sol kaşına düşen on altılık çırağından başka, gözleri dünyayı görmeyen kasap, umursamamıştı bile. Âdet yerini bulsun diye, anasıyla ablasının ısrarlarına dayanamadığı için dünya evine giriyordu işte. Karı kancıkla, çoluk çocukla pek ilgisi yoktu. O kadar yoktu ki, gerdeğe getirenler arasında perçemi sol kaşına düşmüş çırağı, çırağın gül hatın olmasa evden içeri adımını bile atmazdı. Atmıştı da ne? Yatsılar okunmuştu gerdeğe girdiği sıra. Dut gibi sarhoştu. Tazecik gelin, teli, pulu, alıyla emir bekleyedursun, o kendini sedire atmış, başlamıştı kusmuk kusmuk bir horultuya. Kızcağız, "Âdet bu herhalde..." diye sabahı sabah etmişti ama, akranlarından, akranlarından da çok, taze gelin ya da sesleri çatallanmış, erkek bakışlı anaç karılarından işittiğine göre, güvey akşam namazından sonra körkütük değil, pek pek çakırkeyf gelir, gelinin üstüne aç kurt gibi atılır. Başını bozarken her yanı hırslı hırslı titrer. Sabırsızdır. Ters mers iş görür gelini soyarken, hatta gelinliği falan parçalar...

Adam ertesi gün öğleye kadar horlamış, sonra uyanmış, kıpkırmızı gözleriyle, esnemiş gelinin henüz bozulmamış başı, uyku dolu gözlerine bakarak, sırtını dönüvermişti sonra da. İkinci darbe olmuştu gelin için bu. Henüz el değmemiş tomurcuktu. Kapı önünde bekleyen kadınlara ne diyecekti?

Kapıya ilk fiske vurulmuştu o sıra. Adama bakmıştı, dönük sırtıyla horluyordu. İkinci fiske. Adamı uyandırmanın da faydası yoktu. Yapılacak iş... Gözüne makas ilişmişti. Aklı başına gelmiş, kafasından akranları, sesleri çatlak çatlak anaç karılar geçmişti. Makası batırıvermişti baldırına. Kanlı bezleri tutuşturmuştu kapı aralığından!

Sonra günler, haftalar, aylar geçmişti.

Yarı kadın, yarı kız. Kimselere hiçbir şeyler diyemiyordu. Yerlere geçiyordu utançtan. Aksi gibi, her sabah çırak getiriyordu eve ekmeği, sebzeyi, eti. Üstelik, mısır püskülü saçlı delikan-

lının kadından anlayan bakışları. Bu bakışlar, bu bakışların mavi rahatlığı... Kapıyı çalması bile başkaydı. O gelmez mi, içinde şimşekler çakardı, yüreğinde yangın. Alev alev bir şeyler yükselirdi içinden beynine doğru. Aynaya baksa yanaklarının pençe pençe kızardığını görürdü. Bakmıştı da birinde. Utanmıştı. Ne ayıp, ne ayıptı. Ayıptı ama, düşünürdü de: Neden ayıp oluyordu? Bütün bunları o mu istiyordu? İçinden kopup geliyor, onun kapıyı daha sık çalmasını istiyordu.

Sanki aklından geçeni, içinden geleni anlamışçasına, mısır püskülü saçlı, mavi gözlü çocuk daha sık gelmeye başlamıştı. Her gelişinde yanakları daha çok kızarıyor, bakışlarındaki mavi yumuşaklık daha bir yumuşuyordu.

Karların lapa lapa savrulduğu bir gündü. Geldi gene. Yanakları al al, ağzı da şarap kokuyordu. Et getirmişti, ekmek getirmişti, kış sebzeleri getirmişti. Her günkü gibi kapıdan veriverip gitmedi:

"Abla!" dedi.

Anlamıştı anlamasına ya, gene de:

"Ha?"

"Sana bir şey diyeceğim..."

"De!"

"Patrona demez misin?"

"Demem."

"Vallaha mı?"

"Vallaha."

"Billaha mı?"

"Billaha."

Gözlerinin içine bakmış, bakmış:

"Sen o hergeleye layık değilsin!"

"Kime?"

"Kocana işte..."

Sonra da coşmuştu mısır püskülü saçları, mavi mavi gözleriyle:

"Ölsün o be abla, gebersin, kara yere girsin!"

Bozmamıştı:

"Yazık değil mi?"

"Sana yazık değil mi?"

O günden sonra atı alan Üsküdar'ı geçmişti. Daha sonraları bir gün:

"Hasan be!"

"Hı?"

"Kaçalım mı seninle buralardan?"

"Kaçalım abla!"

"Bana abla demesene!"

"Ya?"

"Zeliha, de!"

"Kaçalım Zeliha!"

"Nereye?"

"Sen nereye istersen!"

"Herif" yakalamıştı bir gün evde, mindere yan yana uzanmış, mırıl mırıl konuşurlarken. Kadına tek laf etmemişti. Çocuğu mısır püsküllü saçlarından yakalayıp kaldırmış, pençe pençe yanaklarını tokatlamaya başlamıştı. Zeliha şimdi o anı hiç hatırlamıyordu ama, kapmıştı bir kıyıdaki ekmek bıçağını, mahalle, sokak, sokaklar, cadde, çarşı içi... Kovalamıştı adamı danalar gibi. Esnaf lanet etmişti kaçışına adamın. Yetişmiş, sırtından vurmuş, yere yuvarlamıştı.

Ondan sonrası tozdu, dumandı, kadınlar koğuşunun yarı karanlık loşluğuydu.

Çok sonra gene çıkmıştı güneş dolu dünyaya. Yer demirdi, gök bakır. Nereye, kime gidecekti? Ne iş tutacaktı? Karnını kim doyuracak?

On üç yaşına kadar babasıyla arabacılık yapmıştı. Sabahleyin arabacı babasının atlarına o yem verir, o su verir, arabayı o koşar, zaman zaman babasıyla o atlardı arabaya, uzak uzak giderlerken çokluk o alırdı dizginleri. Akşamları gene o çıkarırdı at-

ları arabadan, o sular, o yem torbalarını geçirirdi boyunlarına. Hatta o kaşağılardı saatlerce.

Mesleğin kötüsü olur mu?

O gün, bugün...

***

Dizlerinin havı döküImüş pantolonunun cebinde sigarasıyla kibritini bir erkek gibi çıkardı, bir erkek gibi çaktı kibritini, sigarasını bir erkek gibi, hovarda bir erkek gibi yaktı, dumanı havaya üfledi bir erkek gibi. Sonra, fortlarına basılmış külhan işi yemenilerini çıkarıp silkeledi, ayaklarına geçirdi. Terlemişti. Uçları çenesinin altında bağlı, beyaz tülbentini çözdü, yeniden bağladı.

Bilal hâlâ elinde gazete parçası, dalıp gitmişti.

Seslendi:

"Bilal yavrum!"

Bilal şöyle bir baktı:

"Ne var?"

"Çay içelim gel!"

Genç irisi Bilal arabadan isteksizlikle atladı yere. Tozlu kasketini avucunun içine vurarak çırptı, sıkıntılı, bezgin, öfkeli... Geldi, yanındaki iskemleye bıraktı kendini. Gözleri yerdeydi. Kadınsa çevreye aldırış etmeden bakıyordu çocuğa.

"Bilal," dedi bir ara yavaşça.

Bilal duydu, bakmadı.

"Bilal dedim!"

"Ne var?"

"Çayının şekerini at!"

Attı hırsla. Edirne'ye trenle gidildiğini duymuştu Sirkeci İstasyonu'ndan. Otobüsle de gidilirmiş. Daha ucuza gelirmiş ama, parası yoktu, vermiyordu. Kendinde kalıyordu gündelikleri. Saklıyordu. Biriktirecek, sonra da bankaya yatıracaktı. Belki bir apartman katı çıkarmış. Nesine gerekti kat, ev, bark, apart-

man, han, hamam? Bu kadının korkusundan alıp götürmüştü ayakkabı tamircisi dedesi kızı: "Korkuyorum!" demişti mavi taşlı küpeleriyle. "Çok korkuyorum. Dedem yaşlı. Kadının içeri girip çıkmışlığı. Senin yakandan düşmez artık o. Buralardan tüyün dedi. Dedemin sakalına, bıyığına sövdü erkek gibi. Ne yapayım? Korkuyorum. Edirne'de dayılarım var, halam var, amcam. Benim elimde hiçbir şey yok ki!"

"Ne düşünüyorsun?" dedi kadın.

Omuz silkti.

"Onu mu?"

"Kimi?"

"O o.....yu işte!"

Anladı, anlamazlıktan geldi, sustu. Birinde güreşmişlerdi, öyle güçlüydü ki, kabak gibi vurmuştu yere. Gene de, "O o..... değil!" dedi.

Kadın çeyrek saat sonra hırsla kalktı. Arabaya gitti. Beygirin yem torbasını çıkardı, arabaya attı. Böyle zamanlarında çok ters olurdu. Biliyordu. Atılan torbayı arabanın içinden aldı, yerine taktı. Moloz yüklenmişti arabaya. Kadın geçip oturdu, kamçısını hayvanların yeleleri üzerinde öfkeyle şaklattıktan sonra, daracık apartmanların arasına sıkışmış esnaf kahvesindekileri titreten bir sesle:

"Deheeeey!!!"

Araba sokaktan, caddeden, daha sonra da şehirden çıktı. Toprak yolda ağır ağır gidiyorlardı. Uzaklarda tül mavisi dağlar. Edirne o dağların ardındaydı. Biliyordu bunu. Duymuştu birilerinden. Edirne, Edirne'de mavi taşlı küpesiyle göçmen Hayriye! Gitse, gidebilse, çarşısında dolaşsa Edirne'nin, arabacı yamaklığı bulsa. Cebinde birkaç kuruş, Edirne fırınlarından sıcak ekmek alsa, bakkallarından beyazpeynir, sergilerinden tatlı kavun. Bir ağacın altına otursa, açsa bacaklarını yanlara, bölse ekmeğini ortadan sıcak sıcak. Bir de baksa ki mavi taşlı küpesiyle o, başucunda. Şaşsa, ağlasa sevinçten. Boynuna sarılmasa bile

elinden tutup kaldırsa. Bıraksa beyazpeyniri, sıcak ekmeği, tatlı kavunu. El ele gitseler. Dedesi, dayıları, halası, amcası sevinseler Bilal'i görünce, buyur etseler. Geceleri koyun koyuna yatmasalar bile...

"Bilal!"

"?.."

"Bilal dedim."

"Ne var?"

"Bana bak!"

"Ne olacak?"

Kamçının sapıyla omuzuna bir vurdu:

"Bu olacak işte, it!"

Sonra kırbacını hayvanlarının yeleleri üzerinde gene şaklattı:

"Deheeey!"

Bakmamıştı ya. Ne olmuştu vurmuşsa? Bakmamıştı, bakmamıştı işte, bakmamıştı. Edirne o dağların ardındaydı işte, ardındaydı. O da ordaydı işte, ordaydı. Hem de mavi taşlıydı küpesi, mavi taşlıydı işte, mavi taşlı!

ÇOCUKLAR

İlkokulu "Pekiyi" ile bitirdiği için, beybabasının üç gün önce satın aldığı pırıl pırıl bisikletinin üzerinde kendini pilot ya da "Gökler Hâkimi Gordon" sanarak, anacaddede yıldırım gibi gidiyordu. Nereye? Hiiç. Gidiyordu işte. Sinirliydi de. Yanlış manevra yapan, duruveren bir taksiye, yoluna çıkıveren dalgın birine, hiç beklenmeyen anda önünden geçiveren şaşkın bir sokak köpeğine kızıyordu. Sonra, beybabasının çokluk dediğince, bu yollar neden boydan boya asfalt değildi? Yerlerinden fırlamış parke taşları, çukurlar, çukurlarda birikmiş pis sular... "Efendim, belediye yoktu memlekette. Şayet memlekette belediye olsaydı!.."

Birden, eli değnekli bir sokak çocuğu. Ezmemek için şaşılacak bir manevra yaptığı hâlde yalınayaklı oğlan, elindeki değ-

nekle arka çamurluğa vurmuştu. Aklı gitti. Bu şehirde belediyenin olup olmadığını unutarak, kuvvetli bir frenle, zınk, durdu. İndi. Çocuğa hınçla baktı. O da kendisi kadardı. Bacağında yamalı, kaba bir uzun pantolon, ayakları yalın, kirli, tırnakları kara kara, uzun uzun.

"Ezmedim diye mi vurdun bisikletime?"

"Ezemezdin ki!"

"Manevra yapmasaydım, görürdün."

Sokak çocuğu, "Boş ver," dedi.

"Bana bak!"

Sokuldu:

"Bakıyorum."

"Fena yaparım ama sonra!"

Az daha sokuldu:

"Ne yaparsın?"

"Ne mi yaparım?"

"Ne yaparsın lan, yap da görelim!"

Bisikletin tekerleğine bir tekme!

Bisikletli için durum ciddiydi. Bisikletini kaldırıma dayayıp yalınayaklı çocuğun yanına geldi. Beyaz kepini sinirli sinirli düzelttikten sonra:

"Benim kim olduğumu biliyor musun?"

"Kim olursan ol!" dedi öteki.

"Kim olduğumu bilsen böyle konuşmazdın!"

"Sen de benim kim olduğumu bilsen böyle konuşamazdın!"

"Senin kim olduğun hiç önemli değil!"

"Asıl senin kim olduğun önemli değil..."

"Beşi pekiyi ile bitirdim ben!"

"Ben de on'u bitirdim!"

"Sen de benim kadarsın, nasıl bitirebilirsin on'u?"

"İnanma oğlum, bitirdim işte."

"Benim beybabamı tanıyor musun, beybabamı?"

"Vız gelir!"

"Beybabamı tanısan böyle konuşmazdın!.."

"Vız gelir tırıs gider lan!"

"Benim beybabam bu ilin en büyük avukatı!"

"Benim beybabam da dünyanın en büyük avukatı!"

"Benim beybabama belediye reisi bile vız gelir! Türkçeci notumu kırmasaydı okulu birincilikle bitirecektim. Hem biz bu yaz İstanbul'a gideceğiz. Orada Galata Kulesi var, biliyor musun? Hamiannem orada, halam orada, eniştem..."

"Hadi lan hadi, fiyaka sökme bize. Ben bizim mahalledeki İdris'i bile tuşa getirdim!"

"Ben İdris değilim ama?"

"İdris senin gibi üç tanesini kabak gibi vurur yere!"

"Evet, vurur. Ben vitamin hapları alıyorum, ne haber? Sonra, annem ekmeğime tereyağı sürüyor, reçel sürüyor, rafadan yumurta yiyorum. Küçük halam diyor ki..."

Bisikletliyi elinin tersiyle itti:

"Senin küçük halan da vız gelir!"

"Ne demek istiyorsun?"

"Sen ne demek istiyorsun?"

"Hayır, sen ne demek istediğini söyle!"

"Sen söyle asıl!"

"Sen..."

"..."

"..."

Dövüşe hazır iki horoz gibi sokulmuşlardı birbirlerine. Ufaktan ufaktan bir itişme başladı. Bu arada avukat oğlu karşısındakinin adamakıllı sıkı olduğunu anlayarak, "Benim böyle durduğuma bakma," dedi. "Ben çok kuvvetliyimdir!"

Göğsünden itti. Avukat oğlu az kalsın bisikletinin üstüne yıkılacaktı. Kendini zor toparladı ama, çocuk gerçekten kuvvetliydi, anlamıştı.

"Ayağım takıldı," dedi. "Demek sizin mahalledeki İdris'i tuşa getirdin?"

Sokak çocuğu kabararak:

"Tabii. Bir tuttum, bir savurdum, tamam. Sülman Ağabey bile gördü de, aferin, dedi. Sen Sülman Ağabey'i tanır mısın, Sülman Ağabey'i? Sülman Ağabey gibi var mı be? Dedi ki, biraz daha büyü, dedi, seni güreşe çalıştırayım!"

"Sülman Ağabey güreşçi mi?"

"Değil ama, güreşir, herkesi yener!"

"Senin beyban neci?"

"Boş ver. Ama Sülman Ağabey, yahu sen Sülman Ağabey'i gör de bak. Öyle fiyakalı ki. Kızlar kendiliklerinden tavlanıyorlar!"

"Beybam beni hariciyeci yapacak!"

"O da ne?"

"Elçi yani. Bu yıl ilk'i bitirdim, sonra orta'yı, daha sonra da liseyle Siyasal Bilgileri... Beybam diyor ki, boyuna Avrupa'da gezersin diyor. İnsan hariciyeci oldu mu bütün dünyayı gezermiş. Paris, New York, Roma, Berlin, Londra... Londra'daki Times Nehri'ni bilir misin sen?"

"Sülman Ağabey bilir!"

"Peki, isterse elçi olabilir mi?"

"Öte bile geçer..."

"Siyasal Bilgileri bitirmiş mi?"

"Ne bileyim yahu? Bizim mahallenin bütün kızları bitiyor ona!"

"Küçük halam bitmez!"

"Bitmez evet, bitmezmiş. Bir görsün de bak!"

"Küçük halamı doktor istedi de boş verdi be!"

"Doktor ne, sen Sülman Ağabey'i gör de bak. Pekos gibi şerefsizim!"

"Pekos mu?"

"Pekos tabii ya. Sizin evin önünden geçsin de küçük halan görsün, boş versin... Ona hiçbir kız boş veremez. Bir Sevim var bizim mahallede, bacakları belim kadar, o bile kaç sefer mektup tutuşturdu elime. Hem de her seferinde bir teklik!"

Yan yana yürüyorlardı. Avukat oğlu gazozcunun önünde durdu:

"Bize iki gazoz ver!"

"Bende mangır yok ama," dedi beriki.

"Bende var."

Gazozları içerlerken avukat oğlunun aklından ciciannesi geçti. İstanbul'daki büyük halasının yanına gitmeden, bir gün, küçük halasından ötürü, "Ah bu kız, ah bu züppe kız," demişti, "Kimi beğenir acaba bu? Koskoca doktoru, banka şefini, fabrika müdürünü beğenmedi. Beğendiği çöpçü olsa vereceğim. Vallahi de vereceğim, billahi de vereceğim!"

Gazozları içmişlerdi, boş şişeleri uzattılar.

Yolda:

"Sülman Ağabey bizim evin önünden geçer mi?"

Unutmuştu. Durdu bir an, baktı hatırladı.

"Halan için mi?"

"Küçük halam için."

***

Akşam yemek boyunca, küçük halasının elinden vitamin haplarını içerken hep Sülman Ağabey'i düşündü. Sofradan kalkıldı. Küçük hala elbeziyle elini ağzını silerken, "Sülman Ağabey'i gör de bak!" dedi.

"O da kim?"

"Şerefsizim, Pekos gibi be. Bir çocukla tanıştık bugün, mahallelerindeki İdris'i yere kabak gibi vurmuş. Niye? Sülman Ağabey güreşe çalıştırmış da ondan. Beni de çalıştıracak. Sülman Ağabey gibi var mı? Bütün kızlar kendiliklerinden mektup yolluyorlar ona!"

Küçük hala Aznavur'dan bir parçayı mırıldanarak odadan çıktı.

PAZARTESİ

En çok da pazartesileri mendeburlaşırdı adam!

Muhasebeci, "Yoksa ben de ona, onun bana gözüktüğü gibi mendebur mu gözüküyorum?" diye geçirdi. "Neden olmasın? Şu pazartesi günleri galiba herkes mendeburlaşır. Cumartesi öğleden sonra, bütün bir pazar, gece yarılarına kadar gez, dolaş, eğlen, çok geç yat. Pazartesi sabahı dinlenmeye vakit bulamadan kalk gel işe. Bütün püf burada işte. Yoksa hiç kimse mendeburlaşmazdı!"

Esnedi, cumartesi öğleden sonra, pazar günü bütün gün ne eğlenmişler, ne eğlenmişlerdi. Yayınevinin sahibi cumartesileri yayınevine hiç uğramadığı için, saat birde kirişi kırmış, atlamıştı Kadıköy vapuruna, haydi arkadaşlarının yanı. Kadınlı kızlı, daha

çok da pırıl pırıl delikanlıların besi ve rahattan semirmiş taylar gibi yerlerinde duramayışları, en önemsiz şeyler karşısında bile kızları güldürmek için şimşek çaktırdıkları esprileri, birtakım sepetler, torbalarla yola çıkmışlardı. Yolda ağız mızıkaları, mandolinler, kemanlar...

Yayınevinin asık yüzlü sahibi birden içeri girmeseydi, cumartesi öğleden sonra başlayan serüvenin filmi kopmayacaktı. Tuhaf, kafasında film oynarken esnese bile, uykuyu düşünmüyordu. Ama şu anda, yani yayınevinin asık yüzlü sahibi giriverince film kopmuş, dehşetli bir uyku bastırıvermişti.

Ayağa kalktı.

Hemen hemen bütün pazartesilerde olduğunca, adam yine yalnız asık yüzüyle değil, öfkeli de görünüyordu. Böyle zamanlarda bağırıp çağırmak için fırsat kollar, bulamazsa yaratır, yaratınca da çenesi açılırdı. Ondan sonra sustur susturabilirsen. Yere düşmüş bir kâğıt parçası, mürekkep hokkasının açık kalmış ağzı, sabahleyin işe gelirken postaneye uğrayıp kutuya bakmamışlığı, gelirken bayilere, kitapevlerine uğramamışsa nedeni...

"Uğradım beyefendi!"

Önemli olan uğranılıp uğranılmaması değildir ki:

"Uğradınsa neden söylemiyorsun?"

"Vakit bırakmadınız..."

"Yaa! Vakit bırakmadım demek? Demek ben..."

"Estağfurullah beyefendi, onu arz etmek istemedim. Demek istedim ki..."

"Kes kes!"

Muhasebeci, patronunu bu pazartesi, bundan önceki pazartesilerden çok daha bitik, çok daha yorgun, çok daha mendebur, çok daha da öfkeli sanıyordu. Haklıydı. Adam, yani yayınevinin asık yüzlü sahibi bugün gerçekten bitik, yorgun, mendebur ve öfkeliydi. Nasıl olmasın ki, o da kaçamak yapmıştı pazar günü. Üç arkadaştılar. Karılarına çaktırmadan felekten bir gün çalmışlardı sevgilileriyle. Üç arkadaşa üç körpecik kadın. Büyü-

kada'daki gazinolardan birinde, gazinonun kuytusuna çekilip yemiş, içmiş, denize girmiş, sonra yine geçmişlerdi masalarının başına. Yiyeceklerin çeşidi, içkiler dereler gibi akmıştı. Akşamsa çok geç dönülmüştü evlere. Evlerde şüphesiz tıpkı yayınevi sahibi gibi karşılanmışlardı ama, hergeleler, sorulunca:

"Nee? Karım mı ne sordu? Neye dair? Haa, pazarı nerede geçirdiğim, eve neden bu kadar geç döndüğümü mü?"

Yayınevi sahibinin pazar serüvenindeki iki arkadaşı, alttan, üstten inceltilmiş bıyıklarıyla sinirli sinirli güleceklerdi:

"Biz sen miyiz hemşerim?"

Evet evet, böyle diyeceklerdi soracak olsa. İtoğlu itler. Sanki bilmiyordu karılarından nasıl çekindiklerini! Karşısındaymışlarcasına sordu:

"Ne zamandan beri benim gibi olmaktan çıktınız?"

Muhasebecisini bırakıp odasına geçti.

Kırkın üstündeki bir insanın öylesine körpecik, azgın mı azgın, üstelik ateşli bir kadınla boğuşması... "Kırkından sonra azanı... Evet ama yanlış. Kırkından sonra değil, altmışından sonradır o. Teneşir altmışından sonra azanı paklar! Ben kırkımı çoktaan aştım. Nerde teneşir? Hani?"

Elleri arkasında, odasını köşeden köşeye adımladı, durdu.

"Şakayı bırak ama, o içkili kafayla, o ateşli kıvır kıvır kadınla bir daha. Allah yazdıysa bozsun!"

Genç kadın sarışındı, iri iri mavi gözlü, ateş parçası gibi bir şey. Suna mı demişti? Sunay mı? Galiba. Telefon numarasını nereye yazdığını düşündü. O kafayla belki de yazdıktan sonra boşalınca kaldırıp attığı Yeni Harman sigara paketinin arkasına. Durmadı üzerinde. Önemli olan bu değil, tonla paradan çıkmış olmasıydı. Öteki hergelelerse hemen hemen hiç el atmamışlardı keseye. Her zaman böyle. Çok mu zengin sanılıyordu? Hoşlanmıyor değil ama, para gidiyordu para, su gibi hem de!

Birden aklına posta havaleleri geldi. Anadolu'ya ödemeli yolladıkları kitapların paraları.

Muhasebecisine seslendi.

Masası başında uykuyla savaşmakta olan muhasebeci silkinip kalktı mendeburluğunun içinden, koştu, yüreği çarparak kapıda durdu:

"Efendim beyim?"

Yüzüne bakmadan:

"Posta geldi mi?"

"Geldi beyim."

"Anadolu'dan havale var mı?"

"Yok beyim."

Muhasebecisini birden eşeğe benzetti:

"Niye yok?"

Patlamamak için kendini zor tuttu muhasebeci. Yoksa, hemen yapıştırıveriimesi gerekli, hayvanca bir soruydu:

"Göndermedikleri için yok ayı, ayıoğlu ayı!"

Başını önüne eğmekle yetindi.

Adam koca kalıbıyla masasından zorla kalktı:

"Ha? Niye yok?"

Galiba manyaklığı yine tam üstündeydi...

"Cevap versene be!"

"Alacaklarına aslan, borçlarına kuzgundur onlar da, onun için beyefendi..."

Yine elleri arkasında, odanın içinde köşeleme gidip geliyordu, şıp, durdu:

"Ne? Alacaklarına aslan, borçlarına kuzgun mu? Sersem, ya doğrusunu söyle şunun yahut da ukalalık etme!"

Muhasebeci sanki aniden silkelenmişti de uykusu kaçıvermişti. Hiç yeri yokken iki yanına bakındı, sonra da gülmeyi denedi:

"Niçin beyefendi?"

"Alacaklarına kuzgun, borçlarına aslandır onun doğrusu!"

Birden saçmaladığını anladı ama iş işten geçmişti. Hemen toparlandı. Aylığını verdiği, öfkeli zamanlarında eşeğe benzettiği şu kırtipilin yanında saçmalamış durumda kalacak değildi ya!

İşi şakaya vurup, hatta onunla alay ettiğini belirterek işin içinden çıkabilirdi. Vakit kalmadı.

Muhasebeci, "Haklısınız beyefendi," dedi. "Doğrusu, alacaklarına kuzgun, borçlarına aslandırlar!"

Buna da kızdı. Sakın şu aylığını verdiği, kızdı mı eşeğe benzettiği hırt kendisiyle alay etmesindi? Hani bal gibi de olabilirdi. O kadar ki, akşam paydosundan sonra buluştuğu kendi gibilere, "Bizim patronla iyi bir dalga geçtim bugün," diyebilirdi.

"İyi düşün!"

Muhasebeci için önemli olan, "herif"ten kurtulup tatlı canını yeniden masasına atabilmekti. Gerçi masa başında yine uyku bastıracak, yeniden savaşmaya başlayacaktı uykuyla ama, bacaklarını masa altına dilediğince uzatıp bol bol esneyebilirdi ya!

"Düşündüm beyim. Doğrusu sizin dediğiniz!"

"Ulan insan borcuna aslan olur mu?"

"Olmaz."

"Alacağına kuzgun?"

Ağzından kaçıverdi:

"Böyleleri yok değil..."

"Senin gibi mesela, değil mi?"

Patronunun hoşuna gideceğini sandığı tarzda sırıttı.

Patron sordu:

"Sen hiç aynaya bakar mısın?"

Gene aynı biçimde sırıttı:

"Ara sıra efendim..."

"Neye benzetirsin kendini?"

Evet evet. "Herif"in manyaklığı iyice tutmuştu, dalga geçiyordu sağlama, üzerinde durmamalıydı.

"Kendime," dedi.

Tamam, alay ediyordu hergele. Akşam gidecek, kendi gibilerini bulacak, patronuyla dalga geçtiğini anlatacaktı ballandıra ballandıra. Lafı uzatmamalıydı:

"Demek insan borcuna aslan, alacağına kuzgun ha?"

Bile bile ladesti ama, olsun:

"Hayır efendim," dedi. "Alacağına aslan, borcuna kuzgun doğrusu..."

"Ya demin niye..."

"Şaşırdım efendim, yanlış söyledim."

"Peki git, aynaya bak, gel, neye benzediğini söyle bana!"

Odasına gitti. Aynaya bakarken, "Eşşoğlu eşşek!" diye geçirdi. "Sen neye benzediğinin farkında mısın? Kocaman, yelken kulaklarınla tıpkı eşeğe benziyorsun!"

Patronunun yanına döndü.

Adam:

"Baktın mı?"

"Baktım beyim."

"Neye benziyorsun?"

Patronunu yelken kulaklarıyla gerçekten de eşeğe benzetiyordu:

"Eşeğe!" dedi.

Patronun sıkıntısı dağılıvermişti. Bir kahkaha attı:

"Neye, neye?"

Bir kahkaha da o atacaktı nerdeyse. "Vay deyyus vay!" diye geçirdi. "Ulan hem de halis Marsuvan eşeklerine benziyorsun ama ne fayda, bunu suratına karşı haykıramam ki! Pis manyak, meşe odunu, hıyar..."

"Cevap versene be! Neye benziyorsun? Tekrarla!"

"Eşşeğe beyefendi!"

Pazartesinin pazardan kalma sıkıntısı iyice dağılmıştı. Keyifle masasına gitti. Bir Amerikan Cool sigarası aldı paketinden, nikel çakmağıyla yakacaktı, muhasebeci daha önce davranarak çaktı kibritini. Bu da ayrıca hoşuna gitmişti patronun:

"Peki," dedi, "git işinin başına!"

Muhasebeci odasına geçti. Patron hem naneli Cool'unun dumanlarını hazla çekip havaya bırakıyor, hem de düşünüyordu: Şu muhasebecisi en azından liseyi bitirmişti. Kendisi? İlk'in dör-

dünden. Çok ayıpmışçasına saklardı bunu ama, yine de içinde derin bir yaraydı. Evet ilk'in dördünden ayrıl, al karşına liseyi bitirmişleri, aka kara, karaya ak, sonra yine dön yeni baştan aka kara dedirt. İstese güzele çirkin, çirkine güzel de dedirtebilirdi. Hatta soğuğa sıcak, sıcağa soğuk, kokmuşa taze, tazeye kokmuş...

Birkaç gün sonra parti lokalinde konuşulurken ciddi ciddi, "Efendim," dedi, "memleketi ve halkı yakından, çok iyi tanımak lazım. Tahsil, bilgi, görgü fazla bir şey vermiyor halka. Bırakın okusunlar. Sonunda hiçbir şey değişmeyecektir. Aklı başında, konuşmasını bilen, bilhassa, bilhassa zeki bir işadamıysanız..."

Ta karşıdaki cin gazeteciyi görünce sözünün ardını unuttuysa da, kendini çabucak toparlayıp hatırladı:

"İnsanlar vereceklerine aslan, alacaklarına kuzgundurları değiştirip, alacaklarına aslan, vereceklerine kuzgun hâline çevirtebilir, aka kara, karaya ak dedirtebilirsiniz!"

Pek bir şey anlaşılmamıştı. Cin bakışlı gazeteci yine de taşı koyuverdi gediğine:

"İnsanlar vereceklerine aslan değillerdir beyefendi, kuzgundurlar da, alacaklarına aslan kesilirler!"

Bu herifi de hiç sevmezdi. Bilmem hangi kitabından artakalmış üç yüz mü, beş yüz mü ne lirayı sıralı sırasız hatırlatıverirdi.

Kızdı. Belli etmedi. Sonra kalktı, nefretle çıktı gitti.

Sabahleyin ilk iş, muhasebecisini çağırıp sordu:

"Neye benziyordun sen?"

Geniş, yelken kulaklarıyla patronunu yine eşeğe benzetmekten gelen bir keyifle muhasebeci karşılığı yapıştırdı:

"Eşşeğe beyefendi, hem de eşşoğlu eşşeğe!"

SEVMİYORDU

Gözlerinden yağmur gibi döküyordu:

"Gönderme beni anneciğim, n'olursun gönderme!"

Aldırmıyordu anne. Sokak kapısının aralığına çömelmişti:

"Ayıp, çok ayıp. Senin gibi cici çocuğa yakışmıyor hiç!"

"Sevmiyorum o teyzeyi anneciğim, valla billa sevmiyorum!"

"Sana çikolata veriyor, şeker veriyor. Sonra, onun hiç çocuğu yok. Yazık değil mi?"

"Değil. Çikolata da vermesin, şeker de!"

"Peki niçin? Ne yapıyor sana kadıncağız?"

Açık kapıdan vuran güneşe bakıyordu. Güneşte teyzenin sürmeli gözleri, kan yalamışçasına kırmızı dudakları, mavi damarlı kuru elleri. Bütün bunları da sevmiyordu. Sonra kocaman ko-

naklarının kapısı. Kapıyı da sevmiyordu, açılan kapıdan girmeyi de. Ya karanlık taşlık? Ya basıldıkça paslı paslı gıcırdayan merdivenler? Sevmiyordu, merdiven basamaklarını da sevmiyordu, taşlıktaki bomboş odaların karanlık kapılarını da. İçeriden birileri çıkıverecek gibiydi. Araplar ya da cırcırböcekleri.

"Sokakta oynamayı daha çok seviyorsun, değil mi? Hadi bakalım, marş. Arkandan bakıyorum. Git, tekmele kapıyı..."

İstemiyordu, gitmek istemiyordu o teyzeye. Yalnız sokak kapısı değil, açılan kapıdan girmeyi, taşlığı geçmeyi, geçerken gözüne ilişecek karanlık kapıları, basıldıkça gıcırdayan merdiven basamaklarını, sürmeli gözleri, kan yalamış dudakları sevmiyordu.

Konak kapısına varmadan, yarı yolda durdu, annesine baktı. Uzak uzak bakıştılar. Sevmiyordu ki konağı!

Kapıyı tekmelerken de baktı annesine. Oradaydı, aralıkta, sokak kapısının aralığında. Bakıyordu. Sevmediği teyzeye gitmez de pis çocuklar gibi sokakta oynar diye mi? En iyisi, okulların gelecek yılki açılışını beklemek! Ercan gibi o da okula başlayacaktı.

"Kuvvetle vur, daha kuvvetle!"

Vurdu, daha kuvvetle vurdu annesine bakarak. Okula başlayınca gönderemezdi bu teyzeye, gönderemezdi işte, gönderemezdi!

Açılan kapıdan girdi, kanadı örterken gene gördü annesini:

"Gönderemezsin işte, gönderemezsin!"

Annesi kanadın ötesinde kalmıştı. Sırtıyla dayandı konağın kapalı kapı kanadına ilkin. Taşlık daha bir kararmış, karanlık karanlık bakan kapılar da. O zaman şimdiki gibi zorla göndermeye kalksa, öğretmen sorardı okula niçin gelmediğini. Annem, derdi. Öğretmenden korkmaz mıydı annesi? Hiç korkmazdı, korkmazmış: Öyle bir korkardı ki... Bütün anneler, bütün çocuklar gibi korkarlardı öğretmenden. Babasından da korkardı annesi. Nasıl bağırmıştı babası bir gün, "Gelirsem beynini patlatırım senin!" diye...

Babası yalnız annesine değil, polislere bile derdi isterse. Polislere, bakkala, dolmuş şoförlerine, geceleyin sokaklarda düdük öttüren bekçilere bile!

"Erooool!"

Bir ilkokullıya benzesin diye annesinin diktiği siyah saten önlüğü, önlüğün beyaz sedef düğmeleri, merdivene baktılar. Kimseler yoktu sesten başka ama, olacaktı az sonra. Olmasındı, istemiyordu sürmeli gözleri, kan yalamışa benzeyen dudakları... Sevmiyordu ki!

"Niçin çıkmıyorsun?"

Önlüğü de çıkmak istemiyordu, düğmeleri de. Hep birlikte bakıyorlardı merdivene. İlkin terliklerinin uçlarını gördüler, sonra ince, kuru bacaklarını, daha sonra da sürmeli gözleri, kırmızı dudaklarıyla onu!

"Korkuyorum."

"Korkuyor musun? Kimden?"

Karanlık kapılardan, merdivenden filan diyemezdi. Gülerdi, kızardı belki de gözlerini ayırarak, "Deli!" derdi.

"Kimden korkuyorsun?"

"Bilmiyorum."

"Bilmiyor musun?

"?.."

"Hem bilmiyorsun kimden korktuğunu, hem de korkuyorsun! Bilirsin, bilirsin ya, neyse... Haydi gel!"

Sevmiyordu, sevmiyordu, sevmiyordu işte. Tutmasındı bileğinden, almasındı kucağına.

"A... Ağlamışsın sen. Niçin ağladın?"

Gelecek yıl bu vakit okulda olacaktı. Ercan gibi. Ercan şimdi okuldaydı. Pekos tabancası yoktu Ercan'ın, çantası, kitapları vardı.

"Annen mi dövdü yoksa?"

Kitaplarıyla kardeşi oynuyormuş diye Ercan onları dolaba kaldırıyordu.

"Ha? Annen mi?"

Ama dolapta fareler vardı, yerlerdi kitaplarını. Babasının kitaplarını nasıl yemişlerdi?

"Cevap versene be!"

Ercan'ın böyle, kucakta, ta en üst kata çıkarıldığını hiç görmemişti. Bu en üst katı, odayı, odanın sedirini, aynalı dolabını, yerdeki mavi halıyı, yol yol kilimi, sobayı, masayı, ateş küreğini de sevmiyordu.

"Ay vallahi çatlatırsın insanı. Ulan cevap versene, inat!"

Teyzenin kara gözlerindeki aynada beyaz sedef düğmelerini gördü. Sedef düğmelerini siyah saten önlüğü kadar severdi ama, teyzenin gözlerinden yansıyan haliyle değil.

"Aa... Ne biçim bakıyorsun öyle?"

Gözlerinin aynasını da sevmiyordu.

"Of Erol, of!"

Bir kıyıdaki aynalı dolap, çekilen çekmece, bir avuç kâğıtlı şeker, kırmızı kâğıtlı kocaman bir çikolata...

"Keyfin oldu mu şimdi?"

Sevmiyordu hiçbirini, sevmiyordu gözler, dudaklar, karanlık kapı, basamaklar, soba, kürek, masa, halı, kilim gibi sevmiyordu ki!

"Cevap ver bakayım: Sen bana gelmek istiyordun da annen bırakmadığı için ağladın, değil mi?"

Teyzenin göğsünü hırsla itti, kucağından yere sıyrıldı:

"Hayır!"

"Niçin ağladın ya?"

Ağladığı hâlde:

"Ağlamadım ki!"

"Ağlamışsın işte!"

"Ağlamadım."

"Peki bu yaş yaş gözler ne?"

"Ağlamadım."

"Yoksa annene söylerim diye mi korkuyorsun?"

"?.."

"Korkma, söylemem. Annen bırakmadı, değil mi? Bilirim ben onu. Gitme, ne işin var demiştir. Sen de ille gideceğim diye..."

Ercanların ders zili çalmıştır belki de şimdiye.

"Değil mi?"

Gelecek yıl, bu sıra o da burada değil, Ercan gibi okulda, sırasında...

"Ha?"

Ama Ercan ikinci sınıfta olacak. Olsun... Ercan'ın Pekos tabancası yok ki!

"Ha Erol?"

Sarsıldı, düşünceleri karmakarışık oldu:

"Ne be?"

"Gitme, ne işin var demiştir. Sen de ille gideceğim diye tuttturdun... Ha?"

"Yok be..."

"Korkma dedim ya. O sıra baban evde miydi?"

"Kimin?"

"Senin."

"Hangi?"

"Baban diyorum, inat, evde miydi?"

"Değildi."

"Gitmiş miydi?"

"Nereye?"

"İşine!"

"Çoktaaan..."

"Teyzene git, her zaman git der, değil mi?"

"Kim?"

"Baban!"

"Ne zaman?"

"Zaman zaman."

"Kime?"

"Sana!"

"Ne?"

"Git, teyzene git..."

"Ben hiç duymadım."

"Ama mutlaka annene söylemiştir. Bırak çocuğu gitsin demiştir, değil mi?"

"Kim?"

"Baban!"

"Kime?"

"Of Erol... Anneme!"

"Anneme fareler, dedi, o dolaptaki deliğe kömür sok, dedi. Annem unutmuş. Babam kızdı..."

Kan yalamış dudaklar sevinçle titredi:

"Bağırıp çağırdı mı?"

"Kime?"

"Annene?"

Bağırıp çağırdığı, sövüp saydığı hâlde:

"Hayır. Anneme hiç kızmaz ki!"

Kan yalamış dudaklardaki sevinç silindi.

"Akşamki misafirler kimdi?"

"Fareler mi?"

"Ne faresi?"

"Babamın dolabındaki..."

"Hayır, akşam size gelen kadınlı erkekli misafirler!"

"Ama babamın kitaplarını kemiriyor fareler!"

"Canım, bırak fareleri... Yemeği sizde mi yediler?"

"Kim be?"

"Herhalde fareler değil, misafirler!"

"Misafirler bizde yediler..."

"Servisi annen mi yaptı?"

"Hayır."

"Baban?"

"Hayır."

"Şarap içtiler mi?"

"Evet."

"Baban misafir bayanların bardağına şarap koydu mu?"

"Bilmiyorum."

"Yemekten sonra dans ettiler mi?"

"Evet."

"Baban?"

"Etti."

"Etti mi?"

"Etti."

"Kiminle?"

"En güzel misafir bayanla!"

Birden, teyzenin mavi damarlı kuru elleri uçları kırmızı sigaralardan birini alıp ağzına koymuştu. Bu sigarayı da sevmiyordu. Sigarayı yakan kibriti de. Oysa annesinin sigaraları da böyle kırmızı uçluydu da seviyordu onları, onları yakan annesinin kibritini de.

"Misafirlerin yanında baban benden söz açtı mı?"

"Hayır."

"Niçin?"

"Bilmiyorum."

"Söz açacaktı, annen gözüne bakınca kesti mi?"

"Yoo..."

"Baban evde benden hiç mi söz açmaz?"

"Hiç."

"Yoksa annen böyle söylemeni mi istiyor?"

"Annem mi? Kimden?"

"Senden!"

"Annem benden su ister bazen, babam kalk kendin iç, der..."

Teyzenin damarlı ellerinde sevinç.

"Annen ne der o zaman?"

"Hiiç."

"Kalkıp içer mi? Yoksa..."

"Ne yoksası?"

"Karşılık verir de baban kızar mı? Bağırıp çağırır, annenin kafasına bir şeyler atacak olur mu?"

Farcli dolabın deliğine kömür sokmadı diye annesinin kafasına sürahiyi atacaktı az daha ama...

"O dolaba artık hiç fare gelmiyordu ki!"

Damarlı eller, kırmızı dudaklar...

"Allahım, hangi fare? Ne dolabı? Ben ne soruyorum, sen ne söylüyorsun? Hınzır domuz, kafanı kırmalı senin..."

"..."

... Camı kalkık pencerenin ötesindeki duru mavi göğü, gökteki geniş kanatlı kocaman kuşu seviyordu da, masanın aynasına vuran duru mavi göğü, duru mavi gökteki aynı geniş kanatlı kuşu sevmiyordu; geçip köşesine oturan teyzenin kan yalamış dudaklarındaki sigaranın dumanlarını pencereden çıkıp boşlukta dağılınca seviyordu da, odadayken sevmiyordu!

"Kalk, git, defol!"

Sahi mi? Ah, sahi mi? Seviyordu şimdi işte, işte şimdi seviyordu o, "Kalk, git, defol!" diyen kan yalamışçasına kırmızı dudakları, mavi mavi damarlı kuru elleri, içlerinde siyah satenden önlüğünün sedef düğmeleri yansımış gözleri, bir kıyıdaki masayı, yerdeki mavi halıyı, kilimi, ateş küreğini...

"İstemiyorum seni, gelme bir daha!"

Basıldıkça paslı paslı gıcırdayan merdivenleri, kapkaranlık taşlığı, kapkaranlık taşlığa açılan daha karanlık odaların kapılarını, kapılardan çıkıverecek gibi gelen adamları hatta, seviyordu, çok seviyordu, çok çok seviyordu. "Gel!" diyen değil de, "Kalk, git, defol!" diyen teyze ne iyiydi, ne iyi!

Sokak kapısı, sokak, güneş, güneşli taşlar, kaldırım taşları, bozuk parkeleriyle hayvan pislikli sokak, devrilmiş paslı çöp tenekesi, eşelenen tavuklar, güneşe serilmiş uyuz köpek...

"Erol!"

"Efendim anne?"

"Eve gel!"

"Peki anneciğim..."

İNCİR ÇEKİRDEĞİ

Baba, dondurma kutusunun başındaydı. Kutunun çevresine kırılmış buz parçalarını ağır ağır, sabırla yerleştiriyor, sonra da avuç avuç tuz serpiyordu buzların üzerine.

Güneş hayli yükselmişti. Mevsim yaz, yazın da en sıcak günleriydi. Eskiden, yani oğlu İstanbul'a, "doktor okulu"na gitmeden önceleri bu iş çok erkenden olur, güneş böylesine yükseldiği sıralar baba, şehrin daha çok kıyı mahallelerinin tozlu, hatta kavurucu güneşe rağmen bir türlü kurumayan çamurlarına bata çıka, gür sesiyle haykırırdı:

"Donduuurma, kaymak!"

Bu ses, bu gür ses semtin sarı sıcağına yayılmaya görsün, irili ufaklı, donlu donsuz, ayakları pabuçlu pabuçsuz, kızlı oğlanlı çocuklar başlarlardı analarına babalarına asılmaya:

"Ana bi guyuş, donduymacı geydi, bi guyuş!"

"Baba be, sen aytık beni sevmiyon ki!"

Baba sorardı:

"Niye?"

"Duymuyon mu? Donduymacı emmi geydi. Sevsen bi guyuş veyiydin!"

"..."

"..."

Bir kuruşlar, yüz paralarla çevresini alırdı semtin kız, oğlan çocukları. Baba, dondurmalarını verir, sonra da çocukların yiyişine dalardı: Dondurmayı hem bol bol kaşıklamak isterlerdi, hem de dondurmanın bitmemesini. Ama biterdi dondurma. Bitince de başlanırdı tabaklar yalanmaya. İçlerden, "Ah bir büyüsek. Dolu para kazansak da çok çok, hiç bitmeyecek dondurmalar yesek!"ler geçer, "Donduuurma kaymak!" diye başka semtlere, başka semtlerin çocuklarına yönelen dondurmacının ardından hasretle bakarlardı.

O yıllar çoook gerilerde kalmıştı artık.

Oğlu liseyi bitirip, "doktor okulu"na girdiği ilk yıllarda şöyle böyle, ama şimdi pek düşmüştü elden ayaktan. Uyumak, uzun uzun uyumak, bıraksalar günler, haftalarca uyumak geliyordu içinden. Bırakmayan, ille uyanmasını isteyen, uyanmayınca da tartaklayan kimse yoktu ama, alışkanlık, zıp diye uyanıyor, kalkıyordu. Abdest alıyordu ağır ağır, namazını kılıyordu. Bütün bunları yaparken karısı da istemeye istemeye kalkıyor, is karası içindeki çaydanlığı ocağa oturtuyordu. Karşılıklı çaylarını içerken pek konuşmuyorlardı. Otuz yılı çoktan aşmış evliliklerinde konuşacakları kadar konuşmuşlardı. Konuşacak önemli neleri kalmıştı? İştahla değil, âdet olmuş bir şeyi yerine getirmek zorunluğunun verdiği sıkıntıyla çay, kara ekmek, yağsız peynir ya da kara zeytinle kahvaltılarını edip kalkıyorlardı sofradan. Kadın da kocası gibi yorgundu. O da tıpkı tıpkısına kocası, bitmez tükenmez uykulara kapıp koyuvermek istiyordu kendini. "Şu

oğlan," diyordu, "ah şu oğlan bir kere kendini kurtarıp, eli ekmek tutsa!"

Kocası böyle düşünmüyordu: "Eli ekmek tutsa ne demek? Eli ekmek tuttuktan başka, koskoca doktor olacaktı, doktor!"

"Biz bizden geçtikten sonra..."

"Canım, niye geçelim biz bizden? Benim oğlum başka doktorlar gibi değil, doktorların süzmesi olacak. Onun doktorluğu başka doktorların doktorluğuna benzemeyecek. Bir reçete yazacak, bel ağrılarımız, kulunç ağrılarımız, romatizmalarımız geçecek!"

Ana umutlanıyordu:

"Oğlumuz doktor olunca benim şu yarı körlüğümü de iyi eder mi dersin?"

Baba gençlik yıllarındaki gibi sağlam sağlam gülüyordu karısının aptallığına:

"Sen ne diyon avrat? Oğlumuz de, orada dur! Gözünün kapaklarını bir kaldıracak, bir bakacak, sonra bir reçete, tamam!"

Ananın aklının yatmadığı bir nokta vardı:

"Göz doktorları reçete yazar mı ki?"

Baba kızıyordu karısının cahilliğine:

"Dangalaklık etme. Bizim oğlumuz yazacak!"

"Sonra?"

"Sonra altın çerçeveli bir gözlük alacak sana, gözlüğü bir takacaksın..."

Ana sevinçle sözünü kesiyordu:

"İğneme ipliği bile bir'de takacağım hı?"

"Bir'de. Hem dur bakalım, belki de oğlum bir reçete yazar sana, bir damla alır eczaneden, gözlerine bir damlatır... Gözlüğe bile lüzum kalmaz!"

Kadın buna pek inanamıyorsa da, kocasını yüzlemekten de çekiniyordu. Dese ki: "O nasıl olur öyle? Şimdiye kadar damlayla gözleri açan göz doktorunu ne gördüm, ne de işittim..." Herif bas bas bağırmaya başlayacak, mahalleye karşı rezil edecekti:

"Eşşek avrat, hayvan avrat! Senin aklın neye erer zaten? Allah bir yukarıdan, bir de aşağıdan delmiş koyuvermiş seni dünyaya insan deyi..."

Bir gün, tahtalarını sildiği, çamaşırlarını yıkadığı evin beyi, elindeki gazeteden başını kaldırmış, karısına adeta müjde vermişti:

"Hanım, bak bana!"

Hanım yan odadan merakla gelmişti:

"Efendim?"

"Bak ne yazıyor gazete... Gözlük tarihe karışıyormuş!"

Hanım heyecanlanmıştı:

"Ne olacakmış ya?"

"Göz doktorları yeni bir usul bulmuşlar. Gözlük yerine gözlere bir zar geçiriyorlarmış, göz eskisinden daha iyi görüyormuş!"

Dondurmacının karısı oğlunun böyle bir şey yapabileceğine inanmaya başlamıştı o günden sonra. O kadar ki, aynı avlunun göz göz kiraya verilen odalarında alt alta, üst üste oturan portakalcı, çeşitli fabrikalarda işçi, boş gezenin boş kalfası, şu bu yaşlı, gençlere bunu ballandırmış, gözleri daha otuzuna varmadan bozulmuş yığınla insanın umutlarını yekindirmişti. Bir yandan kocası, bir yandan o, oğullarının doktorluğunu öyle övmüşlerdi ki, sanki dondurmacının oğlu doktor çıkınca semtin kel, kör, topal, inmeli, sızılılarına şifa dağıtacak bir peygamber olacaktı. Dondurmacının oğlu yakında doktor çıkacaktı. Bu yıl sondu. Semte gelecek, açacaktı muayenehanesini. Önce babasının ağrı sızılarını, sonra da anasının gözlerini iyi edecek, daha sonra da gelsin semtin kelleri, körleri, ağrılı, sızılıları.

"Beleş beleşine mi iyi edecek bizi?"

"Tabii..."

"Ne çıkarı var?"

"Ne çıkarı mı var? Şu akılsıza bakın hele..."

Bakıyorlardı ama, doğru da söylüyordu galiba. Gerçekten de, o kadar yıl çeşitli okullarda dirsek çürütmüş, kafa patlatmış-

ti. Evet, mahallelerinin, semtlerinin çocuğuydu. Onun da kendi çocukları gibi, semtin güneş dolu sokaklarında, kışın çamurlara, yazın tozlara bata çıka oynadığını, elinde değnek, semtin kedilerini, köpeklerini kovaladığını, kerpiç damların duvarlarına işediğini, öteki çocuklarla değnekten atlarıyla, meçhul hazineleri Kızılderili haydutlardan kurtardığını biliyorlardı ama o, demek ki aklı evvelmiş, kendi çocukları gibi babalarının, analarının yolunu tutmamış, okumaya vermişti kendini. Hakçası, babasıyla anası da sırt sırta vermişler, ikisi iki yandan yememiş, içmemiş, giymemiş, yollamışlardı oğullarını. Bu yüzden karıkoca, vaktinden çok önce çökmüşler, hele ananın gündüzleri büyük konaklara tahtaya, çamaşıra gittikten başka, akşamları da gaz lambasının kör ışığında, gece yarılarından çok sonralara kadar dikiş dikmekten gözlerine perde inmişti.

Ama, ne kadın, ne de kocası bencil değillerdi.

Dondurmacı:

"Hele komşularımın derdine derman olmasın, hele onlardan vizite ücreti istesin, hele ilaçlarını beleş vermesin..."

Muzibin biri kıyıdan usulca soruyordu:

"Ne yaparsın emmi?"

Şahlanıyordu:

"Ne mi yaparım? Alimallah evlatlıktan reddederim, red!"

Karısı, tavanın çatlağından olanca gücüyle barakanın nemli toprağına vuran güneş sütununun yanına çökmüş, kocasının laciverdi yer yer adamakıllı atmış gömleğine kim bilir kaçıncı yamayı vuruyordu. Adama öyle geldi ki, karısı, tıpkı tıpkısına kendisi gibi, yakında doktor çıkacak oğullarını hayalliyor da, yüzündeki bu hafiften gülücük onun içindir!

Sordu:

"Ne düşünüyon avrat?"

Kadın ne düşündüğünü bilmiyordu ki. Kocasına baktı:

"Ben mi?"

"Oğlunu, değil mi? Doktor anası olacağını hı?"

Kadın güldü:

"Onu ben değil, sen düşünüyon. Doktor babası olacan diye koltuklarına karpuz sığmıyor tekmil!"

Dondurmacı dondurma kutusunu buz parçalarının içinde bir süre iştahla çevirdikten sonra, "Doğru," dedi, "sığmıyor ki sığmıyor... Memleketin en lüks kahvesinde bacak bacak üstüne atıp dosta düşmana karşı nargile tokurdatmak... Haa?"

Kadının umurunda değildi kocasının dosta düşmana karşı, memleketin en lüks kahvesinde nargile tokurdatması. Zerrin Hanım dedikleri kuru bamyaya fena takmıştı. Kocası, alt tarafı, fabrikada, boynu kravatlı biriydi. Öyle olduğu hâlde, bir gün tahtaları silerken misafir gelmişti de Zerrin, şöyle emretmişti:

"Hadi kadın, elini çabuk tut. Misafirlerim geldi, görmüyor musun?"

Damdan düşercesine sordu:

"Doktor mu büyük, fabrika kâtibi mi?"

Adam dikkat bile etmedi sorunun damdan düşerceliğine:

"Doktor büyük tabii."

"Diline sağlık. Tabii doktor büyük. Onun kocası da yarın oğlumuzun karşısında el ovalar!"

"Kimin kocası?"

"Zerrin olacak kaltağın."

Adam duymuş, umursamamıştı:

"Bırak onu, dokuzu... Oğlum doktor çıktıktan sonra, şöyle dosta düşmana karşı bacak bacak üstüne atıp esaslı bir nargile tokurdatmazsam, gözlerim açık gider ölünce!"

Kadın için, doktorlar elbette fabrika kâtiplerinden büyüktü ya, asıl önemli olan, doktor oğlunun misafirleri:

"Tabii onlar masada, çatal bıçakla yerler yemeklerini, değil mi?"

"Kimler?"

"Oğlum, karısı, misafirleri..."

"Tabii. Oğlumuzun çatal, bıçakları bütün gümüşten olur!"

"Ne gümüşü?"

"Ya?"

"Altından be, altından!"

Aklından kuyumcu dükkânlarının vitrinleri geçti kadının: Sıra sıra, dizi dizi, öbek öbek bileziklerle, yüzük, küpelerin göz alıcı sarısı, beyazı. Hiçbir zaman ulaşamamıştı onlara. Ta genç kızlığından, genç kadınlığa, şimdiki orta yaşlılığına kadar, hiç!

"Altın bilezik, küpe, yüzük, oğlumuzun karısının altın bilezikleri, küpeleri, yüzükleri de olur, öyle ya?"

"Ohoo... İstemediğin kadar!"

Kadının içinde birden bir kıskançlık, henüz yüzünü bile görmediği gelinine karşı duyuverdiği kaynanalığın henüz gelişmemiş kıskançlığı geçti:

"Oğlumu ben doğurdum!" dedi. "Biz okuttuk, bu boylara biz getirdik!"

Adam sertçe baktı:

"Ee, n'olmuş yani?"

"N'olmuşu var mı? El kızı mı sahip çıkacak oğlumuza?"

Dondurmacının tepesi attı:

"Gelinim hakkında böyle düşünme!"

"Gelinin mi? Demek onu kayırıyorsun?"

"Tabii kayırırım. Bugüne bugün doktor çıkacak oğlumun avradı olacak, benim de kızım, öz kızımdan ileri hem de!"

Kadın, yamalamakta olduğu kocasının mavi gömleğini kaldırıp attı, ayağa kalktı:

"Ben? Ben neciyim? El kızının hizmetçisi mi olacağım?"

Aklında fabrikadaki kâtibin karısı Zerrin, dışarı hırsla çıktı.

ELLİ KURUŞ

İster lapa lapa kar, ister şarıl şarıl yağmur yağsın, isterse de bütün gecenin ayazından karlar dona kesmiş olsun, sabahın beş buçuğunda karanlıkları ürperten sesiyle sokağa girerdi:

"Gazete, havadiis!"

Sabahın dördünde yazı makinemin başına geçtiğim için, bu ses, bu kara, yağmura, ayaza kafa tutan bu canlı, bu pırıl pırıl ses beni yazı makinemin başında bulurdu. Gazete paralarını akşamdan masamın kıyısına koyduğum için, bekletmez, koşardım sokak kapısına. Gazetelerimi önceden hazırlamış olurdu. Uzatır, paraları alır, saymaya filan lüzum görmeden cebine atar, donmuş burnu buhar kazanı gibi tüterek uzaklaşırken, canlı, yaşam dolu sesiyle sokağı gene neşelendirirdi:

"Gazete, havadiis!"

Anlattığına göre, gazetelerden birinde tahsildarlık yaparken kötü bir kadının ardında evini, İstanbul'u bırakıp İzmir'e mi ne giden babasına annesi ilkin çok kızmışsa da, sonraları, "Ne yapalım? Bizden daha iyisini bulmuş olacak. Uğurlar olsun!" deyip kolları sıvamış. Karaköy'deki bir eczaneye girmiş. Görevi, boş ilaç şişelerini uzun tel saplı fırçalarla yıkamakmış. Bir, beş, on, yüz, bin şişe değilmiş ki, belki on binler, belki de yüz binlerce. İsteyeni olsa haminnesi hemen evlendirecekmiş onu, ama yokmuş isteyeni. Bir gün kendi kendine, "Şimdi herkes güzel kadın alıyor," demiş. "Benim gibi kara kuruyu kim ne yapsın?"

Haminnesi Tahtakale'de, tuzcuda çalışıyormuş. Annesinin eczaneden kazandığıyla kıt kanaat geçiniyorlarmış ama, şu son zamlar olmasa. Çaresiz, okulu beşten bırakıp annesiyle haminnesinin kazançlarına bir şeyler katabilmek, hiç olmazsa üç yaş küçüğüyle kendisinin okul masraflarını çıkarabilmek yolunu tutmuş, gazete satıcılığına başlamış.

"Okumak istiyorum ağabey. İlk'i, sonra orta'yı, daha sonra da liseyi bitireceğim. Liseyi belki de yatılı sınavını kazanıp parasız okurum. Ama mutlaka okuyacağım. Kardeşim de. Babamıza benzemeyeceğiz hiç. Kardeşim diyor ki, o zaman babam ihtiyar olur. Saçı sakalı ak pak, elleri titreye titreye gelir. Yalvarır. Acır mıyız?"

Mevsim bahara dönmüştü ama gene de çok soğuktu.

"Sen ne karşılık verdin kardeşine?"

Omuz silkti:

"Acımak lazım ama olmaz ki. Baba. Anneme sordum, canı çıksın, dedi. Haminnem ateş püskürdü. Fakat olmaz, dedim kardeşime. Annemle haminnemden habersiz..."

Sabahın erken saatinde kalkıp koşuyormuş gazete bayiine. Bayii ana baba günü. Kendi gibi o kadar çok okullu çocuk varmış ki, bayii gazetelerini nazla veriyormuş. Daha kötüsü de, gazeteleri alırken bayiye kaparo vermek!

"Babamın bir arkadaşı vardı, Sabir Bey Amca, ona gittim.

Annem duysa öldürürdü. Hele haminnem! Ona da içerliyorum, varsa rahmetli kocası, yoksa rahmetli kocası. Kocası, yani dedem, polis miymiş Atatürk devrinde, komiser mi? Karakalem bir resmi var haminnemde, kırpık bıyıklarıyla iriyarı bir adam. Babam zayıftı. Güya torunlar çokluk dedelerine çekerlermiş. Nerdee? Benim de, Şadan'ın da bileklerimiz ipince. İnsan bol bol yemezse, değil mi ağabey?"

Karne zamanı birkaç gün gelmedi. Meraklanmıştım. Sınavlar sırasında olduğu için, belki de sınava hazırlanıyor demiştim. İyi düşünmüşüm. Geldi pırıl pırıl sesiyle, öksürüyordu:

"Kusura bakmayın ağabeyciğim. Dersleri hazırlıyordum. Gece yarılarına kadar çalışıp, sabahleyin de erkenden uyanmak fena yordu. İki gün aksattım. Dilber Hanım öksürük için bir ilaç yazdırdı ama, nerdee?"

"Niçin?"

"Beş yüz otuz kuruş be ağabeyciğim!"

Aklıma bir şey geldi:

"Ben sana bu parayı versem?"

İçlere çökük gözleri, fırlak elmacıkkemikleri, solgun derisinin donukluğuyla yüzüme öyle bir baktı ki:

"Öksürük ilacını al diye..."

"Anladım ama, siz benim neyimsiniz? Karşılığında benden ne isteyeceksiniz?"

Kötüye yormuş olmasından korkmuştum. O:

"Babamın arkadaşı da bana para vermişti. Bayiye yatırdıydım. Sonra kazanıp götürdüm, almadı. Sende kalsın, dedi, yanağımı makasladı da paralarını suratına fırlatıp..."

"Ben o maksatla vermek istemiyorum ki..."

"Belli olmaz. Babamın arkadaşı da sonradan, o maksatla değil yavrum, dedi. Ben senin baba dostunum. Bir daha evinin önünden geçmedim. Eski bayii de. Ne kötü insanlar var şu dünyada... Haminnem, aman yavrum, kendinize dikkat edin, diyor. Pöh... Onun demesine ne lüzum var? Çocuk muyum ben?"

Ona, gerekli beş yüz otuz kuruşu bir şartla vereceğimi söyledim:

"Şartım şu: Bunu, bana verdiğin gazetelerle ağır ağır ödersin. Oldu mu?"

Az önce öfkeden değişen hırçın yüzü yumuşamış, durulmuş, çocuksu hâlini almıştı:

"Şimdi oldu," dedi. "Demek siz..."

"Ben ne babanızın arkadaşı, ne de bayiyim. Benimki yardım. Bakıyorum okuma hırsı var içinde. Okuyup adam olma hırsı. Hoşuma gitti. Mesele bu..."

Gözlerini yüzüme çevirdi:

"Doktor olacağım ağabey!" dedi. "Bizim mahalledeki kör, topal, inmeli, sızlıları tedavi edeceğim, hem de parasız!"

Parayı verdim. Aldı. Yıldırım gibi uzaklaştı. Sokağın başından sesi geldi:

"Gazete, havadiiis!"

Günler geçiyor, her sabah saat gibi geliyor, gazetelerimi verdikten sonra ekliyordu:

"Üç lira kaldı borcum ağabey!"

Sonraları borcu iki liraya indi, bir liraya, daha sonra da elli kuruşa. En son gün gelir, iki gazetemi verirse borcunu ödemiş oluyordu ki, gelmedi. Şaştım. Neden gelmemişti? Elli kuruşumun üstüne yatabileceği aklımın kıyısından bile geçmiyordu. Sakın herhangi bir trafik kazasında... Sanki gerçekten olmuş gibi içim parçalanıyor, hızla gelen bir taksi ya da bir hususinin altında kalmışçasına, kanlı bir insan yavrusunun her yanı kırılmış cesedi kafamda canlanıyordu.

Günler günleri, günler haftaları, haftalar da ayları kovaladı.

Unutmuştum.

Bir başka çocuk getiriyordu gazetemi. Bu, ondan da cılız, ondan da üfürsen uçacak gibiydi. Onun da bir başka hikâyesi vardı çocuk omuzlarında taşıdığı.

Karların savrulduğu bir kış sabahıydı.

Yazı makinemin başına geçmiştim.

Şimdiye kadar hiç işitmediğim cılız bir çocuk sesi:

"Gazete, havadiiiis!"

O muydu? Fakat hayır, olamazdı. Pek cılızdı. Penceremin önünde durmuş, ısrarla vızıldayıp duruyordu:

"Gazete, havadiiis!"

Aşağı indim. Her günkü satıcıdan almıştım oysa gazetemi. Kapıyı açtım: Kısa pantolonlu, minnacık bir çocuk. Savrulan karlarla ıslanmış gazeteleriyle titreyip duruyordu.

"Ağabeyim, kusura bakmasın, dedi amca!"

"Ne bu?"

"Elli kuruş borcu kalmış size de..."

"Kendisi nerede?"

Ağlamadı, hıçkırmadı. Taş gibi, "Öldü," dedi. "Dün Edirnekapı'ya gömdük..."

Elli kuruşu uzattı. Sonra çekip giderken:

"Gazete, havadis!"

SAĞİÇ

Yirmi beş, belki de otuz yıl önce oturduğumuz, çocukluğumuzun birkaç yılının geçtiği o mahalleye gitmek, çocukluk arkadaşım Süreyya'yı bulmak nereden aklıma geldi, bilmem. Eski mahallem Fatih civarındaydı. Şimdi yerinde kocaman kocaman apartmanların yükseldiği harap bir ilkokulun bahçesinde futbol oynar, gece yarılarına kadar Süleymaniyeli atlet Hasan Ağabey'le birlikte maraton koşuları egzersizlerine katılırdık.

Süreyya o zamanlar en iyi arkadaşımdı. İkimiz de babalarımızdan müthiş korkar, futbol oynadığımızı saklamak için kafa kafaya verir, yalanlar uydururduk.

Benim babam avukat, onunki Gayret Bakkaliyesi'nin sahibi. Kocaman, kapkara sakalı, bıyığıyla gerçekten korkunçtu. Annesi

de babasından geri kalmazdı. Upuzun, zayıf mı zayıf. "Süreyya!" diye pencereden bağırmaz mı, mahalle çın çın öterdi. Annesinin buz gibi sesiyle böyle bağırdığı sıra, Süreyya'ya sağlam dayak yemek vardı. Ya çeşmeden su taşımayı ya da kundaktaki kardeşinin beşiğini sallamayı savsamıştı. O zaman Süreyya, "Sağlam mariz var!" der, korkudan bembeyaz yüzüyle koşardı. O tarihlerde on üç, on dört yaşımızda olmalıydık. İkimiz de koyu Fenerbahçeli. Süleymaniyeli atlet Hasan Ağabey, atlet fanilası, siyah şortuyla arsada kendi kendine kim bilir kaçıncı turu döner, santrafor Selim Ağabey, kaleci Sırım Hüseyin'e ufaktan ufaktan penaltı atar, İstanbul Liseli Fikret, kırmızı evin sarı saçlı kızı Cahide'yi dikizlerken, biz Fenerbahçe üzerine konuşurduk.

Ben, Zeki gibi bir santrafor olmak isterdim. Süreyya, Cafer gibi bir bek. Ve tabii ikimiz de milli takımda oynayacak, uzak memleketlere maçlar yapmaya gidecektik.

Süreyya, "Gitsek ben bir daha dönmem," derdi.

Nedenini sorardım. İç çeker, başlardı:

"İnsan asıl oralarda futbolunu ilerletir. Ama ben annemle babamdan kurtulmak için gitmek isterim. Ya da bana bak, aklıma ne geliyor, biliyor musun?"

"Ne geliyor?"

"Annemlere duyurursan iki gözün kör olsun mu?"

"Olsun."

"Babamla annem ölüverseler, dünyada yapayalnız kalsam..."

Bir gün de, "Aklımdan şu bizim bakkal dükkânını yakmak geçiyor!" demişti.

Sormuştum.

"Ne çıkacak bundan?"

"Ev de, bakkaliye de, babam da, annem de yanarlar, ben de hepsinden kurtulurum!"

Süreyya'yı böyle aykırı düşünülere yönelten şeyin, hastası olduğu futboldan alıkonması olduğunu bilmiyordum. Yoksa Süreyya hiç de o kadar kötü çocuk değildi, iyi kalpliydi. Mahalle

çocukları bir gün bir kedi yavrusunu ağaca asmışlardı da, Süreyya tümüyle nasıl dövüşmüş, hepsini nasıl darmadağın etmişti!

***

Yıllardan sonra eski mahallemc bu anılarla dönüyordum. Belki de ne Gayret Bakkaliyesi yerinde duruyordu, ne de bakkalın oğlu Süreyya!

Mahallenin tam ortasından geçen anacadde iyice genişlemiş, İstanbul Liseli Fikret'in dikizlediği sarışın kızın kırmızı kiremitli evinin yerinde yeller esiyor. Mahalle çok değişmiş ama değişmeyen yerler de yok değil: Bizim oturduğumuz ev, Süreyyaların evi, Gayret Bakkaliyesi, Gayret Bakkaliyesi'nin yalnız tabelası yenilenmiş.

Heyecanla sokuluyorum dükkâna. Kirli camların arkasından bakıyorum... A... Tezgâh başında koca sakallı biri. Bu, Süreyya'nın babası olamaz. Ama çok benziyor. Hemen hemen tıpatıp.

Kapıya sokuluyorum. Başı sertçe kalkıp bakıyor:

"Kimi istiyorsunuz?"

Babasının adını, yani Gayret Bakkaliyesi'nin asıl sahibi olan ihtiyarın adını veriyorum.

"Ben onun oğluyum," diyor, "babam sizlere ömür."

Heyecanla soruyorum:

"Sen Süreyya mısın yoksa?"

Hiç heyecanlanmadan, alabildiğine sakin, cevaplıyor:

"Evet. Beni nereden tanıyorsunuz?"

Dükkâna heyecanla giriyor, otuz yılın ardında kalan anıları bir çırpıda sayıp döküveriyorum:

"Ulan Süreyya, bu ne hâl? Hani Fenerbahçeliydik? Atlet Süleymaniyeli Hasan Ağabey, İstanbul Erkek Liseli Fikret vardı da, Cahide'ye asılırdı? Ha? Ne bakıyorsun ulan, hatırlayamadın mı?"

Herif kocaman sakalıyla bön bön bakıyor:

"... Yahu nasıl hatırlamazsın be Süreyya? Hani babanla annene kızardın da dükkânı yakmaktan bahsederdin?"

"?.."

"Yuh be ulan, bu sakal ne böyle? Hâlâ mı hatırlayamadın?"

Başını ağır ağır sallıyor ama yüzü gülümsemiyor bile. Sadece:

"Evet, avukatın oğlu... Hatırlıyorum..."

Bu sırada dükkâna giren çocuğa -bu çocuk, otuz yılın ardındaki Süreyya'ya öyle benziyor ki- çıkışıyor:

"Gene top peşindeydin, değil mi Aykut?"

Çocuk tıpkı tıpkısına o yılların Süreyya'sı gibi başlıyor:

"Valla baba. Kuran çarpsın ki şu İhsanlar..."

"Kees!"

Çocuk kovaları kapıp çıkıyor. Soruyorum:

"Süreyya sen misin bu? Bu ne hâl yahu?"

İlkin karşılık vermiyor, sonra, "Gençlik, çocukluk, cahillik," diyor. "Geçti artık öyle şeyler..."

Sakalını kocaman eliyle sıvazlayarak, "Allah!" diyor ve sanki beni unutuyor. Ben de tek laf etmeden çıkıyorum dükkândan. Gülüyorum elimde olmayarak. Tahta sakalıyla onu tamı tamına bir Buhtunnasar'a benzetmiştim. Evet evet, Buhtunnasar'a!

Yolda Süreyya'nın oğluna rastlıyorum. Kovalarını çeşmeden doldurmuş, geliyor. Birden duruyor. Karşı kaldırımdan geçmekte olan, eli futbol toplu, kendi akranı bir çocuğa heyecanla haykırıyor:

"Hüsamettiiin!"

Hüsamettin duruyor, sonra cıvıl cıvıl bakışlarıyla koşuyor bu yana. Elimde olmayarak sokuluyorum yanlarına, ikisinin de şimşekli gözleri, taptaze heyecanlarıyla bir şeyler konuşuyorlar. Onlar da tıpkı bizim bir zamanlar konuştuğumuz gibi, bilmem ne mahallesiyle maç yapacaklar.

Hüsamettin soruyor:

"Geleceksin, değil mi?"

"Tabii yahu," diyor Süreyya'nın oğlu.

"Moruğu nasıl atlatacaksın?"

"Ne bileyim yahu... Ama gelmek de lazım. Herifler Kasımpaşalı Nuri'yi içte oynatacaklar ha? Sağlama geldim!"

"Oğlum nasıl atlatacaksın moruğu?"

Düşünüyor, kara kara düşünüyor. Bir zamanlar babasının aklından geçenler gibi, Gayret Bakkaliyesi'ni yakmayı düşünüyor mu acaba?

Birden sıyrılıveriyor düşüncelerinden:

"Nasılı masılı yok, geleceğim," diyor.

"Sonra?"

"Çok çok mariz!"

"Yaşa!"

"Söyle Füruzan Ağabey'e, gelecekmiş de. Sağiçe kimseyi koymasın, tamam mı?"

"O kadaaar..."

Dolu kovalarına yapışıp evin yolunu tutuyor.

SEZAİ BEY

Troleybüs durağına koşarak, soluk soluğa geldi. Durak kalabalıktı. Kızdı. Sabahın yedisi, sekizi, dokuzunu anlıyordu da, onu, on biri, on bir buçuğundaki bu kalabalığı anlamıyordu. Yedisinde tütün ya da İstanbul'un çeşitli işyerlerinde çalışan işçiler, küçük memurlar haklı olarak durağı doldururdu. Sekizde, dokuzda da öyle. Peki onda? On buçukta? On birde? Kucaklarında çocuklarıyla kadınlar, çılgın birtakım gençler, haylaz oğlanlar... En çok da onlar! On yedinci yüzyıldakileri hatırlatırcasına, uzun, geniş favorileri. Beatles'ları hatırlatan kılık kıyafetleriyle rahatsız ediyorlardı. Gençmişler, yakışıklıymışlar, herkes onları bakmak zorundaymışçasına davranışları...

Başını öteye sertçe, hatta hakaretle çevirdi. Memnundu. Sanki oğlan bir şey söylemiş de, karşılığında terslemişti!

Başını çevirdiği yerde birkaç kadın, kucaklarında çocukları... Ne işleri vardı bu kadınların günün şu öğleye yakın saatinde, troleybüs durağında? Ayaklarını kırıp evlerinde otursalar da, kocalarıyla çoluk çocuklarının söküklerini dikseler, çoraplarını yamasa, yemeklerini pişirseler olmaz mıydı? Olurdu elbette ama, kocaları koca olmalıydı her şeyden önce. Kendisi nasıldı, kendisi? "Ah Sezai," derdi karısı, "canım Sezai. Dünyadaki bütün erkekler bir yana, sen bir yanasın!"

Gururla öksürdü. Sonra ucu ağzına doğru hafifçe eğik patlıcan burnuyla çevredeki erkeklere üstten üstten baktı: Evde çamaşır, bulaşık yıkamak, tahta silmek, çorap yamamak, karılarından ağız dolusu hakaret işitmek, artık terlikle mi olur, odun ya da maşayla mı, dayak yemekten başka işe yaramadıklarını farz ederek, acıdı onlara. Acıdı ama, ne o? Evlerinde karılarının baskısı altında güçsüz bu koyun kalabalığı, az sonra gelecek troleybüse daha önce binmek için, ortada da henüz folla yumurta yokken kımıldanıyor, öne geçmeye savaşıyorlardı çaktırmamaya çalışarak.

Sert bir adımla öne çıktı.

Elbette çıkacaktı. Buradaki koyunlardan hangisinin karısı, "Canım kocacığım," demişti, "dünyadaki bütün erkekler bir yana, sen bir yanasın?"

Hafifçe öksürdü hiç lüzum yokken.

Zamanında aklını başına toplamış, üçün beşin yoluna bakmış, beş kazandıysa üç, hatta iki yemiş, sonunda Fatih'teki dört katlı apartmanı dikmişti. Üçünü kiraya veriyordu beşer yüzden. Dördüncü katta da kendisi oturuyordu. Beş yüz de o. Etti mi iki bin? Baremde hangi memur iki bin alıyordu? Hem de sabahın erken saatlerinde otobüs, troleybüs, dolmuş duraklarında kuyruğa girmeden?

Yeniden hiç sebepsiz öksürdü.

Şunlardan ayrıydı elbette. Karısı evde, "Canım Sezai..." diye başlar, sabahleyin uyanınca kahvesini, sigarasını koşturur, öğle-

yin yemeğini, öğle uykusundan uyanınca kahvesini, ikindiüstü de... Bak, karısını bu yüzden çok severdi işte! Kadın hâlden anlardı. Evdeki hizmetçi kızın kalın, beyaz kollarıyla, gerdanındaki morlukları görse bile görmezlikten gelir, perde ardından karşı komşuları dikizlemesine aldırış etmez, en güzeli de, vakt-i kerahat geldi mi, içki masasını öyle bir donatırdı ki, değme meyhaneci bu üstün sanatı gösteremezdi meyhanesinde!

Arkalarda bir itişip kakışma. Kalabalığın baskısı onu sertçe itti. İtmekle de kalmayıp, bu kargaşadan faydalanan biri balık gibi sıyrılıverdi öne. Sertçe baktı: Şu, on yedinci yüzyıl romantiklerini hatırlatan modern bir Beatles.

"Ne o moruk? Ne baktın yiyecek gibi?"

Sarsıldı. Moruk ne demekti? Henüz altmışına varmamış, bir orta yaşlı. Karısı, "Sezaiciğim, vallahi hiç göstermiyorsun!" demişti birinde. "Allah geçinden versin ama ben senden önce öleceğim galiba!"

Karısı haklıydı elbette. Henüz saçlarında ak bile yoktu. Yoktu görünüşte, evet. Aslında son moda saç boyalarından birini kullanmasa ak paktı ya, mesele görüntüdeydi. Madem saçları ak pak değil, kapkara, o hâlde moruk sayılamazdı. Hiç olmazsa kendi kendini saymıyordu. Ama bakılınca saçlarının boyalı olduğu, şıp, anlaşılıyormuş. Adaaam sen de!

Beatles'a, "Terbiyeli konuş!" dedi.

Beatles modeli oğlan, yanaklarının ortalarına kadar uzanan dolgun favorileri, hafifçe uzamış sert sakalı, daracık pantolonu, yarım çizmeleriyle az daha sokuldu. Elleri arkasındaydı. Nerdeyse konuverecekti.

"Konuşmasam ne olacak?"

Yıllarca önce, yani en azından kırk yılın ardında kalan gençlik yıllarında bir gün o da tıpkı tıpkısına böyle davranmıştı bir yaşlıya. Kalabalık bir caddeden geçiyordu. Kaba, haşin, palavracı. Galiba Taksim Stadyumu'na gidiyordu futbol maçı seyretmeye. Geç kalmıştı. Bir an önce gişeye sokulup biletini alma ça-

bası içindeydi. Tıpkı tıpkısına böyle yaşlı bir adama çarpmıştı. Adam haklı olarak dikilince de, "Terbiyeli konuşmasam ne olacak yani?" demiş, vurmak için elini havaya kaldırmıştı.

Beatles'ın, "Konuşmasam ne olacak?"ına ters bir karşılık vermesi, hatta oğlanı tokatlaması gerekirdi ya, hayır, o yeniyetişme, aklı tepesinden birkaç karış yukarıda biriydi. Kendisiyse emlak akar sahibi, gün görmüş, umur sürmüş, karısının, "Dünyadaki erkekler bir yana, sen bir yanasın," dediği, ayda birkaç bin liralık geliri olan biriydi. En iyisi, küçümseyen bir bakışla işi geçiştirmeliydi. Aksi hâlde...

Beatles göğsünden itti:

"Öyle küçümseyerek bakma hıyar ağa, yerim sonra!"

Oğlanın şakası yoktu. Araya girenler bir kavgayı, daha açıkçası dayak yemesini önlemişlerdi.

Şişti:

"Bırakın, bırakın yahu!"

Çocuğu aşırmışlardı. Aşırmışlardı ya, şişip duruyor, kendi kendine söyleniyordu:

"İt, itoğlu it! Ulan seni bir yumrukta kendinden geçirmezsem yazıklar olsun be."

Akşam karısının özene bezene hazırladığı çilingir sofrasına gururla kurulurken, "Bugün itin birini yiyecektim az kalsın," dedi. "Bırakmadılar. Hani bir bıraksalar..."

Delikanlıyı elinden nasıl zor kurtardıklarını anlatmaya başladı.

TAŞ

Omuz omuza şaraphanenin sigara dumanı denizinde, eliyle, koluyla konuşuyor. Herkes ama herkes konuşuyor. Dinleyen yok. Şarapçı, kapıdan girince ta karşıda. Yüksekçe bir yerde durmuş. Tekel boyu şişelerin tıpalarını açıp müşterilere sunmaya yetişemiyor. Tekel boyu şişe, mezesiz falan, iki buçuk teklik. Şarapçının sağında, solunda, en çok da karşısında köfteci dükkânları. Çık şaraphaneden, git canının istediğine, yiyebileceğin kadar söyle, az sonra eli yüzü yağ içinde, önlüğü leş bir garson getirsin. Meze, şarapçıyı hiç ama hiç ilgilendirmez. O, yani şarapçı, meze adına kocaman bir çanaktan bir tutam tuz verir. Bir de, sesleri konuşma kertesini aşan sulu müşterilere önce ters ters bakar, sonra ihtar eder. Sökmedi mi, yanına geliverir, tutar yakasından, haydi dışarı.

Şaraphanenin tavanı çok yüksektir. Badanaları yer yer dökülmüş duvarlar kir pas içinde. Kir pas içindeki duvarlarda da Trikopis'in kılıcını teslim edişi. Çok eski bir taşbasma resimdir bu. İnsana İzmir Marşı'nı hatırlatır. Kalpaklı, kabalaklı askerler, yorgun, yaralı askerler, bıyıkları düşmüş, terli askerler, dolakları* kanlı askerler, ama askerler, hep askerler... Sonra daha ustaca çizilip gene taşbasmayla basılmış, daha sonralara ait resimler: İngiltere Kralı VIII. Edward'ın İstanbul'a gelişi. Kayıktan mı, motordan mı çıkmasına yardım eden Atatürk'ün kibar davranışı. Misafirini araçtan rıhtıma çıkarışı... Daha sonra daha başkaları: Rıza Şah Pehlevi ile Atatürk. Bir masa başında karşılıklı kahve içişleri. İkisi de memnun. Yalnız Rıza Şah, kocaman, bembeyaz bıyığıyla daha ağırbaşlı değil de, kendini öyle sanır hâlde. Sanki bıyığını kestiği için Atatürk'e kızgın değil, kırgın da değil, "Kesmesen daha iyi olurdu be Kemal!" der gibi.

Şaraphanenin arı kovanını hatırlatan uğultusu içinde bir ara bir şarkı yükseldi:

Hayal oldu o demler
O tatlı eğlenceler.

Şarapçının hiç ama hiç şakası yok:
"Kees!"
Şarkı, şıp, kesildi. Kesildi ama, ardından:
"Oooof Allah of!"
Herkes ona baktı. Şarapçı iyice içerlemişti:
"Çüş," dedi. "Ayı oğlu ayı!"
Kartondan oyulup çıkarılmış Karagöz modelleri gibi ince belli, ince, uzun kollu biri yerden temennalarla tezgâha yaklaştı:

---

* Tozluk yerine bacaklara ayak bileğinden dize kadar dolanan ensiz ve uzun kumaş parçası.

"Efkârlıyım be Memet Ağabey, bakma kusuruma be ağabeyciğim."

Şarapçı yeniden bir, "Keees!" çekti.

Karagöz mü, Hacivat mı yapılı adam, gene yerden temennalarla:

"Kestim Memet Ağabey. Fakat bana bu kes diyen sen olmasan da..."

"Fazla konuşmasana lan!"

"Konuşmuyorum Memet Ağabey. Sana karşı sonsuz saygım var, bilirsin..."

"Ulan..."

"..."

Kendi kendine:

"Peki ulan kayarto, alacağın olsun. Ben de Yandım Ali'ysem..."

"..."

"Memet Ağabey, bi şişe versene oradan!"

"Tosla iki buçuğu, sonra..."

Yalvarmaya başladı, büktü boynunu:

"Yok be Memet Ağabey, şerefsizim meteliğim yok. Na, ara istersen üstümü. Anam avradım olsun haşa minelhuzur yok!"

"Yoksa, al voltanı!"

"Doğru, burası söğüt gölgesi değil, çakıyorum ama, gidemem ki Memet Ağabey. Bir şişe daha iyi etmezsem, hava. Bütün gece sokaklarda gez Allah, gez! Onun için, kurban olurum sana Memet Ağabey..."

Şarapçının dediği dedikti:

"İki buçuk..."

"Yarın bir işte çalışacağım Memet Ağabey, avans verecekler. Tak, senin iki buçuğu..."

"Yarın iki buçuk getir, eyvallah..."

"Amman Memet Ağabey."

"Kees!"

Eliyle ağzını siliverip belden kırma bir eğilişten sonra:

"Kestim ağabeyciğim. Kestim ama..."

Şarapçı onunla uğraşacak değildi ya. Tezgâhtan indi, geldi yanına, destekledi iki yakasından, hoop, şaraphanenin kapısından dışarı.

Yandım Ali kapının tam yanında durdu. Göğe baktı, yıldızlara. Yıldızlar donuk donuktular. Yerler kar içinde. Ayaz da bir kesiyordu ki... İyi ama, şeriata sığar mıydı bu? Dine, imana, Müslümanlığa, Allah'a, kitaba sığar mıydı? "E ulan Memet, alacağın olsun ulan kayarto!" diye geçirdi. "Bu dünya sana da kalmaz. Bir şişe, bir şişe şarap be Allahsız. İki buçuk alt tarafı. Vaktiyle sen yolsuzdun, ben iyiydim. Sana böyle mi yaptıydım ulan? Ceplerim ellilik, yüzlük dolu. O Boğaz gezmeleri, pavyon âlemleri, kanlar..."

Önünden uyuz bir köpek geçti. "Şuna benzedik. Ulan fena da kesiyor hava be! Lakin Memet, peki, alacağın olsun. Paltoyu kumarda kaybetmeseydim. Lakin şaraphane bayağı sıcaktı. Yeniden girsem mi? Olmaz. İte benzer hergele. Dışarı attığını bir daha içeri almaz. Almayınca dayatmak lazım. Şaraphane halkına karşı rezil olurum. Çıkmak erkekliğe sığmaz, çıkmamak için erkeklik ister. En iyisi..."

Kaldırımın önünde iri bir taş gözüne çarpmıştı. Onu alsa, beklese. Dese ki şaraphane kapanırken: "Ulan Memet, sen bana o biçim konuşacak adam mısın? Beni ne hakla şaraphaneden attın?"

Şarapçı Memet üstüne mi yürürdü? Elindeki taşla suratına bir tane. Kan içinde yuvarlanırken, toparlasa palamarı. Polis, karakol falan devinceye kadar, alır voltasını. Zaten İstanbul'da duruculardan değil. Çeker gider, Edirne mi olur, Kırklareli mi...

Yahut başka bir şey yapardı ki, bu aklına daha da yattı: "Hiç sesimi çıkarmam. Elimde taş, beklerim. Şaraphane paydos olur, bütün müşteriler alırlar voltalarını. Şarapçı en sonra çıkar. Dükkânı eğilip kilitlerken, kafasına vurdum mu, anlamaz enayi kimin vurduğunu!"

Yukardaki donuk yıldızların ışığıyla gözleri parladı. Tamamdı, tamam. Bu en iyisiydi. "İnek, o kadar insanın içinde tut yakamdan, hooop, kapı dışarı. Ulan ben sana ekmek verdim, ekmek! Sen kaç paralık adamsın da beni kapı dışarı ediyorsun? Kafanın pekmezini akıtayım da gör!"

Gece gittikçe soğuyarak derinleşip gidiyordu.

Arkasındaki elinde iri taş, bekliyordu. İyi kötü bir gazetede çalışıyordu üç yıl önce. Bu şarapçı da zildi o zamanlar. Aliciğim, Aliciğim diye yanından ayrılmazdı. Gazetecilik dümeniyle lokantalarda, daha çok pavyonlarda afi kesiyorlardı. Yiyor, içiyor, çokluk mangır vermeden alıyorlardı voltalarını. Sonraları işlere hükümet el atmış, çaresiz kalmışlardı.

Gecenin on ikisine doğru müşteriler çekip gitmişlerdi. Yandım Ali elinde taş, nerdeyse soğuktan kıkırdayacaktı ki, içerinin elektriği sönüverdi. Az sonra da şarapçı dışarı çıktı. Dükkânının kepengini indirip kilidi takacaktı ki, dükkân kapısının yanında birinin dikildiğine dikkat etti. Yaklaştı: Yandım Ali'ydi.

"Ne o lan? Ne bekliyorsun?"

Yandım Ali'nin elinden taş yere düştü. Şarapçı her şeyi anlamıştı.

"Yaa?" dedi. "Demek beni taşla..."

Bir tokat, bir tekme. Yandım Ali yuvarlandı. Yuvarlandığı yerden yalvarırcasına durmadan söyleniyordu:

"Vurma Memet Ağabey... Bilirsin, sana sonsuz saygım var. Vurma. Taş, taşı, vallahi taşı başka maksatla elimde tutuyordum, billahi başka maksatla ha..."

Bir bekçi düdük öttürerek geldi.

İKİ BUÇUK

İşte gene hiç sevmediği bir duruma düşmüştü!

Bin kez söylemişti kendi kendine ki, "Dolmuşa bindiğim zaman değil, inerken parayı vereceğim bundan sonra!"

Olmuyordu, olmuyordu, Allah belasını versin. Bundan önce bir değil, beş değil, belki de on, on beş, yirmi sefer hep aynı duruma düşmüş, şoförle takışmıştı. En temizi, dolmuştan ineceği yere gelince, inmeden önce parayı vermekti. Bir süre öyle yapmıştı. Ama bu sefer, bu sonuncu sefer... Durak kalabalıktı. Birkaç kişi koşmuşlardı, çevik bir davranışla girivermişti arabaya. Solunda iki kişi. En sağdaydı. Yanındaki bozuk paraların en küçüğü iki buçukluk. Öteki müşteriler verince o da onlara uymuş, uzatmıştı iki buçukluğu. Şoför almış, ötekilerin iki buçuk, beş-

liklerinin üzerini vermiş, onunkini... Bu sırada en soldaki inip bir başka yolcu binmeseydi şoför herhalde paranın üstünü verecekti. Çünkü davranışı öyleydi. Ama yolcu, "Cağaloğlu!" deyince, şoför yeni müşteriyle konuşmaya dalmış, iki buçuğun üstünü unutmuştu.

Ne yapmalıydı şimdi? "Şoför Efendi, iki buçuğun üstünü unuttunuz!" dese, şoför belki de, "Ne biliyorsun unuttuğumu?" diye bozabilirdi. Bozmasa bile, dolmuş yolcuları şöyle bir bakarlar, içlerinden, "Amma da para canlısı ha!" gibilerden geçirebilirlerdi. Başkalarının onun hakkında böyle düşünmelerini istememekle beraber, bu türlü düşündüklerini belirtircesine yan yan bakmalarından nefret eder, cinleri tepesine toplanırdı.

Sağındakine baktı: Koca burunlu, sarkık gerdanlının biriydi. Beyden değil de, efendiden. Böyleleri ukala olurlar. Vara yoğa karışırlar. Tartışmaya can atarlar. Nitekim, "Şoför Efendi, iki buçukluğun üstünü unuttunuz..." dese, bu koca burunlu, sarkık gerdanlı adam o biçim, yan yan bakacaktı. "Ne bakıyorsun?" diye terslese, "Göze yasak mı var?" karşılığını alacağını iki kere iki dört eder gibi biliyordu.

Adama yeniden baktı, sanki, "Göze yasak mı var?" demiş gibi kızdı.

İçinden, "Var!" dedi.

Sanki, "Yok canım?" karşılığını almışçasına öfkesi arttı.

Gene içinden:

"Canın yoksa nasıl yaşıyorsun?"

"Aman ne bayağı espri. Evladım espri zeki insan harcı. Sense..."

"Bense?"

"Kaşalotun birisin be!"

Tam bu sırada solundaki yolcu da inmek için şoföre seslenmişti. Araba durdu, solundaki indi. Solundakinden boşalan yere kaydı. Koca burun, sarkık gerdanlı da ortaya geçti. En sağa yeni bir yolcu. O da Cağaloğlu'na gidecekti. Tekliği uzattı. Şoför el-

li kuruşu omuzu üzerinden en sağdaki yolcuya uzattı. Şoför onun iki buçukluğunu sağlama unutmuştu. Bir ara, "Şoför Efendi, benim iki buçukluğun üstünü unuttun!" diyecekti, vazgeçti.

Adam belki de şöyle derdi:

"Ne iki buçukluğu?"

Kan tepesine sıçradı. Sanki şoför gerçekten bu karşılığı vermiş gibi sinirleri gerilmişti. İçinden:

"Arabaya binerken verdim ya!"

"Hatırlamıyorum..."

"Nasıl hatırlamazsın? Yalan mı söylüyorum?"

"Ben yalan mı söylüyorum?"

"Biz bu meslekte senin gibi neler gördük..."

O zaman, o zaman dayanamaz, çıldırırdı işte:

"Beni onlarla mı kıyaslıyorsun yani?"

Şoför belki de yarım sağla arkaya dönerdi:

"Nesin ya? Hanım evladı! Dolandırıcıların hiçbiri dolandırıcılığı kabul etmez. Hele, de, suratına atılır!"

"Yani?"

"Yani değil, Panayot!"

Evet, şoförle böyle takışsalar ne olurdu sonu? Karakola mı düşerlerdi?

Birden gözü dikiz aynasına kaydı: Şoför adamakıllı sıkıydı. Alttan, üstten inceltilmiş bıyığıyla da itin birine benziyordu. Takışınca arabayı durdurup direksiyondan iner, yakasına yapışır, belki de bir kafa, bir yumruk...

İç çekti. Bu hiç de istenecek şey değil. Eli yüzü kan içinde, üstü başı toz toprak, karakola gitmek, şoförden davacı olmak... Üstelik, sağındaki müşterilerle şoförün yanındakiler de herhalde şoförden yana olurlardı. O zaman şoför, "Bana hakaret etti Komiser Bey!" der, hakaretin şeklini anlatır, müşteriler de onu desteklerlerdi ki, hem iki buçukluğun üstü kalırdı, hem de şoföre hakaretten kovuşturma başlayabilir, astarı yüzünden pahalıya gelirdi.

Onun için, vazgeçmeli, hatta iki buçuğun lafını bile etmeden, yeni elli kuruş vermeliydi şoföre. Besbelli, unutmuştu aldığı iki buçukluğu...

Pantolonunun bozuk para cebinden iki tane sarı yirmi beşlik çıkarıp avucunda tuttu. Az sonra Cağaloğlu'na gelince inecek, inerken de parayı verecekti. Verecekti ama, neden? Elli kuruşluk yolu ne için üç yüz kuruşa gelecekti? Enayi miydi? Paraları yeniden cebine sokarken, aklından gene kavga, karakol, dolmuş müşterilerinin tanıklığı geçti. Vazgeçti cebine koymaktan. Dayak yese de, yemese de karakola düşünce haksız çıkabilir, hele şoföre hakaret dümeni işin içine girerse, değil üç lira, kim bilir kaç üç liralar düşebilirdi işin içine.

Gözü yeniden dikiz aynasındaki şoförün "it" yüzüne ilişti:

"Allah belasını versin!" diye geçirdi. "Hayvanoğlu hayvan. Suratından belli ne bok olduğun. Haram zıkkım olsun, yiyeme inşallah. İlaç parası yap. Hem de varsa en sevdiğin çocuğuna!"

Cağaloğlu'na gelmişlerdi:

"Ben uygun bir yerde ineyim!"

"Peki ağabey..."

Şoför arabayı uygun yere yanaştırıp durdurdu. O, avucundaki elli kuruşu tam uzatacaktı, şoför iki buçukluğun üstünü uzattı:

"Buyrun ağabey, iki liranızı!"

Aldı. Dolaşan ayaklarıyla hızla uzaklaştı. Yüzü alev alev yanıyor, kendi kendinden utanıyordu.

BİLETSİZ

Sabah, sabahın erken saati. Otobüs erkenci işçi, memurlarla tıklım tıklım. Her durağa uğradıkça da boyuna binenler var. Nerdeyse ayakta duracak yer yok. Hava birdenbire kışlayıp, yağmur yüklü bulutlar geceden beri sürüp birazcık duran, ama nerdeyse boşanacak yağmurun korkusu, millet saldırıyor otobüse.

Biletçi durmadan:

"Bilet, biletsiz geçmeyelim!"

Kim kime? Ama biletçi de kurt mu kurt. O kalabalıkta biletsizle biletliyi fark ediyor:

"Siz bey amca!"

Ya da:

"Bey kardeşim, siz almış mıydınız?"

Otobüsün en gerisinde efendiden biri, bakışlarını biletçiden kaçırıyor mu, biletçiye mi öyle geliyor? Başında gri fötr şapkası. Rölöve dendiğini birkaç yıl önce Kocamustapaşa kahvesinde, Almanya'dan böyle bir şapkayla gelen bir eski çocukluk arkadaşından öğrenmişti. Kenarları kıvrık. Giyene daha bir "Sayın Bay" hâli veren bir şapka. Boynunda kravat, sırtında koyu gri pardösü. Kalın kaşları çatık. Kırpık bıyıklı, daha çok memura benziyor. Biletçi üst üste, "Biletsiz gitmeyelim beyim, biletsiz kalmayalım!" dediği hâlde, tınmadı bile. Biletçi bu işin kurdu. Kim yeni bindi, kim bilet aldı, kim almadı? Hangi yolcu saat kaçta hangi duraktan biner? Kimin pasosu var? Kim sarı kartlı olduğu için bilet sorulmaz, bilir. Bu, onda bir ihtisas olmuştur. Şu, başında rölöve şapkası, tınmayan adam bu otobüse ilk biniyordu. Biliyordu bunu. Memur mu? Bir yerlerde müfettiş falan mı? "Ulan bilet almadın işte, inek!" diye geçirdi. Yeni bir:

"Bilet, biletsiz kalmayalım. Arkalardan bilet almayan!"

Gene oralı bile değil. Sırtını çevirdi büsbütün, arka pencereden dışarılara bakıyor durmadan.

Biletçinin tepesi attı: "Ulan seni çakıyorum. Bana yediremezsin, kuyruğunu bırakmayacağım!"

"Beyefendi, biletiniz var mı?"

Kırpık bıyıklı duydu, aldırmadı. Aldırmayacaktı. Aldırmazdı. Ne fırtınalar atlatmıştı o. Kumkapı, Yenikapı, Samatya kahvelerinde palavracılığıyla tanınır, her iddiada mutlaka üste çıkardı. Dediği dedik, çaldığı düdük... "Ben devlete mangır vermem arkadaş. Mesela otobüsler. Şimdiye kadar bilet aldığım görülmüş değildir. Almam, çünkü enayi değilim ben!"

Otobüste biletsiz seyahat etmeyenler:

"Biz enayi miyiz?"

"Anlayışa bağlı efendim. Otobüslerde bilet almayı enayilik sayıyorum ben!"

Sabahattin'dir adı, çocukluğunda Sabuş derlerdi. Mahalle takımında santrafor oynar, sıkı çalım yapar, attığı şutlar kale dire-

ği yerine idare edilen elbise yığınları üzerinden bile gitse, "Goo-ol!" derdi. Sen sabaha kadar diren, top elbiselerin üzerinden geçti, gol değil, diye. Dayatır da dayatırdı.

"Yahu neresi gol be kardeşim Sabuş, elbiselerin üzerinden gitti. Vallahi billahi elbiselerin üzerinden gitti, annem ölsün ki elbiselerin üzerinden gitti ha!"

Dediği dediktir:

"Bal gibi de gol!"

Yalnız bu kadar değil. İlk, ortaokullarda öğretmenler bütün öğrencilerin saçlarını bir numarayla kestirirler de Sabuş dayatırdı. Kestirebilirsen kestir. Sıkı, dayak, hele dayak adına ellerini değdirsin öğretmenler. Kendini yere atar, debelenmeye başlar, avazı çıktığınca da bağırırdı. Öyle bağırırdı ki, okulun önünden, ardından geçen yollardaki yolcular dururlar, içeride adam mı boğazlanıyor gibilerden okula bakarlardı merakla. Hatta birinde, kendi gibi inatçı mı inatçı bir öğretmen ille kestireceğim diye dayatmıştı da, Sabuş gene kendini yere atmış, hayası burulan bir dana gibi başlamıştı avaz avaz. Öğretmen de inatçı mıydı inatçı. Nuh diyor, peygamber demiyordu. Kesilecekti Sabuş'un saçları. Sabuş'sa kestirmeyecekti. Sonunda gelip geçenler, derken polis, daha sonra da Sabuş'un anası babası dolmuşlardı okula. Öğretmen bakmıştı ki pabuç pahalı, usulcacık sıvışmış, Sabuş'un saçları da kesilmekten kurtulmuştu.

"Bileet, biletsiz kalmayalım!"

Arka pencereye büsbütün abandı:

"Kalacağım ulan, yırt kendini istersen!"

Biletçininse sabrı taştıkça taşıyordu.

Yeniden:

"Beyefendi, size söylüyorum!"

Çeşitli "beyefendi" başları biletçiye dönüp baktığı hâlde, o gene tınmadı.

Biletçi öfkeyle kalktı yerinden, çıktı. O kalabalığa rağmen yanına gitti. Omuzunu dürttü:

"Beyefendi, size söylüyorum!"

Sertçe döndü:

"Ne var? Ne söylüyorsun? Beni nereden tanırsın? Ne alışverişin var benimle?"

İlkin tokat yemişçesine sarsıldıysa da toparladı kendini:

"Biletinizi görebilir miyim?"

Biletçiye uzun uzun baktı. Sonra, "Lahavle velâ!" anlamına başını bir yandan bir yana çevirdi. Arka pencereden bakmasına koyuldu.

Biletçi anlamıştı işi. Biletsiz taşımayacaktı. Gökten Hazreti Allah bile inse de. "Şevki, yavrum bana bağışla!" dese, gene de bağışlamayacak, bu numaracının tekerine taş koyacaktı.

Omuzunu gene dürttü:

"Biletinizi beyefendi..."

Öfkeyle döndü:

"Dürtme omuzumu be!"

"Bilet!"

"Deminden beri bağırıyorsun bilet diye. Biletim olmasa almaz mıydım?"

Biletçiye, biletçinin bir beyefendiye uygun gördüğü şu muameleye içerleyen bir başka "beyefendi," "Değil mi ya?" dedi.

Biletçi, "Değil mi ya?"diye konuşana baktı sertçe:

"Vazifeme müdahale etmeyin, rica ederim."

"Canım, senin vazifene müdahale eden kim? Hem nihayet bir biletçilik!"

Sertçe dönen biletçiye meydan vermeyen esnaf yapılı bir başkası alındı buna:

"Beğenmedin mi?"

Beyefendi bu sefer ona döndü:

"Benimle beğenmedin mi diye konuşamazsın sen!"

Esnaf yapılı adam şaşaladı, sonra topladı kendini:

"Niye?"

"Şu kılığına, kıyafetine bak!"

Esnaf yapılının hemen arkasındaki bir başka esnaf alındı buna:

"Allah Allaaaah..."

"Beyefendi" karşılık verecekti, bir başka "beyefendi" vakit bırakmadı:

"Doğru söylüyor beyefendi, tabii. Sen onun küftü mülsün?"

"Ne demek o?" dedi bir başkası.

Daha başka bir kravatlı, "Bey bellisiz, meydan ıssız"ı yapıştırdı.

Otobüs hemen hemen ikiye bölünmüştü. Kravatlı beyefendiler, kravatsız esnaf... Kravatlı beyefendilere göre, kravatsızlar elbette uluorta fikir beyan etmemeliydiler. İçlerinde daha da ileri gidenler, ortalıktaki betin bereketin kaçıp kaybolmasına bu saygısızlığın sebep olduğunu ileri sürdüler. Kravatsız esnafa gelince... Onlar bıkmışlardı bu kravatlı beyefendilerden. Devlet, hükümet memurları, mecliste mebuslar, bütün gazeteciler kravatlıydılar. Hepsinde birer küçücük dağları kendileri yaratmış gibi bir çalım. Ancak birbirlerinin anlayabileceği dille konuşurlar, memleket memleket, vatan vatan diye patırdatsalar da sonunda kabağı fakir fukaranın, yani kravatsızların başında patlatırlardı.

Kravatlılar buna "sıkıyönetim"ci bir öfkeyle, "Siiiist!" dediler.

Kravatsızlar ürkmediler. İçlerinden pehlivan yapılı biri meydan okudu hatta:

"Ne o? Niye siiist oluyormuş?"

"Çizmeden yukarı çıkmayın!"

"Çıkarsak ne olur?"

"Hakkınızda iyi olmaz!"

Pehlivan yapılı bas bas bağırmaya başladı:

"Eskidendi o, eskiden! Şimdi demokrasi var. Sen sensen, ben de benim. Yemiyorlar bu ağızları!"

"Sen benim kim olduğumu biliyor musun?"

"Kim olursan ol!"

"Sonra, bak..."

"Bakıyorum."

"İyi bak, iyi. Bunu görüyor musun?"

Kravatsızların sözcüsü haline geliveren pehlivan yapılı adamın gösterdiği rozete baktı anlamadan. Yuvarlak, kırmızı bir rozetti. Yan yana T.B.C., bir tüy, defne dalı.

"Neymiş o?"

"Sor etrafındakilere, öğren, sonra bana kafa tut!"

"Beyefendiler" kazanmış görünüyorlardı. Memnundular, gülümsüyorlardı. Hatta pehlivan yapılı, bir bilenin olup olmadığını araştırırken onlar kendi aralarında fısıldaşıverdiler:

"Cahil efendim."

"Boşuna uydunuz."

"Sinirlenmeye değmez bunlara. Bunlar..."

Pehlivan yapılı duymuştu, "Sinirlenmeye değmez bunlara, bunlar"ı, tepesi attı:

"Ulan cahilliğimi değişmem sizin gibilerin âlimliğine be hırtlar!"

Kravatlı beyefendilerde dehşetli bir:

"Oooo!!"

Biletçi çoktan yerine geçip oturmuş, Sabuş'u unutmuştu.

"Beyler, rica ederim," dedi. "Rica ederim, beyler. Otobüste kavga olmaz."

Dinleyen kim?

Bereket versin, otobüs tıklım tıklımdı da ne pehlivan yapılıyla taraftarları, ne de öbür taraf kana kana yumruklaşıp birbirlerinin ağzını burnunu kırabiliyorlardı. Ama gene de kavga kavgaydı ve arada ezilen, daha çok da ezilmekten korkan kadınların ciyak ciyakları.

Şoför arabayı duraktan önce durdurdu.

Biletçi ayağa kalktı:

"Rica ederim inin arabadan da kozunuzu dışarda pay edin!"

Gözü dönmüş bir alay kravatlıyla kravatsız kalabalığı, dağdan kopan kocaman bir kaya parçası hınçıyla otobüsten dışarı taştı:

"Bana hakaret edemezsiniz, bize hakaret edemezsiniz!"

"Ederiz, öte bile geçeriz!"

"Polis, bay polis, lütfen bakar mısınız?"

Daha sonra karakol, komiser akşam uykusuz kalmış, gözkapakları kıpkırmızı biri, iki tarafı da uzun uzun dinledikten sonra esnedi:

"Kravatlı kravatsız, mesele nedir mesele? Kravatlı vatandaşlarla kravatsız vatandaşlar arasında hiçbir ayrım yahut imtiyaz gözetmez kanun. Bu kavganın, karşılıklı hakaretlerin sebebi ne?"

İki taraf birbirine, "Sahi... Biz niye kapıştık?" demek istercesine baktılar. Kravatlılardan birinin aklından rölöve şapkalı, kravatlı, kırpık bıyıklı biri geçtiyse de üzerinde durmadı.

Komiser uzun uzun bekledikten sonra sorusunu yineledi:

"Ha? Karşılıklı hakaretlerin sebebi ne?"

Sabuş çoktan atlamıştı otobüsten. Çalıştığı özel şirketten içeri gururla girdi. Yeni Alman daktiloya bakarak başladı.

"Bugün gene otobüste ne oldu, biliyor musunuz?"

UZMAN

Kompartımanda dimdik durmuştu. Bacakları yanlara açık. Elleri pantolon ceplerinde. Uzaklara bakıyordu. Uzaklarda deniz, süt mavisi, sıkıntılı, puslu. Havada mendil kadar bulutlar. Yer değiştirmezcesine. Evet ama sinekler, bu sinekler, dişli dişli bu karasinekler! Korkunç bir küfürle döndü, oturdu vagon kanepesine, sert sert kaşıdı sineğin dişlediği ayak bileğini. Sövdü, ana avrat sövdü, gıcırdattı dişlerini. "Allah belasını versin. Allah belasını versin!" "Kimin?" diye sordu kendi kendine. "Sineklerin!" diye karşılığını verdi. "Vermez ki!" "Niçin?" "Vermez de ondan..."

Karasinekler hazla uçuşuyorlardı oradan oraya. Hazla, çıldırmışçasına. "Bu haz, bu neşe nereden geliyor bunlara?" Sonra:

"Bunların başı ağrımaz mı? Sırtı tutmaz mı bunların? Dişleri? Kanser, verem, böbrek ağrısı? Siroz? Romatizma? Aralarında konuşmazlar mı bunlar? Çekiştirmezler mi birbirini birbirlerine?"

Yeni bir diş geçirmesi etine sineklerden birinin. Yanması canı. Kaşınması tatlı tatlı, sövmesi. Sonra dizine konan bir sineği çevik bir davranışla yakalaması: "Tuttum seni, tutsağımsın artık, kaçamazsın, ne yapsan boş, kaçamazsın. Domuz, canımı yaktın, yakacağım canını."

Avucunda sinek. Kalktı. Uzaklarda deniz, yakınlarda kırmızı topraklar, yeşillikler içinde köşkler, Kızıltoprak. Görmüyordu. Kanadından yakalamıştı sineği. Sinek tek kanadıyla vızzz. Dönüyor, dönüyor, çırpınıyordu tek kanadıyla. Kaçamıyordu, kaçamayacaktı, kaçamazdı. Tutsaktı sinek, tutsak!

"Sana öyle bir ders vereceğim ki namussuz, kaçmak, kurtulmak istiyorsun, değil mi? Kaçamayacaksın, kurtulamayacaksın elimden!"

İki parmağının arasında çırpınan sinek.

"Farz et bıraktım. Ne olacak? Esenliğe kavuşacaksın. Sonra? Besbelli sonrası, beni gene ısıracaksın, değil mi?"

Hazla bakıyordu tek kanadıyla çıldırmışçasına çırpınan tutsağına. Keyifleniyordu. Salıvermek şimdi bunu. Kapandan kurtulmuş fare gibi yarı çılgın kavuşması esenliğe. Ama hayır, belki de dilleri vardı sineklerin, konuşurlardı kendi aralarında, insanların anlamadığı bir dille. Salıverse giderdi, derdi ki öteki sineklere:

"İnsanların elinden kaçtım!"

Belki de inanmazlardı:

"Ne belli?"

Birden, başka bir fikir geldi: Bacaklarını koparıp salıvermeliydi!

"O zaman," dedi, "o zaman olur işte. İnsanlar bacaklarımı kopardılar. Sonra da salıverdiler. Görüyorsunuz, insanlar böylesine gaddar, böylesine insafsız!"

Güldü. Kim bilir, belki de bunun üzerine sinekler şöyle bir karara varabilirlerdi: İnsanlardan kaçalım. Kaçmayacak olursak, bizim de bacaklarımızı böyle koparırlar!

Yeni bir sinek yakaladı, bacaklarını koparıp salıverdi.

Sonra bir daha, bir daha, bir daha...

Dalmıştı. Banliyö treni yeni bir istasyona girmiş, yolcu bırakıp yolcular almıştı. O hâlâ yeni yeni sinekler yakalayıp bacaklarını kopardıktan sonra salıveriyordu.

Dalmıştı. Arkasından birden bir çocuk sesi:

"A... Anne, koskoca adam sinek avlıyor!"

Döndü: Beş yaşlarında, kumral, kıvır kıvır saçlı, cin bakışlı bir çocukla, kızına benzeyen pırıl pırıl bir anne. Kızardı, kıpkırmızı kesildi. Güzel kadın tiksintiyle bakıyordu. Midesi bulanmış olabilirdi. Kibarca çekildi kıyıya, kibar bir eğilişle, "Buyursunlar hanımefendi!" dedi.

"Hanımefendi," çok yakışıklı bulmuştu adamı ama, ne oluyordu art arda yakaladığı sinekler? Koskoca adam, çocuk gibi, yaramaz bir çocuk gibi sinek avlıyor, bacaklarını koparıp salıveriyordu.

Kompartımana girdi.

Cin bakışlı oğlan annesinin yanından, karşılarında oturmakta olan "sinek avcısı"na gülerek bakıyordu. Çocuk o kadar güzel, öylesine şirindi ki, adam da gülümsedi. Çocuk bunu bir yakınlık saymıştı. Sağ gözünü usulcacık kapayıp açtı. Adam da sağ gözünü kapayıp açmakla karşılık verdi. Çocuğun cesareti büsbütün arttı. Bu sefer iki gözünü kapayıp açtı. Adam da. Çocuk dilini çıkardı, adam da. Çocuk böö yaptı. Adam da yapacaktı, güzel anne, "Tuuunç!" dedi.

Tunç annesine baktı:

"Ne var?"

"Çok ayıp!"

Çocuk üzerinde durmadı. Aklı fikri böö yaptığı adamda. Birden, gözüne adamın yakasındaki bir hayır cemiyetinin ufacık ro-

zeti ilişti. Rozetin iri, mavi harflerini sarmaş dolaş olmuş sineklere benzeterek sordu:

"O ne?"

Güzel anne:

"Hangisi?"

Çocuk annesinin yanından kaydı, adamın yanına gitti, parmağıyla rozete dokundu:

"Bu?"

Adam, güzel anneye hafifçe gülerek, "Rozet!" dedi.

Çocuk gene sordu:

"Ne rozeti?"

"Uzman rozeti!"

"Uzman ne demek?"

"Mütehassıs demek..."

"Mütehassıs ne demek?"

Adam şöyle bir düşündü. Bu arada güzel anneye bakıyordu. Güzel anneyse bakışlarını kompartıman penceresinden dışarlara, dışarların kırmızı toprakları üzerindeki yeşilliklere, yeşillikler arasında gömülmüş zarif köşklere, daha uzaklardaki mavi denize çevirmişti.

"Yani uzman!"

"Uzman ne demek?"

Güzel anne başını sertçe çevirdi oğluna:

"Beyefendiyi rahatsız etmesene oğlum!"

Beyefendi fırsatı kaçırmadı:

"Aman efendim, bilakis. Maşallah çok zeki!"

Güzel anne memnun, gülümsedi.

Adam ipin ucunu bırakmak niyetinde değildi:

"Çok da güzel ve şirin!"

"Öyle mi efendim?.."

"Beyefendi ne işle meşguller?"

Kadının yüzü buruştu. Taahhüt işlerine kendini kaptırmış,

herkesin güzelliğinden söz açtığı, zekâsını göklere çıkardığı kanının farkında değildi. Para, pul, hususi araba, apartman...

"Taahhüt işleriyle meşgul efendim."

"Demek oğlunuz babasına çekmiş!"

Kadın isyan edercesine:

"Ne bakımdan efendim?"

"Zeki, yakışıklı..."

"Kocam aptalın biridir!"

Çocuk gene ta gerilerde kalmış sorusuna dönüverdi:

"Uzman ne demek?"

Güzel anne anlayışsız, taahhüt işlerine kapanmış kocasının, aptal kocasının övülmesine büsbütün içerlemekten gelen bir sinirlilik içindeydi. "Uzman ne demek?" diyen oğluna dikkat bile etmedi. "Kocam aptalın biridir!" güme mi gitmişti yoksa?

"Evet evet, aptalın, budalanın biri! Düşünün beyefendi, bir kadın, isterseniz gırtlağına kadar mala mülke gömün..."

Çocuk, adamın yakasına yapışmış, sarsıyordu:

"Hişt, hiişt, hişt bee!"

Adam güzel annenin harika ela gözlerine dalmıştı. Gözlerini genç kadının al al yanaklarıyla ela gözlerinden ayırmadan, "Ha?" dedi.

"Bunlar sinek mi?"

Baştan savmak istedi:

"Evet."

"Ne sineği?"

Kadının yalnız gözleri, yalnız yanakları değil, bakışları, canlı saçları da harikaydı.

"Ha? Ne sineği?"

"Karasinek!"

"Zekâdan hiç nasibi yoktur kocamın, aptalın biridir!"

"Demin tuttuklarından mı?"

"Evet."

"Sonra çirkindir de kocam, çok çirkindir!"

"Niye tutuyordun sinekleri?"

"O hâlde yavrunuz hem zekâsını, hem de güzelliğini sizden..."

"Ha? Ha be?"

"Tuuunç!"

"İlişmeyin efendim, sorsun. Ne diyorsun yavrum?"

"Sinekleri niye tutuyordun?"

"Tutuyordunuz desene, terbiyesiz!"

"Rica ederim, ilişmeyin. İstediği gibi sorsun..."

"Yalnız bu huyu babasına çekmiş. O da böyle, hiç tanımadığı insanlarla hemen senlibenli oluverir. Yerlere geçerim!"

"Niye tutuyordun sinekleri?"

Genç anne soruverdi:

"Siz neyle meşgulsünüz beyefendi?"

Tam sırasıydı:

"Uzmanım efendim," dedi. "Mütehassıs yani. Karasineklerin yok edilmesi üzere milletlerarası değerde etütlerim var!"

Kadın hiçbir şey anlamadığı hâlde, "Yaa!" dedi.

Çocuk:

"Ha? Ha be? Niye tutuyordun sinekleri?"

Çocuğa belli etmemeye çalıştığı bir öfkeyle baktı:

"Tecrübe yapmak için!" dedi.

Bu sefer de:

"Tecrübe ne demek?"

"Deney demek yani..."

Güzel anneye çevirdi bakışlarını:

"Sineklerin kendi aralarında konuştukları dili bilir misiniz?"

"Deney ne demek?"

"Demek sinekler de kendi aralarında konuşurlar?"

"Tıpkı bizler gibi. Sonra da zekâ ve aptallık farkı vardır. Bir gün atölyeme teşrif ederseniz, size karasinekler arasındaki kıskançlık kavgalarıyla, dedikodular üzerinde örnekler gösterebilirim!"

"Deney ne demek diyorum be!"

"Sahi?"

"Eğer arzu ederseniz!"

"Ben onların dillerini bilmem ki?"

"Ulan deney ne demek, hayvan!"

"Dil meselesi gayet basit. Siz gelin atölyeme, bekleyeceğim!"

"Nerede, bilmiyorum ki?"

Kartının arkasına bir arkadaşının daha çok tavladıkları kan kızları düşürmekte kullandıkları yazıhanesinin adresini yazıp uzattı:

"Yarın?"

"Yarın terziye gideceğim."

"Öbür gün?"

"Öbür gün olabilir. Öğleden sonra. Çok merak ettim. Demek sinekler arasında da..."

"Öyle enteresan kıskançlık sahnelerine şahit olmak mümkün ki. Efendim, son İtalya seyahatimde..."

"Hayvaaan, hişt hayvaaaaaaan!"

"Demek İtalya'daydınız?"

"İtalya, Fransa, İngiltere, ta Norveç'e kadar şöyle bir uzandım. Konferanslar verdim..."

"Hayvaaaaaaaaaan!"

"Kocamın bir uzman olmasını ne kadar isterdim."

"Ben de karımın çok güzel, çok zeki!"

"Sen hayvanoğlu hayvansın!"

"Çok güzel, çok zeki olmak, fakat kocası tarafından anlaşılmamak ne fena, değil mi?"

"Talihsizlik."

Gözleri dolu dolu, kalktı.

Tren istasyona ağır ağır giriyordu. Kadın inecekti. Dolu dolu gözleriyle adama baktı. Adam da ona. Bakışlarıyla konuştular. Anlaştılar. Sonra kadın memnun, oğlunu elinden çekerek trenden hızla indi. Tren ağır ağır yürüyordu önlerinde. Vagon penceresindeki adama el salladı. Adam da ona. Çocuk bağırdı:

"Hayvanoğlu hayvaaaaaaaaaaaan!"